

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

**EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN TİYATRONUN YABANCI DİL
OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE DÖRT
BECERİYE KATKISI**

Embiye ALTAÇ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN TİYATRONUN YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE DÖRT BECERİYE KATKISI

Embiye ALTAÇ

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen, bu çalışmanın tamamlanmasında büyük emekleri olan değerli danıőmanım Doç. Dr. Meltem EKTİ'ye, tez savunma sınavımda yaptıkları katkılardan dolayı Dr. Öğretim Üyesi Melike ÜZÜM'e ve Doç. Dr. Sema ASLAN DEMİR'e, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsündeki hocalarıma, yabancı dil olarak Türkçe öğretilimi alanında ufuk açan görüşleriyle bizi aydınlatan Dr. Erol Barın'a, bana tiyatro sevgisini aőılayan Prof. Dr. Ayőegül Yüksel'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazmanın her türlü manevi zorluğunu benimle paylaşan, bana her zaman moral veren ve akademik anlamda da katkılarını esirgemeyen sevgili eőim İsmail Serdar ALTAÇ'a, tez yazma sürecimde bana destek olan uyumlu ve dünya tatlısı canım oğlum Barbaros'a, beni doğduğum günden itibaren mutlu etmek için elinden gelenin en iyisini düşünmeden yapan annem ve babama, beni anne ve baba gibi koruyup kollayan ablama, abime ve onların güzel ailelerine, bu bölümü okumamda emeğini yadsıyamayacağım dostum Tuğçe ERCER ISAACS'e, hayatımın her alanında bana tüm samimiyetiyle destek olan can dostum Büőra őANLI'ya, çalıőmama teknik destek sağlayan bölüm başkanım Altan ÖZTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Oğlum Barbaros'a,

ÖZET

ALTAÇ, Embiye. Edebi Bir Metin Türü Olan Tiyatronun Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Dört Beceriye Katkısı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2020.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gün geçtikçe ihtiyaç duyulan ve yabancılara Türkçeyi doğru bir şekilde öğretebilmek için üzerine çalışmalar yapılan bir alandır. Bu doğrultuda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dili doğru anlayıp kendini Türkçede rahat ifade edebilmeleri adına güncel yaklaşımlar uygulanarak iletişimsel etkinlikler hazırlanmaktadır. Hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin dil ve sosyal becerilerini ne kadar geliştirdiği ve öğrenimin kalıcı olup olmadığı tartışma konusudur. Son yıllarda yabancı dilin öğreniminde kalıcılık sağlamak ve o dilde iletişim kurabilmek adına AOÖÇ'deki dil becerilerini geliştirme kriterleri takip edilerek görev, iletişim ve kültür temelli yaklaşımlar uygulanmaktadır. Bu yaklaşımların uygulanması içinse özgün malzemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmanın amacı, özgün ve edebi bir metin olan tiyatro metinlerinin Türkçeyi iletişimsel ve kültürel bir bağlam içinde sunmasından yararlanarak, öğrencilerin dil becerilerini kalıcı bir şekilde nasıl geliştireceği konusunda öneriler sunmaktır. Amaç doğrultusunda bu çalışmada yabancı dil öğretiminde kullanılan malzemeler, yaklaşım ve yöntemler, dil becerilerini geliştirme stratejileri incelenmiştir. Ayrıca dil ve kültürün birbiriyle iç içe olması, tiyatro metinlerindeki evrensel ve toplumsal kültür öğelerinin dil öğretimine katkısı sebebiyle dil, kültür ve tiyatro ilişkisi çalışmamızda önemli bir yere sahiptir. Tiyatronun otantik ve edebi yönünün de dil gelişimine katkısı son olarak ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir. Tüm bunlar için kullanılan yöntem kaynak tarama ve döküman analizidir. Tiyatro metinlerinin Türkçeyi iletişimsel ve kültürel bir bağlam içinde vermesi ve öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine katkı sağlaması kapsamında Oktay Arayıcı'nın *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro oyunu incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Tiyatro, Kültür, Dil Becerileri, AOÖÇ

ABSTRACT

ALTAÇ, Embiye. *The Employment of Theater as a Literary Genre in Teaching Turkish as a Foreign Language and Its Contribution to Language Skills*, Master's Thesis, Ankara, 2020.

Teaching Turkish as a foreign language is a field which is needed day by day and in which studies on teaching Turkish to the foreigners correctly are carried out. To achieve this, communicative activities are projected by applying latest approaches in order to enable the learners of Turkish to understand the language correctly and to express themselves fluently. How much the projected activities improve the language and social skills of the students and whether the learning is permanent are topics of discussion. Recently, communicative and culture based approaches have been employed in order to provide with permanence in language learning and communicate in that language, following CEFR criteria on language skills. Authentic materials are required to employ those approaches. The aim of this study is to make suggestions about how the students can improve their language skills permanently by making use of the fact that the theatrical texts, which are authentic and literary, present Turkish in a communicative and cultural context. In this regard, the materials used in language teaching, approaches and methods, the strategies to improve language skills have been examined. Furthermore, language, culture and theatre relation has a vital significance in this study because of the interrelatedness of language and culture as well as the contribution of the universal and social cultural elements in the theatrical texts to language teaching. Finally, the contribution of the authentic and literary aspect of the theater to language improvement has been studied in detail. The method of this study is literature review and content analysis. *Rumuz Goncagül* by Oktay Arayıcı is examined as an example of that the theatrical texts present Turkish in a communicative and cultural context and contribute to the improvement of language skills.

Key Words

Teaching Turkish as a Foreign Language, Theater, Culture, Language Skills, CEFR.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM:YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MALZEME KULLANIMI	3
2. BÖLÜM:YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR.....	8
3. BÖLÜM:YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE DÖRT BECERİYİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ.....	14
3.1. DİNLEME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ.....	14
3.2. KONUŞMA BECERİLERİNİ GLİŞTİRME STRATEJİLERİ	17
3.3. OKUMA BECERİLERİNİ GLİŞTİRME STRATEJİLERİ	20
3.4. YAZMA BECERİLERİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ	23
4. BÖLÜM:YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ.....	27
4.1. KÜLTÜR VE DİL.....	27
4.2. DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI	31
5. BÖLÜM:YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN TÜRLERİ.....	35
5.1. ÖZGÜN (OTANTİK) METİNDEN EDEBİ METİN TÜRÜNE GEÇİŞ	37
5.2. EDEBİ METİNLERİN KÜLTÜREL YANSIMALARDA ROLÜ	40
5.3. AMAÇ ODAKLI METİN TÜRLERİNİN SEÇİMİ	44

6. BÖLÜM:EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN TİYATRONUN YDTÖ'DE KULLANIMINA İLİŞKİN ANALİZ: <i>RUMUZ GONCAGÜL</i> ÖRNEĞİ	49
6.1. EDEBİ METİN TÜRÜ OLARAK TİYATRO	49
6.2. TİYATRO VE KÜLTÜREL AKTARIM İLİŞKİSİ	54
6.3. EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN <i>RUMUZ GONCAGÜL</i> OYUNUNUN KÜLTÜREL AKTARIM İLE DİL ÖĞRETİMİNE KATKISI.....	58
6.4. EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN <i>RUMUZ GONCAGÜL</i> OYUNUNUN DÖRT BECERİYE KATKISI.....	69
6.4.1. Oyunun Dinleme Becerisine Katkısı	73
6.4.2. Oyunun Konuşma Becerisine Katkısı	77
6.4.3. Oyunun Okuma Becerisine Katkısı	83
6.4.4. Oyunun Yazma Becerisine Katkısı	889
SONUÇ	94
KAYNAKÇA	97
EKLER.....	102
Ek 1. ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU	102
Ek 2. ORJİNALLİK RAPORU.....	103
Ek 3. TURNİTİN BENZERLİK İNDEKSİ	104
ÖZGEÇMİŞ	105

GİRİŞ

Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi 16. yüzyıldan bu yana sürekli değişim içinde olmuştur. Gelişen teknoloji ile insanoğlunun ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlara bağlı olarak dil öğrenme konusundaki istekleri ve zorunlulukları da artmıştır. Gelişen ve küreselleşen dünyada ülkeler; aralarında siyasal, sosyal ve ekonomik ilişkiler kurmak amacıyla dil öğrenimine/ öğretimine büyük önem vermektedir. Özellikle son yıllarda Avrupa'da ülkeler arası sınırların kalkmasıyla insanlar için dil öğrenim/ öğretim gereksinimi de artmıştır. Ülkelerin de vatandaşlarını bu doğrultuda, dil öğrenim konusunda teşvik etmesi durumu söz konusudur. Küreselleşme insanlara hem yeni diller öğrenme hem de yeni insanlar tanıma olanağı sunmuştur. Böylelikle milletlerarası etkileşim ve bunun sonucu olarak da yabancı dil öğrenme çabası artmıştır. Bu kapsamda yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi de büyük önem arz etmektedir.

Yıllardır süregelen yabancı dil öğretimi belli yaklaşımlar ve yöntemlere göre yapılmaktadır. Bu yaklaşımlar ve yöntemler birbirinden etkilenerek ve beslenerek ilerlemişlerdir. Bununla birlikte yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin gelişimi için yapılan çalışmalar son yıllarda hız kazanmıştır. Bu yüzden bu alanda yapılan çalışmalar henüz hedeflenen seviyede değildir. Yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde/ öğretiminde salt dilbilgisi veya sözcük bilgisine önem verilmektedir. Bu alanda dinleme, konuşma, okuma yazma gibi dört temel beceri ön plana çıkmasına rağmen, Türkçeyi her yönüyle öğrenmede ve öğretmede ülkemizin yetersiz olduğu görülmektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri Türkçeyi öğrencilerin ana dili edindikleri gibi belli bir bağlam içinde, kültür çerçevesinde ve dört dil becerisini geliştirerek öğretmiyor oluşumuzdur. Ayrıca dil öğrenimi/ öğretimi konusunda yapılan çalışmaların ve küreselleşmenin ardından ortaya çıkan en yeni yaklaşımlar, dil öğrenenlerin kültürü amaç olarak değil araç olarak kullanması gerektiğini vurgulamaktadır. Hedef dili öğrenirken kültürüyle ve bağlam içinde öğrenebilmek için otantik malzemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Otantik malzemelerin hedef dilin kültürünü yansıtması, öğrenci için ilgi çekici olması ve yabancı dildeki günlük kullanımları içermesi gerekmektedir. Edebi metinler bu kapsamda en etkili otantik malzemelerdir. Tüm bunların yanında hedef dildeki yani Türkçedeki anlama ve anlatma becerileri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşmanın en iyi şekilde verilebildiği edebi metin türü tiyatro metinleridir. Tiyatro metinleri ile hedef dildeki dil ve sosyal becerilerin

kazanımı, kültürel bir bağlamda gerçekleşmektedir. Tiyatro metinlerinin tüm bu özellikleri aynı zamanda ‘‘İletişimsel Yaklaşım’’ın esaslarına uymaktadır. Ayrıca dört beceriyi geliştirmek için kullanılan aktivitelerde öğrencilere belirli görevler verilmesi ‘‘Eylem Odaklı Yaklaşım’’dan da yararlanılabileceğini göstermektedir. Böylece Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer alan iletişimsel yaklaşım ve eylem odaklı yaklaşım yabancı dil olarak Türkçe öğretimini daha kalıcı ve daha zevkli hale getirmek için temel alınacaktır. Bu çerçevede yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde; kültürel ve iletişimsel öğeler içeren, görsel açıdan zengin bir sanat olan tiyatrodan yararlanarak hazırlanan dört beceriyi geliştirme aktiviteleri ile öğrencilere verilen görevleri yapmaları için dili işlevsel olarak kullanmaları sağlanabilir. Çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde tiyatro metinlerinin kullanımı tüm bu sebeplerle önerilmektedir. Ayrıca Türkiye’de yaygın olarak kullanılan B1 seviyesi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarından *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*, *Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı* ve *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* incelendiğinde bu kitaplarda otantik malzeme olarak filmler şarkılar, gazete haberlerinin yer almasına rağmen iletişimsel ve kültürel bağlamda yazılmış ve edebi değer taşıyan tiyatro metinlerinin yer almadığı saptanmıştır. Bu eksikliği kapatmak adına derslerde, dil becerilerini geliştirme aktiviteleri ile tiyatro metinlerinin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Günümüze kadar olan yaklaşım ve yöntemler ya dilbilgisi ve sözcük bilgisinin önemli olduğunu ya da iletişimin, görselliğin öncelikli olduğunu savunmuşlardır. Genel olarak bu yöntemler birbirinin görüşünü reddeden savlardan oluşmaktadır. Oysa dil öğrenimi/ öğretiminde dilbilgisi, sözcük bilgisi, görsellik, dil becerileri, sosyal ve zihinsel beceriler, iletişim ve kültür birbirinden ayrılmadan var olmalıdır. Bizim amacımız; iletişimsel, özgün, edebi, kültürel bir malzeme olan tiyatro metinlerinden faydalanarak hazırlanan eylem ve iletişim odaklı dört beceriyi geliştirme aktiviteleri ile, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen öğrencilerin dilin yapısına hâkim olmasını, tiyatro yapıtlarında işlenen kültürün aktarımıyla öğrenileni uzun süre hatırlamasını, dil öğreniminden zevk almasını ve Türkçeyi işlevsel olarak kullanmasını, kısacası Türkçede kendini rahatça ifade edip karşısındakinin vermek istediği mesajı doğru olarak almasını sağlamaktır.

1. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MALZEME KULLANIMI

Yabancı dil öğretiminin daha etkili olması için yapılması gerekenlerin en başında malzeme kullanımı gelmektedir. Dil öğretiminde malzeme olmadan öğretim eksik kalmaktadır. Malzemeler bir yandan anlatılanı daha basit ve anlaşılır hale getirirken diğer yandan öğretmenin ve öğrencinin zamandan tasarruf etmesini sağlamaktadır (Duman, 2013, s. 4). Yabancı dil öğretiminin başarıya ulaşması için her yönden donanımlı olunması gerektiği ve malzeme kullanımının önemi burada ortaya çıkmaktadır. Malzeme olmadan öğretilen dil kalıcı olmamaktadır. Dil öğretiminin daha etkili, anlaşılır ve kalıcı olması için malzeme kullanımına önem vermek gerekmektedir. Söz konusu malzemeler; basılı kaynaklar, fotoğraflar, maketler, ses kasetleri, videolar, CD'ler, internet sayfaları olarak sıralanmaktadır. Dil öğretilirken dersin işleyişine ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre ilgili malzemelerden hazırlanan ders ile öğretime zenginlik katılabilir ve çeşitli malzemelerle öğrencilerin dikkati çekilebilir. “Doğru ve ilgi çekici materyallerle dil öğretmek, öğrenilenlerin daha kalıcı olmasını sağlayacak ve öğrencilerin motivasyonunu arttıracaktır” (2014, s. 77) diyen Köksal ve Varışoğlu, derse ve dil öğrenimine karşı güdülenen öğrencinin öğrendiklerini unutmasının zorlaşacağını belirtmektedir. Öğretimde malzeme kullanılmasının gerekliliğini Kaya şu şekilde açıklamıştır:

Teknoloji ve materyal kavramlarına eğitimsel açıdan bakıldığında, birçok işlevinin olduğu görülmektedir. Bu işlevlerden başlıcaları şunlardır: öğretme ve öğrenme araç gereçleridir, bilgileri iletir, gerçekliğin sunumunu sağlar, iletişim araçlarıdır, nesnelleştirilmiş eğitim sistemleridir, sembolleştirme araçlarıdır. (2006, s. 30)

Buradan hareketle yabancı dil öğretiminde malzeme kullanımının gerekliliğinin tartışılmaz olduğu söylenebilir. Malzeme kullanımı hedef dili öğrenciye aktarmak için öğretmenlerin işini kolaylaştırırken, öğrencinin de dili öğrenmede yaşadığı sıkıntıları en aza indirmeyi sağlamaktadır. Böylelikle öğrenci hedef dili malzemeler yoluyla daha kısa zamanda ve gerçekçi bir şekilde öğrenmekte ve somutlaştırarak öğrendiği için de uzun süre hatırlamaktadır. Malzemelerin gerçekçi, nesnel ve somut olması aynı zamanda öğrenilen dilin işlevsel yanını da göstermektedir.

Yıllardır gerçekleştirilmeye çalışılan yabancı dilin öğreniminin/ öğretiminin etkili bir şekilde yapılması için malzeme kullanmak ve malzeme seçimi konusunda da dikkatli

olmak gerekmektedir. Seçilecek malzemeler belirlenmiş bir öğretim programına göre hazırlanmalıdır. Bu bağlamda öğretmenin uygun yaklaşım ve uygun malzeme seçebilmesi için öğretim programında, öğretilecek içerikler ve öğrenciler hakkında temel bilgiler yer almalıdır (Kaya, 2006, s. 26). Yabancı dil öğretiminde kullanılan malzemelerin öğretim programına paralel olmasının gerekliliğinden bahsedildiği için, söz konusu programda dersin amacı ve öğrencilerin yaş aralığı, seviyesi, ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca ders malzemesi hazırlarken malzeme geliştirme ilkelerine uyulmalıdır. Her türlü malzeme için takip edilecek olan bu ilkeler:

1. Öğrencilerin kullanabileceği seviyede pratik ve kullanışlı olmalı,
2. Öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik yapılarına uygun olmalı,
3. Basit, sade ve anlaşılabilir olmalı,
4. Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,
5. Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle olmasa da, önemli ve özet bilgileri ihtiva etmeli,
6. Görüntü özellikleri materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı,
7. Her öğrencinin ulaşabileceği yerde ve kullanıma açık olmalı,
8. Tekrar kullanılacağı için dayanıklı olmalı. (Halis, 2002, s. 41)

Yabancı dil öğretiminde kullanılacak malzemeler öğrencilerin anlayacağı seviyede, işlevsel, abartısız ve kolay ulaşılabilir olması gerektiği belirtilmektedir. Öğretmenin malzeme seçiminde öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması da bu doğrultudadır. Dersin amacına uygun bir şekilde hazırlanan ders malzemelerinin, anlatılan konunun en önemli kısımlarına vurgu yapacak ve bu bölümleri görsellerle destekleyecek şekilde seçilmesi önemlidir. Sağlam olması gereken ders malzemelerinin öğrenciler için dersin ilgi çekiciliğini de artıracığı belirtilmektedir. Böylelikle öğrencilerin hedef dili öğrenmesi kolaylaşacak ve öğrenci için kalıcı bir öğrenme gerçekleşecektir.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan malzemelerin dersin amacına uygun olması gerektiği için derste kullanılan yaklaşımlar ve yöntemlerle de uyum içinde olması gerekmektedir. Örneğin, “Doğrudan Yöntem”de kullanılan fıkralar, diyaloglar, görsel araçlar ve okuma metinleri gibi malzemeler kültür aktarımı için faydalı olmaktadır (Demirel, 2014, s. 40). Yabancı dil öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak malzemelerin kültürü yansıtması ve farklı duylara hitap ederek dört beceriyi geliştirmesi amaçlandığında yukarıda bahsedilen araçlar bu hedefe hizmet edebilecektir. Çünkü derste kullanılan fıkra ve diyaloglar ile öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri

geliştirilebilir. Ayrıca görsel araçlar ile öğrencilerin dikkatleri çekilirken, bu araçlar üzerinden konuşma ve yazma etkinlikleri yaptırılarak bu becerilerin gelişmesi sağlanabilir. Okuma metinleriyle de okuma ve dinleme becerilerini geliştirme çalışması yapılarak yine farklı duyuların harekete geçmesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin dört dil becerisini geliştirmek amacıyla hazırlanan derslerde “Kulak- Dil Alışkanlığı Yöntemi” de kullanılabilir. Bu yöntemde, kulak ve dil ile çalışma yapma söz konusudur (Demirel, 2014, s. 44). Böylelikle öğrencinin hedef dili anadili edindiği gibi öğrenmesi hedeflenmektedir. Bir bebek nasıl ki ilk olarak dinler ve sonra konuşursa, kulak- dil alışkanlığı yönteminde de aynı yol izlenmektedir. İzlenen yolun işe yarayıp yaramadığı başka bir tartışmanın konusudur. “Yeni yapılar diyalog şeklinde sunulur ve bağlamda hiçbir değişiklik yapılmaz” diyen Demirel (2014, s. 44), yine kulak- dil alışkanlığının işitsel-dilsel bir yöntem olduğuna vurgu yapmaktadır. Diyaloglar aracılığıyla dili duyan öğrenciler daha sonra bu diyalogları tekrar etmektedirler. Böylece dili önce duyarak sonra konuşarak öğrenmiş olurlar.

Dil öğretiminin amacı iletişim kurmak olduğunda kullanılan malzemelerin de bu amaca uygun olmasının önemi büyüktür. Sülüoğlu, “İletişimsel Dil Öğretimi’nde özgün okuma ya da dinleme metinleri kullanılır” (2008, s. 36) diyerek ders malzemelerinin özgünlüğünün iletişim odaklı öğretimde olması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca yabancı dil derslerinde iletişim odaklı malzemelerin özgün olması; o derslerde öğrencilere verilen görevlerin kullanılabilir olması, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmesi, günlük yaşamdan alınması, öğrencilerin kültürüne uygun olması, gerçek bir ortam sağlaması, iletişimsel olması, eğitime uygun ve gerçekleştirilebilir olmasını da sağlamaktadır (Coşkun, 2017, s. 98). Böylece öğrenciler iletişim odaklı özgün malzemeler sayesinde dili işlevsel olarak öğrenebilirler. Derslerde iletişim kurma amaçlı verilen özgün malzemeler veya görevler ile günlük dili ve gerçekçi ortamı oluşturan dil öğretmenleri, “Eylem Odaklı Yaklaşım” kapsamında hedeflerine uygun bir şekilde ilerleyebilirler.

“Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kalitesini arttırmak ve öğrencileri isteklendirmek için onların mümkün olan tüm uyarıcılarını harekete geçirmek gerekmektedir” (2010, s. 65) diyen Arslan ve Adem’e göre öğrencilerin ilgisini

artırmak ve öğrenme heveslerini canlı tutmak adına faklı duyulara hitap eden malzemeler dil öğretiminde kullanılmalıdır. Bu çerçevede dil öğretiminde/ öğreniminde yaşanan motivasyon kaynaklı sıkıntılara karşı, farklı duyuları harekete geçirecek malzeme geliştirmek etkili bir yol olarak görülmektedir. Usta da, “Öğretimde öğrencinin ne kadar fazla duyu organına hitap edilirse, öğretim etkililiği o derece artmakta ve öğretim daha anlamlı, kalıcı ve hızlı olmaktadır” (2015, s. 4) şeklindeki görüşüyle öğretimin kolaylaşması ve uzun süreli olması adına kullanılacak malzemelerin daha çok duyuya hitap etmesi gerektiği görüşünü desteklemektedir. Öğrenme esnasında birden fazla duyu organının çalıştırılması, öğrenmenin kalıcı olmasını sağlarken öğrenilenin kısa sürede unutulmasının önüne geçmektedir (Köksal ve Varışoğlu, 2014, s. 74). Yabancı dil öğretiminde yıllardır yaşanmakta olan öğrencilerin derse karşı ilgisiz olması ve öğrenilenin kısa sürede unutulması sorunu pek çok duyuya hitap eden malzemeler geliştirmekle en aza indirilebilir. Tüm bu görüşlerin ortak noktası daha önce bahsedildiği gibi, yabancı dil öğretim malzemelerinin öğrencilerin temel dil becerileri olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme amaçlı olması gerektiğidir.

Dört dil becerisinin belirli bir bağlamda verilebilmesi için malzemelerin kültürel bağlamda olması gerektiği yaygın bir görüştür. Bu kapsamda malzeme seçimindeki kültür aktarımı hem öğrenilen hedef dilin toplumunu tanıtmalı hem de başka kültürlerin özelliklerini sunmalıdır (Demir ve Açık, 2011, s. 59). Yabancı dil öğretimi yapılırken kullanılan malzemelerin hedef dilin kültürel öğelerini içermesi önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bununla birlikte dil öğretiminde kullanılacak malzemelerin öğrencilerin kültürüne de uygun olmasına dikkat edilmesi önemlidir. Öte yandan malzemelerde, sadece kültür vermek gibi bir kaygı olmamalı, kültürel unsurların dersin içeriğine uygun bir şekilde işlenmesi önemsenmelidir (Duman, 2013, s. 7). Aksi halde öğrenciler hedef dilin kültürüne aşırı bir şekilde maruz kaldıkları için tepki gösterebilirler. Dil öğrenmeye güdülenecekleri yerde kültür öğretiminin abartılması öğrencide öğrenme isteksizliği yaratabilmektedir. Bu yüzden işlenecek konuyla hedef kültürün bağdaşması ve öğrenciyi sıkmayacak şekilde verilmesi gerekmektedir. Kısacası yabancı dil derslerinde kullanılacak malzemelerdeki kültür aktarımı, sadece hedef dilin kültürü olarak anlaşılmalıdır. Dil öğrenmek aynı zamanda başka kültürleri tanımak, kendini geliştirmek, anlama ve anlatma becerilerini kazanmak demek olduğu için malzeme

seçiminde her kültürden aktarım olmalıdır. Böylece öğrenciler başka kültürlerdeki insanlarla etkileşim halinde olmayı öğrenerek dil becerilerini kazanacak ve kendilerini geliştireceklerdir.

Bütün bunlardan çıkarılacak sonuç, yabancı dil öğretiminde kullanılacak malzemelerin; nesnel, somut, gerçekçi, kalıcı, dersin amacına ve öğrencilerin seviyesine uygun, işlevsel, iletişimsel, kültürel, özgün olması gerektiğidir. Bununla birlikte, malzeme seçimi rastgele yapılmamalıdır. Derse uygun malzeme seçerken veya geliştirirken belirlenen ilkelere uyulmalıdır. Ayrıca yabancı dil derslerinde uygulanacak yaklaşım ve yöntemlere paralel olması gereken yabancı dil öğretim malzemeleri, öğrencilerin yaş aralığına, seviyesine, kültürüne, ihtiyaçlarına ve dersin amacına göre seçilmelidir. Tüm bunlara dikkat edildikten sonra malzemeler doğru bir şekilde düzenlenip tasarlanmalıdır. Son olarak dil öğretiminde kullanılacak malzemelerin farklı duyulara ve kültürlere hitap etmesi gerekmektedir. Böylece dersler ilgi çekici ve öğrenilenler de kalıcı olacaktır. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde etkili olabilmek, farklı duyulara hitap edebilmek, dili işlevsel ve iletişimsel olarak kullanabilmek, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebilmek için özgün, görev ve iletişim odaklı, günlük yaşamdan alınan, görsel açıdan zengin, anlamlı malzemeler seçilerek okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme aktiviteleri hazırlanabilir. Dört temel dil becerisini geliştirmek için başvurulacak bu etkinlikler dil becerilerini geliştirme stratejileri yoluyla düzenlenmelidir.

2. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR

Yabancı dil öğretiminde kullanılan yaklaşım ve yöntemler dünden bugüne teknolojinin de gelişmesiyle çeşitlilik göstermektedir. ‘‘Dilbilgisi- Çeviri Yöntemi’’yle başlayan yabancı dil öğretimi artık daha yeni yöntemler ve yaklaşımlarla gerçekleştirilmektedir. Geleneksel yöntemler yerini iletişim kurma odaklı yöntemlere bırakmaya başlamıştır. Geleneksel yöntemle yapılan yabancı dil öğretimi esnasında dil bilgisi kuralları, atasözleri, edebiyat, tarih, coğrafya, genel kültür en çok önem verilen konulardı. Dili iyi kullanmanın yolu o dilin kurallarını en iyi şekilde öğrenmekten geçiyordu. Bununla birlikte öğrenilen dilin sadece dil bilgisi kurallarını bilmek yabancı dil öğretimini gölgede bırakıyordu. Zamanla dil öğretiminde davranışçı yaklaşım öne çıkmaya başlamıştır. Davranışçı yaklaşımda ise dil bir davranış olarak düşünülmüş ve diğer davranışlar gibi uyarıcı-tepki çerçevesinde çeşitli tekrar, taklit, ezberleme ve şartlandırmalarla öğretilmeye çalışılmıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde ise yabancı dil öğretimindeki çalışmalar dil kurallarını öğretme ve şartlandırma yoluyla davranış değiştirme ağırlıklıyken, etkili iletişim kurabilme ve günlük dili kullanabilme esaslı olmaya başlamıştır (Güneş, 2011, s. 124). Dil öğretiminin davranışçı yaklaşım yerine iletişim kurma yoluyla yapılması ve işlevsel olması önem kazanmıştır. Bu şekilde yabancı dil öğretiminde; insanların dilin yapısını, edebiyatını, kurallarını bilmelerinden çok o dili nasıl kullanacakları, birbiriyle nasıl iletişim kuracakları ve birbiriyle nasıl etkileşim halinde olacakları önem kazanmıştır.

Yabancı dil öğretiminde zamanla iletişimin önem kazanmasıyla birlikte geleneksel bir yöntem olan dilbilgisi-çeviri yönteminin kullanımı azalmıştır. ‘‘Bu yöntem, belli bir öğrenme kuramına göre geliştirilmemiştir. Daha çok akla dayalı çözümler, kural öğrenme ve karşılaştırılmalı çalışmalara yer verir. Bu yöntemle konuşma becerisinin geliştirilmesine önem verilmez’’ (2014, s. 36) diyen Demirel, dilbilgisi-çeviri yönteminin ezberci ve kuralcı bir yöntem olduğunu vurgularken, iletişim becerilerini geliştirmediğini belirtmektedir. Bu ezberci, kuralcı yöntemle bir tepki olarak doğrudan (dolaysız) yöntem ortaya çıkmıştır ve bu yöntem günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Doğrudan yöntemde amaç, genel ve etkin bir yöntemle *konuşmayı öğretmektir*. Ampirizm (deneyimci) kuramdan etkilenen doğrudan yöntemde uygulama,

yaşayarak öğrenme esastır. Doğrudan yöntem, anadil kullanımına karşı çıkmaktadır. Demircan'a göre:

Yabancı dili ne dilbilgisi kurallarını ezberleyerek, ne de çeviri ya da başka türlü açıklamalar yoluyla, *anadilden yararlanmaksızın, ama öğrenilen dil ile yaşam arasında doğrudan ilişki kurularak öğrenme yolu* 'Dolaysız Yöntem' adını alır. (2013, s. 195)

Dolaysız (doğrudan) yöntemde sadece hedef dil kullanılmakta ve günlük yaşam ile dil arasında bağlantı kurulmaktadır. Bu nedenle yabancı dil öğretiminin bu yöntemden faydalanılarak günlük konuşmalar aracılığıyla yapılması uygun olacaktır. Yabancı dilin gerçek kullanımlarının yer aldığı diyaloglar doğal dil kullanımlarına örnek olduğu için, hedef dil ile gerçek hayat arasında ilişki kurarak dili dolaysız bir şekilde öğretecektir.

Dilbilgisi-çeviri yöntemi ve doğrudan yöntemin yabancı dil öğretimindeki eksikliklerini fark eden davranışçı psikologlar ve yapısalcı dilbilimcilerin görüşleriyle ön plana çıkmış olan kulak-dil alışkanlığı yöntemi, iletişim odaklıdır.

Bu yöntemin ortaya çıkışında önemli katkıları olan yapısalcı dilbilimcilerden Bloomfield, Brooks ve Lado'ya göre geleneksel Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi yabancı dil öğretiminde etkili bir yol değildir. Dilin doğal öğrenimi önce *dinleme* ile başlar daha sonra konuşma, okuma ve yazma sırasıyla oluşur. (Demirel, 2014, s. 41)

Buradan da anlaşılacağı gibi kulak-dil alışkanlığı yönteminde amaç; dinlemek ve dinlediğini anlamak, sonrasında sırasıyla konuşmak, okumak ve yazmak olmalıdır. Dinlemenin ve tekrarların öncelikli olduğu bu yöntemde de doğrudan yöntemde olduğu gibi hedef dil kullanımı esastır ve buna bağlı olarak da günlük dile ağırlık verilir. Öğretmen orkestra şefi gibi, diyaloglarla dili öğretir ve öğrenciden duyduklarını tekrar etmesini ister. Diyalogları zincir halinde tekrar edip birbirine cevap veren öğrenciler, dili öncelikle duyarak ve konuşarak öğrenir, "Tümevarım Modeli"ne uygun olarak da diyalogların içindeki örneklerden dilbilgisi kurallarını kendileri sezerler. Kulak-dil alışkanlığı yönteminde günlük dilde kullanılan sözcükler bir bağlam içinde verilerek öğretilir. Dört beceri sırasıyla öğretildiği için dil öğrenimi basamak basamak ilerlemektedir. Bu yöntemle yapılan dil öğretiminde günlük hayattan alınmış özgün diyalogları kullanmanın etkili bir yol olacağı düşünülmektedir.

Kulak-dil alışkanlığı yönteminde yabancı dil öğretiminde dinleme ve konuşma yani iletişim ön planda tutulduğu ve bunun öğrenci üzerinde daha etkili olduğu gözlemlendiği için bundan sonra ortaya çıkan yöntemler de dil öğretiminde *iletişime*

önem vermiştir. Buna bağlı olarak Fransızca'yı yabancı dil olarak öğretmek için Fransa'da "Görsel-İşitsel Yöntem" geliştirilmiştir. Memiş ve Erdem'e göre,

Bu yöntemi diğer yöntemlerden ayıran en önemli detay teknolojik aletleri dil öğretiminin temel araçlarından biri haline getirmesidir. Dil öğretimi dil laboratuvarında, taşınabilir kasetçalar-CD vb. ses kayıtları, ses kayıt cihazları ve kısa film şeritli projeksiyon kullanılarak yapılır. Yöntem farklı kaynaklarda CREDİF yöntemi veya St.Cloud yöntemi isimleriyle de anılmaktadır. (2013, s. 313)

Kulak-dil alışkanlığı yönteminde olduğu gibi görsel-ışitsel yöntemde de amaç; sırasıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin kazandırılmasıdır. Bu becerilerin kazandırılması içinse teknolojik malzemeler kullanılmaktadır. Bununla birlikte görsel-ışitsel yöntemde, "Öğrenme teorisi olarak Gestalt teorisi ele alınmış, anlamlı parçaların zihinde bütünleştirilmesine, bütün oluşturulmasına ve dilin bütün olarak algılanmasına dayandırılmıştır" (Güneş, 2011, s. 131). Yabancı dil öğretiminde dil becerilerinin bir bütün halinde kullanılması ve öğrenciye kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde öğrencinin dili parça parça öğrenmek yerine bütün olarak algılayıp anlamlandırmasının, dil öğretimini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bir bütün olarak algılanan yabancı dil, öğrenciler için görsel- işitsel bir hal alabilecektir.

Görsel-ışitsel yöntem yerini, kulak-dil alışkanlığından aldığı ilkeler doğrultusunda "İletişimsel Yaklaşım"a bırakmıştır. "İletişimsel Yaklaşım; öğrencinin hedef dil ile iletişim kurarken, kurduğu cümleyi ne amaçla kurduğuyla, yani cümlenin belli bir bağlam içinde bir işlevi olup olmadığıyla ilgilenir" (Larsen- Freeman, 1986, s. 123). İletişimsel yaklaşımın amacı dilde iletişim becerilerini geliştirmek ve bu beceriler ile öğrenciye gerçek hayatta iletişim kurma imkânı sunmaktır. Dili günlük hayatta belirli bir bağlam içinde kullanarak işlevsel olduğunu kavrayan öğrenci dili öğrenmek için heveslenmektedir. Bu nedenle gerçek hayattan alınan, görev ve metin temelli malzemelerle dil öğretimi yapmak adına bu yöntemden yararlanılabilir.

İletişimsel yaklaşım böylelikle hem diğer yöntemlerden beslenerek hem de diğer yöntemlere karşı çıkmasıyla günümüzde en etkili yaklaşımlardan biri durumuna gelmiştir. Bu yaklaşımın etkisiyle de yabancı dil öğretiminin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili yeni yaklaşım ve yöntemler, dil öğretimleri ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi "Görev Odaklı Dil Öğretimi", bir diğeri ise "Eylem Odaklı Yaklaşım"dır.

Dil öğretiminde verilen görevin sonucunda öğrenciden bir çıktı (üretim) bekleyen ve bu görevi yerine getirme sürecinde dili işlevsel olarak kullanmayı hedefleyen

Görev Odaklı Dil Öğretimi (Task- Based Language Learning); 1980li yıllarda Prabhu'nun İletişimsel Dil Öğretimi Projesi'yle ortaya çıkmıştır. (Ellis, 2012, s. 196)

Görev odaklı dil öğretiminde, yabancı dil öğrencisinin belirli bir görevi yerine getirirken hedef dili kullanması ve o görevi gerçekleştirdiğinde üretimde bulunması gerektiği anlaşılmaktadır. Söz konusu üretim sözlü bir sunum, arkadaşlarıyla çektiği bir video veya canlandıracağı bir rol olabilir. “Görev Odaklı Dil Öğretimi, yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlara karşı geliştirilmiş yeni bir çözüm ve dil öğretimi için hazırlanan izlenceler için işlevsel bir alternatif olmakla beraber temelde İletişimsel Yaklaşım’ a dayanan bir öğrenme ve öğretme yöntemidir” (2008, s. 5) diyen Akbal, görev odaklı dil öğretiminin iletişimsel yaklaşımın etkisinde kaldığına ve dil öğretiminde işlevselliği ön planda tutan güncel bir yöntem olduğuna değinmektedir. Görev odaklı dil öğretiminin hedefi, öğrencilerin her türlü *iletişimsel* ihtiyaçlarını dikkate alarak onların dilsel ihtiyaçlarını karşılayabilmektir.

Görev Odaklı Dil Öğretimi, dilin kullanım ile edinildiği İletişimsel Yaklaşım'ın ‘güçlü çeşitleri’nin başka bir örneğidir. Başka bir deyişle öğrenciler kendilerine verilen bir görevi gerçekleştirmek için dile ihtiyaç duyduklarında gerek duydukları dili edinirler. (Larsen-Freeman ve Anderson, 2000, s. 150)

Bu dil öğretimi, iletişimsel yaklaşımın birkaç adım daha gelişmesinin bir sonucudur ve öğrencilerin verilen görevi iletişim kurarak ve bunu doğal ortamlarında olduğu gibi yaparak öğrenciye dili öğretmeyi hedeflemektedir. Hedef dili kullanarak öğrenmenin gerekliliği son yıllarda daha da önem kazanmıştır.

Eylem odaklı yaklaşım ise, 1990’lı yıllardan beri tüm dünyada eğitimde en iyiyi hedeflemenin sonucu olarak dil öğretimindeki gelişmelerin ve araştırmaların artmasıyla, ayrıca daha önceki yıllardan beri işlevsel ve iletişimsel dil öğretimi anlayışının yaygınlaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Eylem Odaklı Yaklaşım, yabancı dilin salt dilsel olmayan bir takım görevler ve eylemler aracılığıyla öğrenildiğini belirtmektedir. Temelinde dört beceri ve üç alt beceriye yer veren bu yaklaşımda hem öğrenilen dilin kültürüne hem de öğrenenlerin kendi dillerinin kültürlerine yer verilmesi gerekir. (Delibaş, 2013, s. 246)

Eylem odaklı yaklaşım kapsamında hedef dilin ve ana dilin kültürünün yansıtıldığı iletişimsel bir bağlam içerisinde özgün eylemler ile öğrenciye dil becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Bütün bu yaklaşım ve yöntemlerin güçlü yanlarının dil öğretiminde kullanılması ise ‘‘Seçmeli Yöntem’’ olarak adlandırıldığı bilinmektedir. Demirel bu konuda, ‘‘Seçmeli Yöntem, yöntemler karması, ya da yöntem zenginliği anlamında kullanılmaktadır’’ (2014, s. 58) diyerek farklı yöntemlerden yararlanılarak meydana getirilen etkili bir öğrenme biçiminden bahsetmektedir. Söz konusu yöntemle derslerde, yabancı dil öğrencisinin ihtiyaçları ve ilgili olduğu alanlar göz önünde bulundurularak, öğrenci için en etkili yöntem ve yaklaşım uygulanmaktadır.

Bu yaklaşıma paralel olarak ise ‘‘Harmanlanmış (karma) Öğrenme’’ ortaya çıkmıştır. Son dönemlerde teknolojinin de öğretime katkıları büyük ölçüde arttığı için yabancı dil öğrenimindeki rolü de çok önemli hale gelmiştir. Güncel yöntemleri ve teknolojiyi de içinde barındıran yeni bir öğrenim/ öğretim yaklaşımı olan harmanlanmış öğrenme yabancı dil öğrencilerinin yararlanabileceği birçok fırsat sunmaktadır.

Uzaktan öğretim için en büyük problem sosyal etkileşim eksikliğinden dolayı öğrencilerde motivasyon (isteklendirme) eksikliğinin olmasıdır. Yüz yüze öğretimde ise zaman esnekliğinin olmaması ve haftanın üç dört günü sınıfta bulunma gibi sıkıntılı tarafları mevcuttur. Bu durum eğitim araştırmacılarını yeni bir model geliştirmeye itmiştir. Araştırmacılar iki modelin de (yüz yüze ve uzaktan öğretim) etkin taraflarını birleştiren Harmanlanmış öğretim (blended learning) adını verdikleri yeni bir öğretim modeli ortaya koymuşlardır. (Yolcu, 2015, s. 256)

Yüz yüze öğretimdeki sınırlılıkları aşır öğrenmeyi sınıf dışına da taşımak ve daha kalıcı bir öğrenme sağlamak için etkili bir yöntem olan harmanlanmış öğrenme, yabancı dil öğrencileri için zaman ve mekân sınırını ortadan kaldırmaktadır. Özellikle son yıllarda öğrencilere verilen görevler aracılığıyla yapılan dil öğretimi benimsendiği için harmanlanmış öğrenmenin sınıf dışında hedef dilde iletişim kurmayı, belirli bir görevi yerine getirmeyi mümkün hale getireceği düşünülmektedir. Böylece öğrenciye verilen bir görevin önceden öğrenci tarafından hazırlanması, sınıf dışı bireysel olarak çalışması, sınıf içinde ise grupta dil öğrenimini sürdürebilmesi öğrenciyi dil öğrenmeye karşı isteklendirecektir. Öğrencilerin tüm bu aşamaları özgün malzemeler aracılığıyla harmanlanmış öğrenme kapsamında gerçekleştirmesi beklenebilir.

Bununla birlikte, ‘‘Harmanlanmış öğrenme öğrenciye kişisel öğrenme becerilerini geliştirebileceği ve işbirlikçi öğrenmenin olduğu birden fazla öğrenme seçeneği sunmaktadır’’ (2015, s. 258) diyen Yolcu, söz konusu öğrenme yaklaşımının öğrencilerin yabancı dil becerilerini kazanmalarında etkili olduğunu savunmaktadır. Bu doğrultuda iletişim odaklı ve tüm algılara hitap eden özgün malzemeler ile öğrenme

yönteminin; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin hem öğretmenleri hem de öğrenci arkadaşlarıyla etkileşim gerçekleştirecekleri bu karma öğrenme biçiminde, iletişim yoluyla sosyal becerilerini de geliştirerek dış dünyaya açılma imkânı bulmaları beklenmektedir. Bu da onların sosyal dil kullanıcıları olmasında çok büyük rol oynayacaktır.

Diğer yöntemlerden farklı olarak harmanlanmış öğrenme, yıllardır öğretmenler tarafından bilinen ve farklı şekillerde sınıflarda uygulanan, fakat e-öğrenme teknolojileriyle birlikte ortaya çıkan bir öğretim tasarımı yaklaşımıdır (Dağ, 2011, s. 76). Geleneksel yöntemler de kullanılsa modern yaklaşımlar da benimsense, sınıf dışı öğretimin sürekliliğini savunan bu öğrenme türünü uygulamak için öğrencilere teknolojik veya iletişim odaklı doğal malzemeler verilmesi uygun olacaktır. Bu sayede öğrencilerin, hedef dili sınıf dışında da öğrenme heveslerinin artacağı öngörülmektedir.

Yukarıda bahsedilen yöntem ve yaklaşımların yabancı dil öğretimine sağladığı faydalar yadsınamaz. Bununla birlikte, ülkemizde de bu yaklaşımların kullanılmasına rağmen, yabancı dili öğrenmede ve öğretmede yetersiz olduğumuz görülmektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri yabancı dili ana dili öğrendiğimiz gibi belli bir kültür çerçevesinde ve kalıcılık odaklı öğrenmiyor/ öğretmiyor oluşumuzdur. Öte yandan dil öğretimi konusunda yapılan çalışmaların ve küreselleşmenin ardından ortaya çıkan en yeni yaklaşımlar dil öğrenenlerin dili amaç olarak değil araç olarak kullanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede yabancı dili, öğretim esnasında araç olarak kullanmak, kültürel ve iletişimsel bir bağlam içinde vermek; öğrenenlerin dil ve sosyal becerilerini geliştirmek ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayarak öğrenileni daha kalıcı ve ilgi çekici hale getirmek için en güncel yaklaşımlar temel alınmalıdır. Bununla birlikte her yöntem ve yaklaşımın öğrencinin seviyesine ve öğrenme ihtiyacına uygun yönlerinin alınması da öğretmenin yapması gereken bir karma öğretim şeklidir. Daha iyi bir öğretim gerçekleştirebilmek adına dil becerilerini geliştirme stratejileri yoluyla ve öğrencilere uygun yaklaşım ve yöntemlerle iletişim odaklı bir öğrenme modeli uygulanması gerekmektedir.

3. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE DÖRT BECERİYİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

3.1. DİNLEME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

Yabancı dil öğretiminde sadece dil bilgisi ve sözcük öğretiminin benimsenmesi geçmişte kalmış bir yöntemdir. Günümüzde bunların yanında dört dil becerisinin de kazandırılmasına önem verilmektedir. “Dil eğitiminin nihai hedefi bireylere dört temel dil becerisinde (dinleme, konuşma, okuma, yazma) yetkinlik kazandırmaktır” (2014, s. 320) diyen İşcan ve Aydın, dil öğretimi yapılırken dil becerilerinin kazandırılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu dört becerinin ilki ve en önemlisi dinlemedir çünkü dinleme anne karnında başlamaktadır. Yılmaz ve Babacan bu konuda:

İletişimin karşılıklı konuşma ve dinlemeye dayanmasından ötürü iletişimsel bağlamda üzerinde durulması gereken temel beceri olarak dinleme becerisi karşımıza çıkmaktadır. Doğum öncesinde başlayan dış dünyayla iletişim kurma süreci kişinin ölümüne kadar devam etmektedir. Aile içi sağlıklı ilişkilerin kurulabilmesi, kişilerarası çatışmanın engellenmesi ve akademik başarının sağlanabilmesi için dinleme becerisinin tam anlamıyla edinilmesi gerekmektedir. (2015, s. 906)

diyerek dinleme becerisinin insanların iletişim kurması için önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir. İletişimin devamlılığı için seviyeye uygun çeşitli etkinliklerle dinleme becerisinin doğru bir şekilde kazandırılması oldukça önemlidir. Bu kapsamda AOÖÇ’deki dinleme kriterleri incelendiğinde; A1 seviyesindeki bir öğrencinin, kendisi ve etrafıyla ilgili konuları, yavaş ve anlaşılır biçimde konuşulduğunda anladığı görülmektedir. A2 seviyesindeki bir öğrenci kendi ve etrafı dışında, sıklıkla tekrar edilen söz öbeklerini ve gazete ilanlarındaki basit/ yalın mesajları algılayabilmektedir. B1 aşamasında ise öğrenciler A1 ve A2 seviyelerinde dinleyip anladıklarının yanında radyo ve televizyonlarda ilgilerini çeken konuların özünü anlayabilmektedir. B2’ye gelince öğrenci hedef dildeki uzun konferanslardaki söylenenleri ve televizyonlardaki güncel olayları/ haberleri/ filmleri dinleyip algılayabilir. Öğrenciler C1 seviyesinde, hedef dilde çok açık ve yalın olmasa da söylenenleri anlayabilirken C2 seviyesindekiler yüz yüze veya telefonda, hızlı konuşulsa dahi hedef dili anlamakta sorun yaşamazlar (AOÖÇ, 2013, s. 32). Dinleme becerisini geliştirme amacıyla hazırlanacak etkinliklerde öğrencinin seviyesine ve ilgisine göre hareket edilirse daha verimli bir kazanım olacağı

düşünülmektedir. Bununla birlikte dil öğreniminde becerinin kazanımında mesajın doğru iletilmesi oldukça önemlidir. Ancak bu şekilde anlamlı bir öğrenmeden söz edilebilmektedir. “Dinleme, düşünce etkinliğine dayalı ve bilinçli bir süreçtir. Etkili bir öğrenmenin oluşmasında doğru dinleme etkinliği çok önemlidir” (2014, s. 318) şeklindeki açıklamalarıyla İşcan ve Aydın, bu görüşe katılmaktadır. İletişim becerilerinin etkili olması için dinlemede iyi olmak gerekmektedir. Kişi doğru bir şekilde iletişim kurarsa bu onun hayatının her aşamasına yansır. Bu nedenle yabancı dil derslerinde dil bir iletişim aracı olarak öğretilmelidir (Doğan, 2010, s. 265). Dilin iletişim aracı olarak kullanıldığı derslerde dinleme becerisi doğru bir şekilde kazandırılmış olması mümkün gözükmemektedir.

Dinleme öğretimi çalışmaları yapılırken öncelikle hedefin belirlenmesi gerekir. Bu çalışmalarda amaç, sadece dinleme değil aynı zamanda duyulanı anlamaktır. Genel hedef bu şekilde belirlendikten sonra öğrencide hangi davranışları geliştireceğimize karar vermeliyiz. (Demirel, 2014, s. 98)

Dinleme becerisinin etkili bir şekilde kazandırılması için dinlenen metnin anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Yabancı dil öğretmeni metni anlamlandıran öğrencideki gelişimin ve değişikliğin de ne yönde olacağını belirleyerek dinlemenin hedeflerini kesinleştirmelidir. Böylece dinleme becerisini geliştirmede başarılı bir sonuç elde edilebileceği düşünülmektedir. Bunun için de dinleme etkinliklerinin planlanması önemlidir. Planlama ise belirli bir sıralamayı ve süreci gerektirir.

Demirel'e göre dinleme öğretiminde yapılacaklar arasında ilk olarak dinleme öncesi etkinliklerde tanıtmaya, kestirme, sahnenin oluşturulması, yeni sözcüklerin öğretimi, genel soruların yöneltilmesi yer almaktadır. Dinleme anındaki etkinlikler ise; öğretmenin metni sesli okuması veya teyp/kasetçalar kullanması, öğrencilerden metni dinlerken kimi sesleri tanımlarını istemesi, orta ve ileri düzeydeki öğrencilerden dinlerken not almalarını istemesi şeklindedir. Dinleme sonrası etkinlikler de; dinlenen metinle ilgili ayrıntılı sorulara cevap verilmesi, dinlenen metnin sözlü ya da yazılı olarak özetlenmesi, dinlenen metinle ilgili eğitsel oyunlarla, iletişimsel çalışmalara yer verilmesini içermektedir. Dinleme sonrası etkinliklere örnek vermek gerekirse: 1. Giriş ve gelişme kısmı dinlenen bir hikâyenin sonuç kısmını söyleme ya da yazma 2. Metni dinlerken ya da dinledikten sonra duyulanları resimle ya da çizgi resimlerle ifade etme 3. Dinlenen metinle ilgili resimleri ya da cümleleri olayın oluş sırasına göre düzgün olarak sıraya dizme 4. Dinlenenleri yazma ya da dikte etme 5. Duyulan eksik bir cümleyi tamamlama

6. Dinlenen metne uygun başlık önerme 7. Metinde boş bırakılan yerleri doldurma gibi çalışmalar olabilir (2014, s. 99, 100). Bu etkinliklerde her aşama öğrencinin iletişim becerilerini geliştirmesine katkı sağlamaktadır. İşcan ve Aydın, dinleme becerisini geliştirme etkinliklerinin belirli bir düzene göre yapılması konusunda Demirel'e katılmaktadır:

Dinleme öncesinde, fiziksel ve zihinsel hazırlanma süreçleri vardır. Fiziksel süreç, dinleme eyleminin gerçekleşeceği ortamın özelliklerinin dinlemeye uygunluğu, sessizlik ve dinlenen kaynakla ilgili durumları; zihinsel boyut ise dinlenecek konuya odaklanma (motivasyon, konsantrasyon) ile dinlemenin amacını belirlemeyi ifade eder. (2014, s. 325)

Daha önce bahsedildiği gibi öğrencilere yabancı dilde dinleme becerisi kazandırmak için yapılacak etkinliklerin öğrencilerde ne gibi davranış değişikliklerine yol açacağını, bu etkinliklerin amacının ne olduğunu önceden belirlemek gerekmektedir. Bunun için de dinlemenin yapılacağı ortamın fiziksel şartları ve öğrencilerin derse güdülenmesi iyi ayarlanmalıdır. Gerekli ortam sağlandığında dinleme süreci başlayacaktır. Bu esnada öğrencinin herkesten bağımsız olarak dinleme metnine odaklanması, not alması, sorular sorması ve metnin tamamını anlamaya çalışması çok önemlidir (İşcan ve Aydın, 2014, s. 326). Ancak bu şekilde bir dinleme etkinliğinden söz edilebilir. “Dinleme sonrası süreç, ana fikir ve yardımcı fikirleri çıkarma, soruları cevaplandırma, özetleme, değerlendirme, yorumlama, eleştirme ve içselleştirmeyi ifade eder” (İşcan ve Aydın, 2014, s. 326). Dinlemenin ardından gelen bu süreçte metin üzerinde inceleme yapılarak, dinleme aktivitesinin pekiştirilmesi hedeflenmektedir. Tüm bu süreçlerin sonunda öğrenciler hedef dilde dinleme becerisini geliştirmek için çabalamış olacaklardır. Her çaba dil gelişimlerine fayda sağlayacaktır. Bununla birlikte, yapılan çalışmalar öğretmenler tarafından öğrencilere göre düzenlenmelidir. “Kullanılan tekniklerin sayısı sabit olmayıp, ihtiyaca göre artırılabilir. Birey için hangi süreçte hangi tekniğin kullanılacağını bilmek değil, bu teknikleri ihtiyaç duyulduğunda yerinde kullanabilmek önemlidir” (İşcan ve Aydın, 2014, s. 326). Yabancı dil öğretmenleri öğrencilerinin seviyesine ve ihtiyaçlarına göre dersleri planlamalıdır. Dinleme etkinlikleri yaparken öğrencinin hazır bulunuşluğu ve ilgisi mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Bir dili edinirken veya öğrenirken önce dinlemek gerektiği için, “Dinleme etkinlikleri yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilere doğru telaffuz ve konuşma becerisi kazandırmada yardımcı olmaktadır” (İşcan ve Aydın, 2014, s. 327). Eğer telaffuz doğru

olur ve dinleme doğru bir şekilde yapılırsa diğer bir temel dil becerisi olan konuşma da kolay kazanılacaktır. Doğru telaffuzla kurulan iletişim sayesinde insanların birbirini anlaması kolaylaşacaktır.

3.2. KONUŞMA BECERİSİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

Yabancı dil öğretiminde dört temel beceriyi geliştirme yolları incelenirken günlük hayatımızda en çok kullandığımız dinleme becerisi ile konuşma becerisini de kazanma imkânından bahsedilmişti. Konuşmanın tanımlarına değinecek olursak Köksal ve Dağ Pestil'e göre, "Konuşma, tüm gelişimimizle birlikte değişen, gelişen ve kendini yenileyen bir iletişim davranışıdır" (2014, s. 298). İnsanın yaşamı ile birlikte değişen ve gelişen konuşma becerisinin iletişimin en önemli yapı taşlarından olduğu belirtilmektedir. "Konuşma, duygu ve düşüncelerin sözlere aktarılması, zihinsel yapı, süreç ve işlemlerin açığa kavuşturulması olarak açıklanmaktadır" (Güneş, 2014, s. 3). İnsanların aklından geçenleri ve hissettiklerini karşıya aktarırken konuşma becerisinden yararlandıklarından bahsedilmektedir. "Bireyin diğer insanlarla dil yoluyla kurduğu iletişimin bir boyutunu oluşturan konuşma, sözel olarak duygu ve düşünce alışverişidir. Bu bakımdan konuşmayı bireyler arasında yaşantıların sözlü olarak paylaşılması süreci olarak tanımlamak mümkündür" (İşcan, 2015, s. 4). Konuşma aracılığı ile insanlar birbirlerine yaşantılarını aktarmaktadırlar. Bu noktada karşıya aktarılan mesajın doğru olması çok önemlidir. "İnsanın başarısını, iş, eğitim ve özel hayatında büyük ölçüde etkileyen, yönlendiren faaliyet, bireyler ve birey-toplum arasında cereyan eden sözlü iletişim olarak adlandırabileceğimiz konuşmadır" (Kurudayıoğlu, 2003, s. 288). Sözlü iletişimin insanlar arasındaki ilişkilere büyük ölçüde etki etmesi, dil öğreniminde konuşma becerisinin önemini artırmaktadır. Yabancı dil öğretiminde öğrencilere konuşma becerisini kazandırmak için ise öncelikle onların seviyesine inmek gerekmektedir.

Konuşma becerisinin seviyelere göre gelişimini takip etmek için AOÖÇ'de yer alan kriterlere göz atılması uygun olacaktır. A1 seviyesinde öğrenciler hedef dilde basit bir şekilde iletişim kurarak ihtiyaçlarını karşılayacak konuşmayı yapabilirler ve kendilerini/ etraflarını yalın olarak tanımlayabilirler. A2 düzeyindeki öğrenciler ise amaç dilde basit bilgi alışverişleri yapabilir, kendisini ve çevresini yalın cümlelerle betimleyebilirler. B1 öğrencileri günlük hayatta karşılarına çıkacak durumlarla başa çıkabilir, güncel konular,

ilgi alanları ve okudukları kitap/ izledikleri film hakkında konuşabilirler. Öğrenciler B2 düzeyine geldiklerinde o dilin anadil kullanıcıları ile rahatlıkla konuşabilir, güncel konularda farklı görüşler bildirebilirler. C1 seviyesindeki öğrenciler hedef dilde akıcı bir şekilde konuşarak kendilerini ve görüşlerini rahatlıkla ifade ederler. Hedef dildeki deyimleri ve atasözlerini bağlam içinde rahatlıkla kullanabilen ve dildeki ince ayrıntıları bilebilen yabancı dil öğrencileri C2 seviyesinde konuşabilirler (AOÖÇ, 2013, s. 32). Öğrencilerin seviyesine ve hazır bulunuşluğuna göre hazırlanan konuşma etkinlikleri sayesinde anlatmak istediğini daha rahat ifade edecekleri düşünülmektedir.

Konuşma eğitiminde mesajları doğru alıp verebilmek adına belirli bir düzen izlenmelidir. “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimine başlarken, ilk olarak yapılacak çalışmalardan biri, öğrencilerin bildikleri dil ile bilmedikleri dil arasında bağlantı kurmak olacaktır” (Köksal ve Dağ Pestil, 2014, s. 305). Öğrencilerin anadilleri ve hedef dil arasındaki benzerliklerden yola çıkarak bir dili öğrenmesi onları motive edecektir.

Yabancı dil öğrencileri anadil ve hedef dil arasında bağ kurup dil öğrenmeye karşı istekli hale getirildikten sonra konuşma becerisini kazandırmak için yapılacak etkinliklerde belli bir sıra izlenmelidir. Mekanik alıştırmalar, anlamlı alıştırmalar, iletişimsel alıştırmalar (diyaloglar, söylevler, münazaralar, rol yapma ya da okuma tiyatrosu, hazırlıksız konuşma ya da doğaçlama, hikâye anlatma, iletişimsel oyunlar) olarak sıralanan bu düzende dilin kurallarını ve yapılarını öğrendikten sonra dili işlevsel olarak kullanmak gerekmektedir (Demirel, 2014, s. 102, 103, 104). Öğrencilerin dili araç olarak kullanması için iletişimsel alıştırmalar yapması önemlidir. Öğrenciler konuşulanları anlamlandırmaya ve iletişim kurmaya bu şekilde başlayabilirler. Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisini geliştirmek adına mekanik ve anlamlı alıştırmalar sonrasında öğrencilerin hedef dili işlevsel olarak kullanması ve unutmaması için onunla iletişim kurmayı öğrenmesi gerektiğinden bahsedilmektedir.

Konuşma becerisinin geliştirilmesi hususunda Köksal ve Dağ Pestil; konuşma için neden belirleme, yapacakları iş için yönergelerin açık ve anlaşılır olması, etkileşim oluşturma, gerçek dili kullanma (günlük kullanımlar gibi), öğrencilerin ilgilerini canlı tutabilmek amacıyla çeşitli etkinlikler sunma, telaffuz ve tonlama için taklit etme, öğrenciyi başarılı bir dil kullanıcısı olacağına inandırma, onları kendilerini ifade etmeye

cesaretlendirme, yapabilecekleri görevler verme, konuları öğrencilerin ilgi alanlarına uygun seçme, öğrencilerin iletişim ve telafi stratejilerini kullanmalarını teşvik etme, öğrencilerin görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme üsluplarına göre etkinlikler oluşturma, kültürel farkındalık oluşturma, farkındalıkların yanında benzerlikleri de göstererek öğrencide yakınlık hissi uyandırma gibi stratejilere dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (2014, s. 303, 304, 305). Tüm bu stratejilerde öğretmenin yarattığı ortam ve sağladığı motivasyon kadar öğrencinin isteği ve çabası da önemlidir. Örneğin öğrenciler iletişim ve telafi stratejilerini kullanırken; bilinmeyen bir sözcük yerine ona en yakın sözcüğü kullanmayı veya onun işlevini/ tanımını söylemeyi bilmelidir. Söz konusu stratejileri kullanmak için öğretmen teşvik eden, öğrenci de motivasyonunu yüksek tutup konuşma becerisini geliştirmeye heves eden olmalıdır. Konuşma becerisini geliştirmede uygulama yapmak çok önemlidir. Kurudayıoğlu bu konuda:

Konuşma becerisinin geliştirilmesi, tıpkı yazma becerisinde olduğu gibi belli bir takım kuralları ezberlemeye dayalı bir çalışma ile sağlanamaz; bol bol uygulama yapmak, iyi konuşan konuşmacıları dinleyerek onları model almak gibi yaparak öğrenme modelleri bu becerinin geliştirilmesinde en uygun çalışmalardır (2003, s. 291)

şeklindeki görüşüyle konuşma becerisi kazanmak için dinleneni taklit etme, öğrendiklerini kullanarak konuşmaya çalışma gibi iletişime yönelik çalışmalar yapmanın faydalı olacağına değinmektedir. Bu noktada iletişimin doğru kurulması için telaffuzun da doğru olması gerektiğinden, öğrencinin anlatılanı doğru anlaması ve anlatacaklarını doğru iletmesi adına telaffuza da önem verilmelidir. “Telaffuz öğretimi için sınıf içinde sürekli ayrı bir öğretim çalışması yapmaktan çok gerektiği durumlarda ve zamanda yer verilmesi uygun görülmektedir” (2014, s. 104) diyen Demirel, özellikle öğrencilerin sürekli hata yaptığı veya dikkat etmesi gereken bir sözcük varsa bu durumda telaffuz öğretimi yapılabileceğini belirtmektedir. Konuşma becerisini geliştirme çalışmaları esnasında amaç doğru bir iletişim kurmak olduğu için, iletişimin aksaması söz konusu olduğunda telaffuz çalışmalarına da yer verilebilir.

Yabancı dil öğretiminde doğru bir şekilde iletişim kurabilmek, mesajları doğru alıp verebilmek adına ilk olarak geliştirilmesi gereken dinleme ve konuşma becerilerini, dil öğrencilerinin kendilerini tam anlamıyla ifade edebilmesi için okuma ve yazma becerileri takip etmektedir.

3.3. OKUMA BECERİSİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

Hedef dili öğrenebilmek için o dilde yazılanları okuyup doğru bir şekilde kavramak gerekmektedir. “Okuduğunu anlama, ön bilgilerini kullanarak metinlerde verilmek istenilen düşünceleri çözmek ve bunlara anlam yüklemektir” (Yılmaz, 2008, s. 133). Yabancı dil öğretiminde okuduğunu anlamak için hedef dilin sözcük bilgisine de sahip olmak gerekirken bu sözcüklerden oluşan cümlelerin anlamını da kavramak gerekmektedir. *Okuma yaklaşımı* (reading approach) okuma becerisine önem verdiği için diğer yaklaşımlar arasında farklı bir yeri vardır. Bu yaklaşım kapsamında, öğrencilerin amacı öğretimin başından itibaren özel olarak hazırlanmış metinlerle, akademik anlamda yabancı dil becerilerini geliştirmek ve okuduğunu anlamaktır (Razı ve Razı, 2014, s. 385). Dil öğretiminde dört becerinin birbiri ile bağlantısı olduğu için diğer dil becerilerini geliştirmek adına okuma becerisini kazanmak gerekmektedir. Dil öğrencileri verilen mesajı doğru bir şekilde almayı okuma becerisi ile kazanabildikleri için hedef dilde okuduğunu anlayan öğrenciler iletişim kurmayı da öğreneceklerdir. Yabancı dil öğrencilerinin okuduğunu anlamaları ve mesajı doğru bir şekilde almaları için okudukları metinlerin onların seviyesine uygun olması gerekmektedir. Dil öğretiminde okuma becerisinin seviyesi konusunda AOÖÇ’de yer alan kriterler şu şekildedir: A1 seviyesindeki öğrenciler tanıdık isimleri ve ilanlardaki/ afişlerdeki basit sözcükleri okuyabilirler. Dil öğrencileri A2 düzeyine geldiklerinde hedef dilde reklam, prospektüs, menü, tarife ve kısa mektup gibi yalın metinleri anlayabilirler. B1 seviyesindeki öğrenciler ise gündelik ve ilgi alanları ile ilgili metinleri, metinlerde geçen betimlemeleri, istekleri okumada zorluk çekmezler. B2 seviyesinde öğrenciler çağdaş sorunlar üzerine yazılmış makaleleri ve düzyazı olarak yazılmış metinleri okuyabilirler. C1 seviyesinde öğrenciler hedef dildeki uzun, karmaşık, teknik yazınsal metinleri anlayabilirler ve üslup farklarını ayırt edebilirler. Öğrenciler C2 düzeyinde ise hedef dilde yazılmış, somut veya soyut, karmaşık, edebi yapıt veya uzmanlık makalesi gibi her türden metni anlayabilirler (AOÖÇ, 2013, s. 32). Öğrencilerin dil öğretimi için kullandıkları okuma metinlerini anlamlandırabilmeleri için onların seviyesine göre olması önemlidir.

Okuma yoğun (intensive) ve yaygın (extensive) olabildiği gibi sesli ve sessiz olarak çeşitlendirilebilir. Yoğun okuma, öğretmenin rehberliğinde yürütülen ve sesli ya da sessiz olarak yapılan sınıf-içi bir etkinliktir. Yaygın okuma ise

öğretmenin kontrolünde genelde sessiz ve hızlı okumaya dönük ders dışı bir etkinliktir. (Demirel, 2014, s. 110, 111)

Okuma becerisinin geliştirilmesi için her iki okuma çeşidinin de yapılması uygun olacaktır. Yoğun okuma sınıf içinde uygulandığı için genellikle öğretmenin öğrenciye anında geri-dönüt vermesi kolay olacaktır. Ayrıca derste vakit olmadığı durumlarda da yaygın okumayla, öğretmenin bilgisi dahilinde, öğrenci okuma becerisini geliştirme çalışmaları yapabilecektir. Bu bağlamda öğrencilerin doğru bir şekilde okuma becerilerini geliştirmeleri adına düzenli ve tamamlayıcı etkinlikler yapmaları gerekmektedir.

Alıcı dil becerisi olan okuma becerisinin geliştirilmesi etkinliklerinde öncelikle; resim ve başlık hakkında konuşup metinle arasında ilişki kurma, metinde geçen bilinmeyen sözcükleri ve yeni yapıları öğretme, okunacak metinle ilgili çok genel 2-3 soru sorup tahtaya yazma gibi öğrencileri derse ısındırma aktiviteleri ile onların dikkatini derse çekmenin faydalı olacağı düşünülmektedir (Demirel, 2014, s. 112). Genel olarak yabancı dil öğrencileri hedef dile çekinerek yaklaştıkları için, onları derse karşı güdülemek adına bu tür etkinlikler hazırlanması uygun olacaktır. Yılmaz da Demirel gibi öğrencilerin okuma metnine geçmeden önce derse ve metne hazırlık çalışmaları yapması gerektiğine inanmaktadır. Bu doğrultuda okuma öncesinde; beklenti oluşturma, şema oluşturma, kendine güven duyma ve içten güdülenme, başkasına öğretiyormuş gibi okuma stratejileri bulunmaktadır (Yılmaz, 2008, s. 137). Yabancı dil öğrencilerinin okuma yapmadan önce hangi konuda ve ne amaçla bir metin okuyacaklarını bilmesi onlarda dersle ilgili beklenti oluşturacaktır. Öğrencilerin okuma öncesinde, kendilerine verilen resim veya tablolarla ilgili yorum yapmasının ve metinde geçen bilmedikleri yapıları öğrenmesinin metni anlamlandırmaları açısından faydalı olacağı öngörülmektedir. Okuma metnine karşı ilgisi artan öğrenciler daha sonra metin üzerinde çalışmaları daha rahat yapabilirler.

Yılmaz, okuma metni üzerindeki çalışmalar için kullanılacak stratejileri şu şekilde sıralamaktadır: “Altını çizme stratejisi, metnin kenarına not alma stratejisi, sözcüklerin değil düşüncelerin takibini yapma stratejisi” (2008, s. 137). Öğrencilerin dikkatini metne vermesi ve önemli yerleri gözden kaçırmaması adına metindeki önemli noktaların altını çizerek onları not alabilirler. Bu aktiviteler onların anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Özellikle okuma metinlerinde verilmek

istenen mesajı doğru almak oldukça önemli olduğu için; öğrenciler bilinmeyen bazı sözcüklerin anlamını tahmin etmeli, anlaşılması güç cümlelerde şahıs zamirlerinin hangi ad yerine kullanıldığını bulmalı, ayrıntılı sorulara cevap bulmaya çalışmalı, ana fikir ve yardımcı fikirleri araştırmalı, yazarın üslup özelliğine dikkat etmeli, not tutmalı ve önemli yerlerin altını çizmelidir (Demirel, 2014, s. 112). Metni anlamlandırabilmek için metinle ilgili not çıkarma, metnin anlatmak istediğini anlama, sorulara yanıt bulma ve metnin akışını takip etme öğrencilerin okuma anında yapması gereken önemli aktivitelerdir. “Okuma sırası aktiviteleri okuyuculara okuma sırasında karşılaştıkları sorunları çözmeye yardımcı olmaya çalışır” (Razı, 2007, s. 41). Metni çözümlen ve anlamlandıran öğrenciler öğrendikleriyle bildiklerini bütünleştirip üretim aşamasına geçmektedir.

Okuma sonrasındaki etkinliklerde öğrenilen dilin yapısını pekiştirme ve okuma becerilerini geliştirme amaçlanmaktadır. Öğrencilerin metinle ilgili ayrıntılı soruları doğru cevaplama, ana fikrin ve yardımcı fikirlerin farkında olması, metindeki bilgiyi şekil, diyagram veya çizelge ile aktarması, okunan metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin çerçevesini belirlemesi, metni kendi sözcükleriyle özetlemesi, metinde anlatılanlar hakkında kompozisyon yazması okuma sonrası etkinliklere örnek olarak gösterilebilir (Demirel, 2014, s. 113). Okuma esnasında öğrenilenlerin kalıcı olması için sonrasında konuyla ilgili dil becerilerini geliştiren bu tür çalışmalar yapılması faydalı olacaktır. Öğrendiklerini okuma sonrası aşamada uygulaması gereken öğrencilerden metni tekrar ederek ve anlamlandırarak kendi cümleleriyle üretim yapmaları beklenmektedir (Yılmaz, 2008, s. 138). Eğer öğrenciler son aşamada hedef dilde iletişim kurabiliyorlarsa, aldıkları mesajları doğru bir şekilde işleyip üretebiliyorlarsa okuma becerilerindeki gelişimden söz edilebilir. Diğer yandan öğrenciler bu aşamada sorun yaşıyorlarsa, okudukları metni anlamlandırmada eksiklik söz konusudur. “Okuma sonrası aktivitelerinin amacı anlama odaklıdır. Bu aktiviteler yardımıyla okuyucuların anlamakta zorlandıkları yerler ortaya çıkarılıp bunların giderilmesi ya da yanlış anlaşılan yerlerin düzeltilmesine çalışılır” (Razı, 2007, s. 41). Okuma becerisinin tam anlamıyla geliştirilmesi için bu son adımda yabancı dil öğretmenlerinin öğrencilerini iyi gözlemlemesi gerekmektedir. Yapılan hatalara ve eksiklere göre yönlendirme yapan öğretmenlerin okuma öğretiminin doğru bir şekilde tamamlanmasında öğrencilere rehberlik etmesi uygun olacaktır.

Okuma öğretimi yaparken öğrencilerin derse karşı ilgisinin çekilmesi için metinlerde geçen sözcükleri de öğretmeleri gerektiğinden bahsedilmişti. “Sözcük öğretimi, sözcüklerin bir yapı içinde bir anlam bütünlüğü ile öğrenilmesi ve son olarak da bir iletişim içeriği içinde sözcüklerin öğrenilmesi yaklaşımıdır” (2014, s. 114) diyen Demirel, metin okumaya geçmeden önce metin hakkında bilgi sahibi olmak ve öğrenilen sözcükleri daha sonra belirli bir bağlam içerisinde görmek önemli olduğu için metni okumadan önce sözcük öğretimi yapmak gerektiğini belirtmektedir. Bu yüzden okuma öğretimi ve sözcük öğretimi birbirinden bağımsız olarak düşünülmemektedir. Yabancı dilde iletişim kurabilmek için öğrenilen sözcüklerin kullanım alanının ancak bağlam içinde öğrenilebileceği bir gerçektir. Böylece yeni öğrenilen sözcüklerin hatırlanması ve cümle içinde doğru bir şekilde kullanılması kolaylaşacaktır. Yabancı dilde sözcük öğretimi yaparken; gerçek nesnelere, görsel araçlar, örnekler, jest ve mimikler kullanmak, hedef dilde açıklamada bulunmak, hedef ve ana dildeki sözcükler arasında ses benzerliğine dikkat çekmek, sözcüklerin anlamını okudukları ya da duydukları bir metinden çıkarmalarını istemek, bahsedilen seçeneklerden hiçbiri yardımcı olmuyorsa anadilde karşılıklarını vermek faydalı olacaktır (Demirel, 2014, s. 116). Sözcük öğretiminde sözcüğün ne işe yaradığının, amacının ve cümle içinde kullanımının bilinmesi gerektiğinden sözcük öğretiminden sonra sözcüğün gerçek kullanımının görülmesi ve gerçeğinde olduğu gibi iletişim kurulması önemlidir. Öğrencilerin dilin kullanımı konusunda heveslendirilmesi için onlara günlük kullanımların yer aldığı ve sözcükleri bağlam içinde öğreten kültürel malzemeler sunulması uygun olacaktır. Bu sayede öğrenciler okuduğunu anladığı için hedef dilde üretim yapabileceklerdir. Yabancı dildeki mesajı alan öğrenciler kendilerini ifade etmek için diğer bir dil becerisi olan yazma becerisini kullanmayı seçebilirler.

3.4. YAZMA BECERİSİNİ GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

Okuduğunu doğru bir şekilde anlayan dil öğrencileri anladıklarını yazıya dökmek için belirli bir sistem takip etmelidir. “Okullarda kompozisyon ve yazılı anlatım kavramlarıyla belirtilen yazı ve yazma çalışması, bir konu ile ilgili duyguları, düşünceleri, tasarıları, görülenleri, yaşananları, hayal ve umutları bir takım kurallar çerçevesinde derli toplu anlatabilme tekniğidir” (2010, s. 179) diyen Göçer yazma

becerisinin tanımını yaparken kişilerin kafasındakilerinin belirli bir düzen içinde yazıya dökülmesinden bahseder. Güneş'e göre ise:

Yazma kavramı bir işlem, süreç, beceri ve öğrenme alanı olmak üzere çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Yazma, işlem olarak zihnimize yapılandırılmış bilgi, düşünce, duygu ve isteklerin belli kurallara uygun olarak yazıya aktarılması çalışmalarıdır. Süreç olarak zihinde başlayan ve harflerin yazılmasına kadar uzanan çeşitli [aşamalardan] oluşmaktadır. Beceri olarak kalem tutma, harfleri yazma, ön bilgileri harekete geçirme, düzenleme, metinleştirme, gözden geçirme gibi çeşitli alt becerilerden oluşmaktadır. (2014A, s. 338)

Yazma becerisi konusunda çeşitli tanımlamalar yapılırken her birinde önemli olan, öğrencilerin duygularını ve sahip oldukları bilgiyi düzenli bir şekilde, belli aşamalardan geçerek yazıya dökmesidir. “Yazma bir dil becerisi olmanın yanında; bir araya getirme, planlama, dönüştürme, gözden geçirme gibi bilişsel kontrol gerektiren adımları içeren ve üst düzey düşünmeyi sağlayan bir etkinliktir” (2008, s. 53) yorumuyla Kapar Kuvanç, Güneş'in görüşünü desteklemektedir. Yazma becerisini geliştirmek için öğrencilerin hazır bulunuşluğuna, seviyesine, aşamalar esnasındaki tutumuna dikkat etmek ve tüm bunlara uygun olan etkinlikleri hazırlamak gerekmektedir.

Öğrencilerin hangi seviyede olduğuna dikkat ederek çalışma yapmak yabancı dil öğretiminde bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu noktada AOÖÇ kapsamında, A1 seviyesine gelmiş öğrencilerin kartpostal ve kişisel bilgilerini yazabilmesi gerekmektedir. Hedef dilde basit kişisel mektuplar, notlar, mesajlar yazabilen öğrencilerin A2 seviyesine ulaşmış olması beklenmektedir. B1 seviyesindeki öğrenciler ise kendileriyle veya ilgilendikleri konularla ilgili yalın ve tutarlı metinler yazabilmektedir. B2 seviyesindeyse öğrenciler amaç dilde ilgi alanlarına uygun veya kendi görüşlerini bildiren açık ve ayrıntılı metinler üretebilmektedir. Öğrenciler hedef dilde uygun üslupta karmaşık metinler, raporlar, mektuplar yazabilirlerse C1 ve C2 düzeyinde yazma becerisine ulaşmışlar demektir (AOÖÇ, 2013, s. 32). Öğrencilerin dil düzeyine göre hazırlanacak yazma etkinliklerinin öğrencilere doğru planlama, düşünme ve yazma becerisi kazandıracığı düşünülmektedir. Bu da öğrencilere zihinsel ve sosyal açıdan kendilerini geliştirme imkânı sağlamaktadır.

Güneş, “Yazma becerileri dil becerileri yanında bireyin zihinsel ve sosyal becerilerinin gelişimini de desteklemektedir” (2014A, s. 337) görüşüyle AOÖÇ'nin dil öğrencilerini ‘sosyal aktörler’ olarak tanımlamasını doğrulamaktadır. Yazma öğretimi tıpkı konuşma öğretimi gibi kendini ifade etme becerisidir ve iletişim kurmada etkilidir. Bu bağlamda

sosyal bir varlık olan insanın yazma becerisini doğru bir şekilde edinmesi oldukça önemlidir. “Günlük hayatımızın her alanında gerekli olan yazma, insanların birbirleriyle iletişim kurmalarını kolaylaştırmaktadır” (Güneş, 2014A, s. 339). Duygu ve düşüncelerini, öğrendiklerini karşısındakine aktarmak isteyen yabancı dil öğrencileri üretime geçmeden önce mesajı doğru iletmek için doğru bir şekilde hazırlanmalıdır.

Yazma çalışmasına geçilmeden önce öğrencilerin yapılacak yazı çalışmalarıyla ilgili ön bilgisinin olması ortaya çıkacak ürünün niteliğini doğrudan etkileyecektir. Bunun için öğrencilerin, önce teknik bilgi ile pedagojik alt yapıları oluşturulmalı, uygulamalarla yazma çalışmalarına hazır hale gelmeleri sağlanmalıdır. (Göçer, 2010, s. 182)

Yazma eğitiminde ilk olarak öğrencinin bilgilendirilmesi ve motive edilmesi çok önemlidir. Eğer öğrenci yazma etkinliğine geçmeden önce öğretmen tarafından olumlu ve doğru bir şekilde yönlendirilirse yazma öğrenci için hem eğlenceli hem de öğretici bir etkinlik haline gelecektir. Bu etkinliğin sonunda da ortaya kaliteli bir çalışma çıkacaktır.

Yabancı dil öğrencilerinin yazma becerilerini geliştirmek için belirli bir ön hazırlık yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yazma öncesinde öğrencileri zihinsel olarak hazırlamak için; harekete geçirme, konu belirleme, amaç belirleme, yöntem ve teknikleri belirleme, tür ve sunu şeklini belirleme gerekmektedir. Zihinsel tasarım evresindeyse; bilgileri sıralama, sınıflama, birleştirme, düzenleme, kontrol etme yanında sözcük seçimi, basitten karmaşığa, genelden özele gitme yer almaktadır. Bu aşamalarda öğretmen öğrencilere sorular sorarak rehberlik edebilir (Güneş, 2014A, s. 357). Öğrencilerin zihinlerindeki yazıya doğru bir şekilde dökmeleri için yardıma ihtiyaçları vardır. Yazma öncesi yapılan aktiviteler ile öğrenciler yazma becerisini geliştirmek adına önemli bir adım atmış olurlar. Yazma öncesi etkinliklerde öğrenci; hangi konu hakkında yazacağını düşünme, konunun kime hitap edeceğine karar verme, konu hakkında ne gibi şeyler bildiğini yoklama, konuyu aktarırken ne gibi dilbilgisi yapılarına yer vereceğine karar vermeden sorumluyken, yabancı dil öğretmenleri de; konuyu belirleyen, konuya ilişkin sözcük ve kalıpları aktaran, bunlar hakkında açıklama yapan, konuyla ilgili paragrafı sınıf tahtasına yazan kişidir (Demirel, 2014, s. 117). Öğretmen ve öğrenci işbirliğiyle oluşturulan yazma öncesi hazırlık evresi, öğrencilerin kendilerini ifade ederken daha rahat hissetmesini ve doğru bir şekilde yol almasını sağlayacaktır.

Yazma aşamasına gelindiğinde ise; metinleştirme, gözden geçirme ve paylaşma süreçleri bulunmaktadır. Metinleştirmede yazının genel düzeni, yazının mantıksal düzeni, yazıya çarpıcı bir giriş belirleme, yazıya etkili bir sonuç hazırlama, taslağı oluşturma evreleri ile öğrenci sonuca yaklaştırılmaktadır (Güneş, 2014A, s. 358). Yazma becerisinin geliştirilmesi için yazma esnasında da hazırlık aşamasında olduğu gibi planlı olunması gerektiği belirtilmektedir. Yazıya dökülecek metin tasarlanmalı ve düzenlenmelidir. Yazma sürecinde öğrenciler verilen sözcük ve dil yapılarını bir paragraf içinde kullanabilmeli, sözcüklerden yararlanabilmelidir. Öğretmenler ise; öğrenciye sorular sorarak konuyu düşünmelerine katkı sağlamalı ve öğrenciler yazarken, aralarında dolaşarak onlara yardımcı olmalıdır (Demirel, 2014, s. 117, 118). Yazı yazarken öğretmenin öğrenciyi heveslendirmesi ve problem yaşadığı noktada öğrenciye yardımcı olması öğrencinin başarılı olmasını sağlayacaktır. Ayrıca öğrencilerin öğrendiklerini yazı yazma aşamasında uygulaması dilin işlevselliğini artıracaktır.

Yazma sonrası etkinliklere gelince öğrenciler; yazmak istediği konu hakkında bir şey yazıp yazmadığı hususunda kendini sorgulamalı, konuyu aktarırken, fikirlerinin tutarlı olup olmadığı hususunda kendini kontrol etmeli, konu hakkında bildiklerini tam olarak aktarıp aktaramadığını gözden geçirmelidir (Demirel, 2014, s. 118). Öğrenciler metni oluşturup kontrol ettikten sonra öğretmenin doğru örneği öğrencilere göstererek öğrencilerin kendi hatalarının farkına varmasını sağlayabilir. Böylece öğrenciler yazma ile dil üretimi yaptıklarında kendilerini ve hatalarını kontrol etme ve bu hatalardan bir şeyler öğrenme imkânı bulabilirler. Tüm bunların yabancı dil öğrencisine yazma becerileri yanında zihinsel ve sosyal beceriler de kazandırması beklenmektedir. Yabancı dil öğrencisi yazma becerisini geliştirirken; planlama, analiz etme ve kendisini ifade etmeyi öğrenmektedir. Düşüncelerini ve hissettiklerini ifade etme olanağı bulan öğrencilerin dünyaya bakışı ve yaklaşımı da değişebilir.

Yukarıda bahsedilen temel dil becerilerini geliştirme stratejileri ile dil öğretiminde iletişim odaklı, gerçek, kültürel, doğal, öğrencinin ilgisini canlı tutan etkinlikler hazırlanarak etkili ve kalıcı bir dil öğretimi sağlanması hedeflenmektedir. Bunun için de yabancı dil öğretimi yapılırken hedef dilin kültürel bağlam içinde verilmesine dikkat etmek gerekmektedir.

4. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ

4.1. KÜLTÜR VE DİL

Yabancı dil öğretiminde yıllardır öğrencilerin ve öğretmenlerin karşılaştıkları en büyük sorun öğrenilenlerin kalıcı olmamasıdır. Bu sebeple dil öğretimi ve öğreniminde kalıcılık büyük önem arz etmektedir. Öte yandan yabancı dilin öğrenilmesinde kolaylık sağlanması da bu alanda başlıca ihtiyaçlardan biridir. Dil öğretimi ve öğreniminde kalıcılık sağlamak ve öğrenimi kolaylaştırmak amacıyla hedef dil ile birlikte kültürün de verilmesi uzun yıllardır tüm dünyada kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yüzden ki kültür aktarımı ile dil aktarımı da gerçekleştiği için en güncel yaklaşımlar kültür odaklı olmalıdır. Er, “Yabancı dil derslerinin öğrenciler tarafından kolayca öğrenilmesi, öğretimin zevkli ve ilgi çekici olabilmesi için öğretilen yabancı dilin kültürüne ait öğelerin aktarımı son derece önemlidir” (2006, s. 4) şeklindeki görüşüyle dil öğretiminin/ öğreniminin en büyük ihtiyaçlarından olan öğrenmede kolaylık, kalıcılık ve güdülenmeyi artırmak için hedef dilin kültürünün de aktarılmasının gerekliliğini savunmaktadır.

Kültür bir toplumdaki insanların duygu ve düşüncelerini yansıtan ve gelenek olarak tanımlanan toplumsal bir yaşam biçimidir. Kültürün kökeni Latince'dir ve Fransızcadan, İngilizceden Türkçeye geçmiştir. Latince'deki ilk kullanımı *cultura* yani toprağa mahsul ekmek demektir. Fransız Devrimi'nden önce Voltaire'in kültürü kişideki zekâ oluşumu ve gelişimi manasında kullanmasıyla farklı bir manada kullanılmaya başlanmıştır. *Kultur* şeklinde Almancaya aktarılan sözcük Avrupa dillerinde kullanılmıştır (Yüce ve Koçer, 2014, s. 480-481). Zamanla değişen anlamlarıyla farklı bir boyut kazanan ve insanların üretmesini ve gelişmesini anlatan bir sözcük olarak kullanılan kültürü tam anlamıyla tanımlamak ve belirli kalıplara sokmak pek de mümkün olmamaktadır. Buna rağmen kültürü kendince tanımlayan birçok yazar ve araştırmacı bulunmaktadır.

“Kültür, birçok şekilde tanımlanmıştır; ancak en basit haliyle, kültür, birbirleriyle iletişim halindeki insan topluluğunun öğrenilmiş ve ortak davranışı olarak

tanımlanabilir’’ (Useem, 1963, s. 169). Bir arada yaşayan insanların zamanla yapmaya alıştıkları ve bir sonraki nesillere de aktardıkları olgu ‘‘kültür’’ olarak algılanmaktadır.

Kültürün insanlarla ve dolayısıyla toplumla iç içe olduğunu düşünen Lederach, ‘‘Kültür, insanların etrafındaki toplumsal gerçeklikleri algılamak, yorumlamak, ifade etmek ve bu gerçekliklere cevap vermek için oluşturduğu ortak bilgi ve kalıplardır’’ (1995, s. 9) şeklindeki yorumuyla insanların toplumla etkileşim halinde olabilmesi için; kültürün tıpkı dil gibi bir iletişim aracı olduğuna değindiği söylenebilir. Nasıl ki ortak dil insanlara iletişim kurma olanağı sunan bir yapıysa, kültür de insanların birbirleriyle etkileşimi sürdürmesini sağlayan ortak kalıplar bütünüdür.

Kültür bir topluma ait tüm özellikleri içermektedir. Kültür; sosyal ve ekonomik tüm yaşantılar çerçevesinde gitgide büyüyen, gelişen birikimlerden oluşmaktadır ve bu birikimler bütünü toplumun farklı değerlerini yansıtmaktadır (Polat, 2012, s. 12). Bu bağlamda bir toplumun kültürü; yaşam biçimi ve değerlerinin toplamıdır denilebilir.

Demir ve Açık da bu konuda:

Kültür; toplumsal, kuşaktan kuşağa aktarılan, kapsayıcı, değişime açık, hem maddi hem manevi ve düzenleyici bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürü oluşturan öğelerin başında dil, din, sanat dalları, tarih, coğrafya, gelenek-görenekler, yemekler, mimari, ahlaki kurallar, hukuk vb. gelmektedir (2011, s. 53)

diyerek kendilerine göre kültürün tanımını yapmışlardır. Görüldüğü gibi kültür bir milletin her şeyi demektir ve milletten ayrılmaz bir bütündür. Bu bağlamda bireysel, toplumsal ve evrensel kültürü de tanımlamak uygun olacaktır.

Bireysel Kültür: İnsanlar doğarken genetik aktarımla belirli karakter özellikleri ile doğmaktadır. Daha sonra çevresiyle etkileşim içine girdikçe kendi karakterleri ve çevresinden edindiklerini işleyerek kendi kişiliklerini yani kültürlerini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, kişinin hayattan anladıklarını bireysel ve toplumsal olarak inşa etmesi sonucu bireysel kültür meydana gelmektedir (Byers, 2014, s. 2). Toplumdaki bireylerin kendi özelliklerini ve toplumdaki aldıklarını anlamlandırması, bunun sonucunda da yeni bir kültür oluşturması söz konusudur.

Bireysel kültür düşüncesi, sadece içselleştirilmiş kişisel olguya değil aynı zamanda sabit bir içselleştirme ve dışsallaştırma sürecinin doğrudan dışsallaştırılmasına gönderme yapmaktadır. Dışsallaştırma, bireysel kültürü toplum tarafından görünür kılar, çünkü her bir bireyin yaşamını kişisel olarak yeniden yapılandırması bu dışsallaştırmayı

yansıtmaktadır (Valsiner, 2005, s. 55). İnsanların kendilerinde var olan ile kendi dışındakileri harmanlayıp dışarıya yansıttığı kültür bireysel kültür olarak tanımlanmaktadır. Bireysel kültür bu yolla; insanların giyimine kuşamına, evlerinin tasarımına, diğer insanlarla olan etkileşimine ve günlük rutinlerine yansımaktadır. Daha da ilerisi gelenek göreneklerden etkilenerek veya onları etkileyerek toplumsal kültürü oluşturmaktadır.

Toplumsal Kültür: “Toplumsal kültür; ortak geleneğe dayalı ve ortak çevre tarafından şartlanmış bir yaşamın örgütlenmiş halidir” (Dawson, 2013, s. 35). İnsanların bir toplumdaki ortak paydadan alarak kurdukları düzene, sözlü, sözsüz uymak durumunda oldukları kurallara ve herkes için aşağı yukarı aynı şeyi ifade eden kültüre toplumsal kültür denilmektedir.

Toplumdaki bireylerin o toplumda yaşarken etkilendikleri, uyguladıkları, inandıkları bazı kültür kodları vardır. Bu toplumsal kültür kodları; örf ve adetler, töreler, kanunlar, gelenek görenekler, moda ve görgü kurallarıdır (Sharma, 2007, s. 311). Toplumsal kültüre ayna tutan kültür kodları o milletin yaşayış biçimini, dilini de etkilemektedir. Bu yüzden yabancı bir dili öğrenirken o dilin toplumunun kültür kodlarına da aşina olmak gerekmektedir. Hedef dili tam anlamıyla öğrenebilmek için o dili her yönüyle anlamak ve anlatmak gerektiği için öğrenciler dili öncelikle bağlamı içinde öğrenmelidir. Toplumsal kültür kodlarını yansıtan malzemelerle yapılan yabancı dil öğretimi bu amaca hizmet edebilir. Ayrıca dil öğrencisi başka kültürlerle de iletişime geçebilmek ve tüm dünyadaki kültürlere aşina olabilmek için hem kendi kültürü, hem hedef dilin kültürü hem de evrensel kültür konusunda bilinçli olmalıdır.

Evrensel Kültür: Her toplumun inandığı, uyguladığı ve benimsediği belirli kültür kodları olduğundan bahsedilmiştir. Bu kültür kodları milletlere özgü olmasına rağmen bazı konular her toplumda geçerlidir. Her toplumda önemli olan ve insanların ilgisini çeken konular evrenseldir. Kültür, çevre, dil, davranış, düşüncenin kökensel ve tarihsel olarak tüm insanlarda bulunması evrensel kültürü oluşturmaktadır (Brown, 2004, s. 47). Bir toplumun kültürünü oluşturan değerler; efsaneler, destanlar, günlük rutinler, kurallar, gelenekler gibi genel geçer doğrular evrensel kültür değerlerine de etki edebilir. Bireyden başlayarak topluma, toplumdan da evrene yayılan kültür öğeleri insanoğlunun varoluşundan bu yana bulunmaktadır.

Her toplumda etkili olan evrensel kültür konuları; sevgi, merhamet, hoşgörü, doğum, ölüm, evlilik gibi her bireyi ilgilendiren ve her birey için önemli olan konulardır. Yeni bir dil öğrenirken o dilin kültürünü ve değerlerini de öğrenen dil öğrencisi, eğer dili evrensel kültür öğeleri aracılığıyla edinirse dil öğreniminin daha zevkli ve daha kalıcı olacağı düşünülmektedir. Evrensel konular her toplumda olduğu için bu ortak kültürel öğeler ile öğrencilerin ilgisini derse çekme hedeflenmektedir. Öğrencinin ilgisi konuya çekildikten sonra bu evrensel kültür konularının bağlam içinde verilmesi, hedef dili öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Bu yüzden dil öğretiminde, hedef dili konuşan kişilerin o dilin toplumunun bireysel, toplumsal ve evrensel kültürü hakkında bilgi sahibi olması önemlidir. İnsanların iletişim kurmak için ihtiyaç duyduğu dil ile o dilin kültürü birbiriyle ayrılmaz bir bütün gibidir.

“Ben kültürü, sistemlerin bir sistemi; diğer sistemlerin işleyişini etkileyen bir işleyiş ve diğer bölümlerde yeniden uyarlanmaya neden olan bir bölümün herhangi bir değişimi olarak görüyorum” diyen Pierce (2003, s. 191) kültürün tanımını yaparken birçok alandan etkilendiğini ve birçok alanı da etkilediğini belirtmiştir. Bu bağlamda kültürün; edebiyat, tarih, sosyoloji, eğitim vs. gibi alanlar ile etkileşim içinde olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu etkileşimi sağlayan araç da şüphesiz ki dildir.

İnsan hem kendisi hem de kendi dışındaki insanlarla ve diğer varlık alanlarıyla ilişki kurar ve yine dil ile insan, bütün insanlar için ortak olan bir bilgi alanı oluşturur ve o alanı nesilden nesle yine dil yoluyla aktarır. Dil yoluyla oluşturulan bu alan bilim, felsefe, din, sanat, kısacası kültür alanıdır ve dil, bu alanın bir varlığı olduğu gibi aktarıcısıdır da (2002, s. 25)

Yorumuyla Yazoğlu, dilin kültür aktarımındaki önemini vurgulamaktadır. Dil ve kültürün birbiriyle iç içe olduğu bir gerçektir. Öyleyse dilin bu bağlamdaki tanımlarını incelemek gerekmektedir.

İnsan, dil aracılığıyla düşünür, anlam üretir ve paylaşır. Dolayısıyla dil; düşünme, anlam üretme, kendini ifade etme (duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçları iletme) ve diğer insanların ürettiği anlamları (duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçları) algılanması bağlamında önemli bir iletişim aracıdır. (Yiğit ve Arslan, 2014, s. 2)

Bu görüşe göre; insanoğlunun kendini ifade etme ve karşıdakini anlamlandırma biçimi dil ile sağlanmaktadır denilebilir. İnsanların kültürel algısını oluşturan dildir. Dil ile kurulan sosyal bağlar sayesinde ortaya çıkan ortak hayat biçimi kültürü oluşturmaktadır. Göçer de bu konuda, “Dil, insanın daha özel bağlamda duygunun, düşüncenin, bakış açılarının, yaşam biçimlerinin belli bir cisme bürünerek görünürlük kazanmasını

sağlayan önemli bir araçtır’’ (2013, s. 26) diyerek insanların hayatı algılayışını ve buna bağlı olarak davranışlarının şekillenmesini sağlayan aracın dil olduğunu vurgulamaktadır. Dil insanlara kendini anlatma, karşısındakini anlama ve onlara karşı davranışlarını belirleme kolaylığı sağlamaktadır. Dil vasıtasıyla sağlanan tüm bu anlayış, anlatım ve tutum da kültürü meydana getirmektedir. Bir toplumdaki kültürel algı ve kültürel davranış bu şekilde, kullanılan dil ile oluşmaktadır.

‘‘Dil, insan oluş macerasının varlık alanına ilk adımıdır, insanın yarattığı ve onunla var olduğu dünyasıdır’’ (Erenoğlu, 2008, s. 65). Kısacası dilin insanı var eden ve insanın var ettiği bir kavram olduğu söylenmektedir. Dil sayesinde hayat biçimleri oluşur ve çoğalır. Bu hayatların ortak paydada buluşması da kültürü oluşturur. Bir toplumun özellikleri dil ile açıklanır ve dil o toplumun kültürünü yansıtır. Biri olmadan diğersinin varlığını düşünmek imkânsızdır. Kültürü aktaran dildir, kültür ise ortak değerler aracılığıyla dilin anlatılmasını sağlamaktadır (Demir ve Açık, 2011, s. 54). İşte bu yüzden dil kültürü tanıtırken, kültür de bir toplumun dilini öğrenmede insanlara yardımcı olmaktadır. Bunun nedeni bir toplumun kültürel algısının davranışlarına yansması ve dili görerek, duyarak öğrenmesidir. Kültürü tanıtan ve dil öğrencisini dile maruz bırakan medya, sosyal medya, sanatsal etkinlikler, sözlü ve yazılı metinler, edebi eserler gibi birçok yansıma günlük hayatta bulunmaktadır. Günlük hayattaki dilin yansımalarından gördüğünü ve duyduğunu karşı tarafa konuşma ve yazma becerileriyle aktaran dil öğrencilerinin, kültür sayesinde dört beceriyi edinmede bu şekilde hızlı yol alması beklenebilir. Ayrıca hedef dilin kültürüne aşina olmak o dildeki sözcük dağarcığını öğrenmeyi de kolaylaştırabilir. Bunu sağlamak için de yabancı dil öğretiminde, hedef dilin kültürünü yansıtan malzemelerle hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin dil becerilerini geliştirmesi beklenmektedir.

4.2. DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI

İnsan ve dil birbirinden bağımsız olarak düşünülemediği için ikisinin ortak noktası olan kültürü de dil ve insandan ayrı tutmak olanaksızdır. ‘‘Kültür her şeyden önce tarihseldir ve doğayı kendi yarar, niyet ve amaçlarına göre değiştirebilen tek varlık olarak insanın ürünüdür ve insana aittir’’ (Özlem, 2008, s. 157). İnsanla bu kadar iç içe olan kültür elbette insanın değişimini, davranışlarını etkileyecektir ve kültür de insandan

etkilenecektir. Dahası tek bir kültürün varlığından söz edilemez. İnsan topluluklarının oluşturduğu milletlerin her biri farklı bir kültürü oluşturmaktadır. Böylece milletler arası iletişimden kaynaklanan kültürlerarası etkileşim de söz konusudur. “Modern çağlar göz önünde tutulduğunda, hiçbir kültür tek başına değildir ve başka kültürlerle etkileşim içindedir” (Özlem, 2008, s. 50). Milletler arası ve kültürlerarası etkileşimin aracı dildir. Farklı milletler dolayısıyla kültürler tanımak isteyen insanlar o milletin dilini öğrenerek amaçlarına ulaşabilirler. Siyasi, ekonomik, ticari faaliyetler için veya sadece yeni bir kültür tanımak için dil öğrenen insanlar, yabancı bir dil öğrenirken o dilin kültürünü de öğrenmek durumunda kalırlar.

Ana dili edinirken edinilen kültür gibi yabancı dili öğrenirken de kültür odaklı bir öğretim yapılmalıdır (Polat, 2012, s. 16). Dil öğretimi ve kültür ayrı ayrı düşünülemez. İnsanlar bir kültürün içine doğar ve o şekilde o kültürün etkisinde büyür. Edindiği dil de bu kültüre göre şekillenmektedir. Aynı şekilde yabancı dil öğretimi yapılırken o dilin kültürüne de mutlaka değinilmelidir hatta çok aşırıya kaçmayacak şekilde öğrenci o kültüre maruz bırakılmalıdır.

Yabancı dil öğretilirken, o dilin kültüründe bulunan yiyecek, içecek, kişilerin yaşam standardı, aile yapısı, kadın-erkek ilişkileri, politik gruplar, sosyal sınıflar, toplumsal gelirler, gelenek ve görenekler, evlilikler, gösteriler hakkında bilgiler verilmeli, yabancı dil öğrenen birey o dilin kültürüyle yoğrulmalıdır (2014, s. 218)

diyen Eryaman ve Kana’ya göre yabancı dilin öğretiminde o yabancı dilin kültürünün her unsuru yer almalıdır. Dili öğrenmenin yolu o dilin kullanımını bağlamı içinde görebilmektir. Bunun için de kültür en büyük yardımcıdır. Dil öğretiminde kültür aktarımı sayesinde, normalde zor öğrenilecek bir konu kolaylıkla öğrenciye aktarılabilmektedir ve o konunun unutulma ihtimali de azalmaktadır. Hedef kültürdeki yaşayış biçimini kavrayan öğrenci bir cümle yapısını veya sözcüğü nerede, ne zaman kullanacağı konusunda sıkıntı yaşamayacaktır.

Yabancı dil öğrenmedeki amaç, hedef dilin kültürel yeterliliklerini kazanmak ve o dili daha iyi anlayıp o dilde iletişim kurmaktır. Bunu yapabilir hale gelmek için hedef dilin sözcüklerinin nerede, ne zaman, niçin, kim tarafından hangi ortamda kullanıldığının bilinmesi ve kavranması gerekmektedir (Demir ve Açık, 2011, s. 55). Bütün bunları yapabilmek için de dil öğretimi esnasında kültür aktarımının olması kaçınılmazdır. Yabancı dili öğrenenlerin dil kullanımını doğru bir şekilde yapabilmesi ve iletişim kurmayı öğrenebilmesi için, o dilin kültürüne yabancı kalmamaları gerekmektedir.

Hedef kültürü kavrayan dil öğrencileri hedef dili de çok daha kolay bir şekilde öğrenecekler ve o dilde kendilerini geliştireceklerdir. Er, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı konusunda:

Yabancı dil öğretiminde öğretilen dilin kültürel öğelerine yer vermek, dilin gramer kurallarının yanı sıra, temel kültürel özelliklerini de öğrencilere aktarmak hem öğrenilen dili öğrenciler için daha anlamlı hale getirecek hem de yabancı dil öğrenmenin, zor, sıkıcı ve uzun zaman alan bir uğraş yerine daha zevkli ve kısa sürede öğrenilen bir uğraş olarak algılanmasını kolaylaştıracaktır (2006, s. 11)

şeklindeki açıklamasıyla dil öğretimi ve kültürün ayrı ayrı düşünülmemeyeceğini belirtmektedir. Günümüzde yabancı dil öğretiminin doğru bir şekilde yapılamamasının temel nedenlerinden biri dilin sadece yapısına ağırlık verilmesidir. Oysaki dil bilgisinin geliştirilmesinin yanında hedef dilin kültürünün de öğrencilere aktarılması büyük önem arz etmektedir. Ayrıca bu şekildeki bir öğretim anlayışı dil öğrenimini kolay ve eğlenceli hale getirmektedir. “Öğrencilerin dili, kültürle beraber öğrenmeleri onları dil öğretimine karşı daha istekli hale getirecektir” (Eryaman ve Kana, 2014, s. 218). Kültürün bir milletin yaşayış biçimini yansıtmaya özelliği olduğu için öğrencilerde merak uyandıracığına inanılmaktadır. Merak duygusu öğrenmeyi hızlandırırken yabancı dile karşı olan olumsuz ön yargıyı yıkması ve dil öğretimini kolaylaştırması beklenmektedir.

Dil öğretiminde yabancı bir dili ve o dilin kültürünü öğrenmeye çalışmanın birbiriyle bağlantılı olduğu görüşü yaygındır. Yabancı dilde kültürle birlikte öğrenilen sözcükler ve kavranan metinler, yabancı dil öğrencilerinin hayal dünyasının zengin olmasına yardım etmektedir (Eryaman ve Kana, 2014, s. 218). Dil öğretimi yapılırken yalnızca dilin kuralları, sözcükleri değil; bunların o dildeki yerleri, anlamları da öğretilmelidir. Bunun için de kültür aktarımı gereklidir. Yabancı dili kültürüyle birlikte anlamlandırarak öğrenen öğrencinin zihni ve ufku açılacaktır. Böylece yabancı dil öğrenenlerin zengin bir dünya görüşüne, hayal dünyasına sahip olması sağlanacaktır.

Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bütün kelime, kavramların arkasında bir kültür geçmişi vardır (2013, s. 170)

yorumuyla Kalfa, Eryaman ve Kana'nın görüşüne katılmaktadır. Dil ve kültür iç içedir ve bir dili var eden aslında kültür geçmişidir. Dildeki kavramları kullanırken dilin kültürünü bilmek iletişimi kolaylaştıracaktır. Eğer dil bir iletişim aracıysa kültür de o aracın vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde son

yıllarda benimsenen iletişim odaklı ve eylem odaklı yaklaşımları gerçekleştirebilmek için kültür aktarımı da yapılması yerinde olacaktır. Göçer de bu düşünceye şu şekilde destek vermektedir:

Dil eğitimi veren eğitimciler temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerinde kullanacakları yardımcı metinleri iyi seçmeli; derslerini dilin kültür aktarımındaki işlevini göz ardı etmeden yürütmelidirler. Dil öğretiminde önemli birer materyal olarak kültürel unsurlara yer verilmelidir. Eğitimciler öğrenme ve öğretme süreçlerini kültür unsurlarıyla çeşitlendirmeli, süreci öğrenen için ilginç kılmak için uyarıcı kültür unsuru olan çoklu ortam oluşturmalarıdır. (Göçer, 2013, s. 36)

Kültür ve dil öğretiminin ayrılmaz bir bütün olduğunu vurgulayan Göçer, yabancı dil derslerinde seçilecek malzemelerin, oluşturulacak ortamın öğrencinin tüm becerilerine hitap eden kültürel unsurlar içermesi ve dikkat çekici olması gerektiğini dile getirmektedir.

Sonuç olarak, kültürle ilgili tüm tanımlamalarda da görüldüğü gibi insan ve kültür iç içedir. Bunların arasındaki bağ da dil olduğu için yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı kaçınılmazdır. Dil öğretiminin kolay, zevkli ve kalıcı olması ve öğrenciyi güdülemesi için yabancı dil kültürle yoğrularak öğretilmelidir. Öğrencilerin, dili işlevsel olarak kullanabilmesi, hedef dilde verilen görevleri yapıp iletişim kurabilmesi için hedef kültürü de öğrenmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin dil ve sosyal becerilerini geliştirmesi, yeni insanlar tanıyıp ufkunu açması için dil öğretimi kültür öğretimiyle birlikte yapılmalıdır. Bunun için yabancı dil öğretiminde kullanılacak malzemeler çok önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kültürün gerçekçi bir şekilde yansıtılması için gerçek malzemelerle ve öğrencilerin dil becerilerini geliştirecek etkinliklerle yapılmalıdır.

5. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN TÜRLERİ

Yabancı dil öğretiminin etkili olarak yapılabilmesi için kullanılacak malzeme ve yaklaşım/ yöntemler kadar öğretimde hedef dilin kültürünün ve evrensel kültürün yansıtılması gerektiğinden bahsedildi. Tüm bunları yaparken dil becerilerini kazanmak, iletişim kurabilmek ve öğrenmede kalıcılık sağlamak adına derslerde malzeme olarak yazılı metinlerin kullanılabilmesi düşünülmektedir. Güneş'e göre "Metin; bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır" (2013, s. 605). Bu sebeple metinler dil öğretiminin başlangıcından günümüze yabancı dil öğretimine destek verme amacıyla kullanılmaktadır. Belirli bir düzen ve mantık sıralaması içinde, anlamlı halde duygu ve düşünceleri yansıtan metinler, hedef dilin doğru bir şekilde öğrenilmesi konusunda etkili bir malzeme olarak görülmektedir. "Dil ediniminde farkındalık yaratmak, farklı unsurlar arasında ilişki kurmak ve bu unsurları anlamlandırabilmek metinden hareketle sağlanmaktadır" (Kalfa, 2013, s. 172). Metinler üzerinden öğrenilen hedef dil ile farkındalık yaratarak öğrencinin ilgisini derse çekmek ve öğrencilerin dildeki kullanımlara anlam yüklemesini sağlayarak kendilerini ifade etmesine yardımcı olmak mümkündür. Metin kullanımı ile dil öğretiminde anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Dilde bir anlam bütünlüğü taşıyan yazılı her ürün bir 'metin' olarak kabul edilir. Anlamlı en küçük dil kullanımlarından tutun da şiir, hikâye, roman gibi geniş kapsamlı edebi eserlerin tamamı metin kapsamına girer. Her metin belli bir amaca yönelik olarak meydana getirilir. Makale, röportaj, gazete haberi gibi bazı metinler, doğrudan bilgi verme, haber iletme amacını taşırlar. Roman, hikâye, şiir, tiyatro gibi bir kısım metinler ise yazar, hayatı ve dili yorumlayarak ortaya koyar. (Özkan, 2015, s. 69)

Özkan'ın belirttiği gibi yazılı metinlerin bazıları dili bir amaç için kullanmakla beraber hayatı ve dili yorumladıklarından dil öğretiminde kullanılmaları kaçınılmazdır. Bu tür metinler; gerek hedef dilin yapısı ve anlamını, gerekse öğrenilecek dilin kültürünü içermektedir ve yansıtmaktadır. Dil öğrencileri, bu metinler aracılığıyla dilin gerçek kullanımını görme ve dilin farklı kullanımlarını inceleyerek dili daha iyi öğrenme şansı elde etmektedir. Ayrıca söz konusu metinler kültür aktarımını da gerçekleştirerek dil öğrenimini daha kolay, zevkli ve kalıcı bir hale getirmektedir.

Dilin teknik bir yapıymış gibi öğretilmesi oldukça zordur. Her gün kullanılan dil, yine günlük kullanımların yer aldığı malzemeler aracılığıyla öğretilirse amaçtan çok araç olarak kullanılır ve öğrenen kişiye fayda sağladığı için işlevselliği dilin öğrenilmesini/öğretilmesini kolaylaştırır. “İşlevsel yaklaşım; dili öğrenenlerin bilmesi gereken özür dilemek, tasvir etmek, davet etmek, söz vermek vb. iletişimsel işlevler temel alınarak organize edilmiştir ve belirli dil bilgisi yapılarının bu işlevleri uygun bir şekilde ifade etmek için kullanım yolları üzerinde durur” (Canale and Swain, 1980, s. 2). Buradan anlaşılacağı üzere dilin işlevsel olması o dilin kullanımına ve anlamına odaklanılmasıdır. Dilde cümle kurarken ne amaçla kurduğumuz yani cümlenin işlevi önemli olduğu için dili belirli bir bağlam içinde öğretmek/ öğrenmek gerekmektedir. Bu amaçla yabancı dil öğretiminde otantik bir malzeme olan yazılı metinler aracılığıyla hazırlanan etkinlikler, öğrencilerin hedef dili öğrenmesine ve iletişim becerilerini geliştirmesine yardımcı olacaktır. Dili belirli bir bağlam içinde öğrenen öğrenci hedef dilin kültürünü de öğreneceği için kalıcı bir öğrenme gerçekleştirmiş olacaktır. Yazılı metinlerdeki bağlam aracılığıyla öğretilen hedef dilin öğrenciyi güdülemesi ve ona dilin işlevinin de gösterilmesini sağlayabilir. Ders esnasında günlük kullanımların yer aldığı yazılı malzemelerin kullanımı, öğrenime ve dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Dilin işlevlerinin sıklıkla yer aldığı yazılı metinler yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

1. Yazınsal metinler dilde yalnız okuma yeteneğinin değil; işitme, konuşma ve yazma yeteneğinin de gelişmesine yardımcı olurlar.
2. Yazınsal metinler yaşam içindeki olaylar ve deneyimlere ilişkin genel bir anlama ve bilgi edinme olanağı verir.
3. Yazınsal metinler toplumsal ve kişisel gelişmelerin algılaması ve özümlemesinde yardımcı olur. Okuyucuların duygusal özelliklerine göre onların etkin ve eğitim yönlerinden gelişmelerini sağlar.
4. Yazınsal metinler irdeleme ve özümleme yeteneklerini verir. (Özünü, 1983, s. 184)

Özünü'nün de dediği gibi yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerin kullanımı dört becerinin gelişiminde etkili olmakla birlikte dil öğrencilerinin zihinsel ve sosyal becerilerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca hedef dili öğrenmek için metinler üzerinden hazırlanan etkinlikler öğrenciye hem yeni bir kültür hakkında haberdar olma hem de dilin kullanımlarını görme konusunda yardımcı olacaktır. Dili yazınsal metinler üzerinden araç olarak öğrenen öğrenci dili nasıl kullanacağını bilir ve dili kullanmak için istekli olur. Öğrenci elindeki malzemeyi model olarak kullanarak,

öğrendiği şekilde, hedef dilde üretim yapabilir. Yazınsal metinler hedef dili doğru ve etkili bir şekilde, kültürüyle birlikte, bağlam içinde, iletişimsel olarak verebilen malzemelerdir. Bu doğrultuda hedef dilin kültürünün iletişimsel bir bağlamda yansıtıldığı, günlük kullanımların yer aldığı, gerçek hayattan alınan otantik metinleri yabancı dil öğretiminde kullanmak, öğretimin etkili olması açısından uygun olacaktır.

5.1. ÖZGÜN (OTANTİK) METİNDEN EDEBİ METİN TÜRÜNE GEÇİŞ

Yabancı dil öğretiminin/öğreniminin zevkli hale gelmesi ve dil becerilerinin kalıcı olması için yıllardır çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda hedefe ulaşıp ulaşılmadığı ayrı bir tartışma konusu olmakla birlikte, öğrencilerin yabancı bir dili öğrenirken yaşadığı zorlukları en aza indirmek adına, derslerde onların isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak malzemeler kullanarak dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunulmalıdır. Bunun içinse öğrenciye hedef dil belirli bir bağlam içinde verilerek, dilin günlük kullanımından çok da uzaklaşmayan özgün (otantik) malzemeler seçilmelidir.

Yabancı dil öğretiminde otantik malzemeler dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşan dört dil becerisinin öğretiminde de kullanılabilir. Bunların yanında kelime ve dil bilgisi öğretimi için de otantik malzemeler etkin bir şekilde kullanılabilir. Bu tür malzemeler ile yabancı dil öğretimi, güdülenme ve ilgiyi artırdığı, özgün örnekler sağladığı için daha etkili olur ve öğrencilerin hedef dilde dört temel dil becerisini geliştirerek Ortak Avrupa Dil Çerçevesindeki yabancı dil öğretiminin temel amaçlarından biri olan, sınıf ortamının dışında hedef dilin etkin birer *kullanıcı*ları olmalarını sağlar. Bunun yanında, otantik malzeme kullanımının en önemli amacı, yapay sınıf ortamına hayatın gerçekliğini mümkün olduğunca getirebilmektir. (Temizyürek ve Birinci, 2016, s. 56)

Bu görüşe paralel olarak dil öğretimi yapılırken dilin yaşayan bir yapı olduğu unutulmamalıdır. Dilin sürekli değişen canlı bir yapıya sahip olması, onun öğrenimini ve öğretimini zorlaştıracığı için, dilin sosyal bir yapı olduğu unutulmadan, kültürünü de içinde barındıran günlük konuşmaların yaygın olarak işlendiği malzemeler, öğretimde kullanılmalıdır. “Öğrenciler özgün malzemeler sayesinde gerçek dille karşılaşmış olmaktadır. Diğer taraftan özgün malzemeler aracılığıyla hedef dile ve kültüre dair olumlu motivasyon sağlanmaktadır” (Durmuş, 2013, s. 1302). Kültürü ve günlük dili kültürel bağlam içinde veren özgün malzemeler kalıcılığı artırırken işlevsel olduğu için

öğrenmeye karşı güdülenmeyi de arttıracaktır. İletişimsel yaklaşım için en önemli amaç olan hedef dilde sözlü ve yazılı iletişim becerilerini geliştirmenin, özgün malzeme kullanımı ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Ana dili konuşanların doğal iletişim ortamlarında ürettiği sözlü veya yazılı dil malzemeleri özgün malzemelerdir (Durmuş, 2013, s. 1295). Yabancı dil öğretiminde kullanılacak özgün (otantik) malzemeler, hedef dilde hazırlanmış ve dili belli bir bağlam içinde sunan malzemelerdir. Eğitim amaçlı olmamakla birlikte günlük hayattan örnekler içererek eğitim ve öğretime katkı sağlarlar.

Hedef dili öğretirken kullanılan malzemenin veya metnin gerçekliği özgünlük kavramını anlatmaktadır, bu da yemek tarifi, levha, röportaj, film, haber programı, gazete kupürü-makalesi, kullanma talimatı, reklam afişi ya da tabela gibi gerçek malzemelerin derste kullanılması ve öğretmenin bu metinleri ders için uyarlamamış ve değiştirmemiş olması demektir (Çakır, 2014, s. 96). Söz konusu malzemeler günlük hayattan alınmıştır ve doğal yaşamdan olduğu için öğrencinin ilgisini çekmektedir. Bu malzemelerin kullanımı öğrencilerin merakını uyandırmasının yanında dil öğrenimi konusunda ilerlemelerinde faydalı olacaktır. Çakır bu konuda, “Öğrenme sürecine daha büyük katkı sağlayacağı ve özellikle öğrenci merkezli bir öğretim etkinliği düşünüldüğünde, öğrencinin kendi yaşantılarını da aktive edebileceği (gerçek yaşama dair) tanıdık metin ve malzemeler, kuşkusuz ki bu sürece katkı sağlayacaktır” (2014, s. 97) diyerek özgün metinlerin dil öğretimi/ öğrenimi üzerindeki olumlu etkisine değinmektedir. Hedef dile ait otantik metinler öğrencilerin dili araç olarak kullanmalarını sağlamaktadır. Özgün metinler üzerinden iletişim kuran, ilgili metinle ilgili yorum yapan öğrencilerin iletişim becerileri gelişmektedir. Metin ve öğrenci, öğrenci ve diğer dil öğrencileri arasındaki etkileşim artmaktadır. Bu yöntemi uygulamak yabancı dil öğretiminde öğrenci ve iletişim odaklı bir öğretimi geçerli kılabilir. Aynı zamanda öğrenciler özgün metinlerde; kahramanlık hikâyeleri, yoğun duygular içeren şiirler veya eski zamanlarda yaşamış bir büyüğün sözleriyle karşılaşırken bunlarda kendi hayatından ya da yakınlarının yaşamından izler bulmaktadır (Karakuş, 2012, s. 1). Günlük hayattan kesitler taşıyan özgün metinler sayesinde hedef dile karşı olumlu tutum geliştiren öğrenciler, söz konusu metinlerdeki gündelik olayları, konuşmaları örnek alarak iletişim kurmayı öğreneceklerdir. Özgün metinler üzerine yapılan etkinlikler öğrenci ve iletişim merkezli olduğu sürece, yabancı

dil öğretimindeki tekdüzelik ve geleneksel anlayış yıkılarak yabancı dile olan ilgi ve motivasyonun artacağı, o dile olumlu bir şekilde yaklaşılacağı düşünülmektedir. Ayrıca “Öğrencilerin strateji tercihleri sabit değildir ve zengin özgün kaynak ve özgün görevler sayesinde öğrencide geliştirilen bilinç sayesinde çeşitlendirilebilir” (2008, s. 154) diyen Uçkun ve Onat öğrencilerin dil öğrenme esnasında izlemesi gereken stratejileri belirleyebilmesi ve geliştirebilmesi için özgün metinlerle çalışmalarının önemli bir yöntem olduğunu belirtmektedir.

Dilin işlenmesindeki iki belirgin süreç *aşağıdan-yukarıya* ve *yukarıdan-aşağıya* türleridir. Yabancı dilin temel seviyelerinde öğrenciler ağırlıklı olarak dilin bağlamından ve konu ile ilgili olarak önceki bilgilerinden yararlanırlar. Aynı amaca hizmet eden özgün metinler dilin *yukarıdan-aşağıya* (top-down) doğru işlenmesini teşvik eder. (B. Uçkun ve Z. Onat, 2008, s. 154)

Görüldüğü gibi bağlamdan ve örneklerden yola çıkarak tümevarım modeli ile yapılan dil öğretiminde, öğrencilerin dilin yapısını sezmesi için özgün metinlerden yararlanılabilir. Bunun yanı sıra özgün metinler aracılığıyla verilen yaratıcı görevler sayesinde beynin büyük kısmı etkin hale getirilir (B. Uçkun ve Z. Onat, 2008, s. 154). Beynin harekete geçmesi de öğrencinin ders içinde etkinleşmesini sağlayacaktır. Böylece verilen görevleri yerine getirmek için hedef dili kullanan öğrenci, özgün metinler aracılığıyla yabancı dili daha hızlı ve kalıcı bir şekilde öğrenecektir.

Tomlinson’a göre, “Özgün (otantik) malzemeler; verdiği bilgi, bu malzemelere dayalı olarak yapılan etkinlikler, içerdikleri sözlü ve yazılı metinler aracılığıyla dil öğrencisini hedef dile maruz bırakmaktadır” (2011, s. 14). Yabancı dil öğretiminde dile maruz kalmanın önemi yadsınamaz. Özgün malzeme ve metinler yardımıyla hedef dile maruz kalan öğrenci için dil öğrenimi daha anlamlı ve zevkli hale gelecektir. Öğrencinin seviyesine ve kültür yapısına uygun olarak seçilen özgün metinler ve etkinlikler sayesinde, öğrenci dile maruz bırakılarak öğrencinin iletişim becerileri geliştirilebilir; hedef dil iletişim amacıyla, belirli bir görevi yerine getirmek için kullanılabilir.

Özgün metinlerin dil öğretiminde kullanılmasının amacı; yabancı dili öğretirken güdülenmeyi arttırma, öğrenciyi öğretimin merkezine koyma, dile maruz bırakma, kültür aktarımında bulunma, özgün metinler aracılığıyla verilen etkinlikler ile iletişim ve görev odaklı değildir. Tüm bu amaçlara ulaşabilmek için özgün metinlerin hassasiyetle seçilmesi oldukça önemlidir. Bu kapsamda hedef dili ve kültürünü iletişimsel bir bağlam içinde veren, gerçek hayattan alınmış özgün metinler olan edebi

metinlerin yabancı dil öğretiminde kullanılmasının öğrencilerin dil ve iletişim becerilerini geliştireceği düşünülmektedir.

5.2. EDEBİ METİNLERİN KÜLTÜREL YANSIMALARDA ROLÜ

Edebi metinler insanların yaşayışını yansıtırma konusunda en etkili metin türleridir. “Edebi metinler duygu, düşünce ve hayallerin insanda heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde ve estetik bir yapı içinde söylenmesi ve yazılması ile oluşan edebiyat ürünlerine denilmektedir” (2013, s. 4) diyen Güneş, edebi metinlerin tanımını insanların duygu ve düşüncelerini harekete geçiren metinler olarak yapmaktadır. Edebi metinlerin bu yönü bir yandan insanların zevkine hitap ederken diğer yandan gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Edebi metinler şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, ortaoyunu gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bu metinlerin iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları gibi nedenlerle dil öğretiminde örnek metinler olarak kullanılmaları gerektiği sık sık vurgulanmaktadır. (Güneş, 2013, s. 4)

Dilin en iyi şekilde yansıtıldığı, hedef dilin kültürünü de barındıran, günlük hayattan kesitler sunan ve otantik malzemeler olan edebi metinlerin dil öğretiminde kullanılması kaçınılmazdır. “Edebi metinlerde, o dilin yaşam dünyasının yansımasını bulabiliriz. Bu yansımayı kavrayan yabancı dil öğrencisi günlük hayatta yabancı dili daha etkin kullanabilir” (Kalfa, 2013, s. 171). Edebi metinler aracılığıyla tanıdığı kültürün dilini bağlam içinde öğrenen öğrenciler o dili işlevsel olarak kullanabilir ve bu dilde kendini daha rahat ifade edebilirler. Hedef dildeki edebi ürünler, kültürel anlamda zengin olan kurmaca durumlar için bir kaynak niteliği taşır ve bu yüzden kültürel öğrenmeyi teşvik etmeye yarayan iyi bir araçtır (Ronke, 2005, s. 131, 132). Yabancı dili tam anlamıyla öğrenebilmek için kültürünü de öğrenmek gerektiğinden edebi metinler bu konuda en önemli kaynaklardır. Ayrıca öğrencilerin kültür seviyelerinin artmasında edebi metinler etkili olmaktadır.

“Edebiyat ürünleri dil, içerik, biçim, anlam ve iletişim aracı olma gibi çeşitli özellikleri içeren dilsel yapılardır” (2016, s. 304) diyen Soyer ise, dil ve iletişimin iç içe olduğunu, edebi metinlerin her ikisini de barındırdığını belirtmektedir. Soyer’in sözünden hareketle iletişim odaklı bir öğretim için edebi metinlerin dil öğretiminde

kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Yabancı bir dili öğrenmenin amacı dilin içeriğini anlamak ve o dilde iletişim kurabilmektir. Edebi metinler de otantik malzemeler olarak öğrencinin bu amacını gerçekleştirmek için yabancı dil öğretiminde kullanılabilir. Edebi metinlerdeki günlük kullanımlar ve iletişim örnekleri aracılığıyla öğrenciler iletişim kurma becerilerini geliştirme olanağı bulacaklardır. Edebi metinler dilin iletişim aracı olarak kullanımına en iyi örnek olan özgün dil öğretim malzemeleridir.

Dili yaşayan bir olgu olarak değerlendirmenin ve dil öğrenimini bir ölçüde o dilin kültürünün ve edebiyatının kavranması olarak algılamanın gerekliliğini savunan Soyer (2016, s. 305, 306), edebiyatın ve dilin iç içe kavramlar olduğunu belirterek yabancı dil öğretiminde kullanımının önemine değinmektedir. Bir dile ait edebiyat ürünleri o dilin hem kültürünü hem de kullanım özelliklerini içermektedir. Böylelikle hedef dilin algılanıp işlevsel olarak kullanılması amacıyla edebi metinlerin kullanımı yabancı dil öğretimi için uygun bir yöntem olacaktır.

Yabancı dil sınıflarında edebi eserleri kullanmanın öğrencilerin düşünce dünyaları ve kendi kişisel gelişimlerine katkılar sağlayacağını belirten Soyer'e (2016, s. 307) göre, dil öğretiminin asıl amacı sadece hedef dili öğretmek değil, öğrencinin o dilde kendisini ifade edebilmesini sağlamak ve öğrencinin sosyal ve kişisel gelişimini olumlu yönde etkileyebilmektir. Ancak bu şekilde dil öğretiminde/ öğreniminde ilerleme ve kalıcılık sağlanacaktır. Kendini hedef dilde rahatça ifade edebilen ve iletişim kurabilen öğrencinin dünyayı algılama biçimi değişecek, bilgi birikimi ve özgüveni artacaktır. Dolayısıyla öğrencinin dili eyleme dönüştürmesi de kolaylaşacaktır.

“Edebi metinler; toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşır. Bu açıdan edebi metinler; ana dili ve yabancı dil öğrenimi veya öğretiminin vazgeçilmez unsurlarıdır” diyerek Soyer'in söylediklerine vurgu yapan Demir ve Açık'ın (2011, s. 57) da belirttiği üzere edebi metinler gerçek hayattan izler taşıdığından yabancı dil öğrencisi için eğlenceli metinler olarak görülmektedir. Edebi metinler öğrencilerin merak duygusunu uyandırırken dili de öğretmektedir. Bu sayede öğrenme konusunda güdülenen öğrencinin dili daha kolay kavraması ve kullanması sağlanabilir

“Kültür farklılıklarını barındırdığı için edebiyatın dil öğretimine katkısı büyüktür. Edebiyat, dil aracılığı ile duyguların, düşüncelerin, bazen gerçek bazen hayali yer ve

zaman içerisinde gerçekleşen olguların, sanatsal ve estetik bir amaç ile değişik türlerle ifade edildiği bir disiplindir” (2010, s. 23) diyen Medni; dil, edebiyat ve kültürün ayrılmaz bir bütün olduğuna değinmektedir. Hedef dili öğrenen öğrencinin dili işlevsel olarak, yerine göre kullanabilmesi için o dilin kültürünü de yakından tanınması gerekmektedir. Öğrencinin hedef kültürü bilmesi öğreneceği dile bakış açısını da değiştirerek daha olumlu bakmasını sağlayacaktır. Kültür aktarımının sağlanması içinse edebiyata başvurulmaktadır. Anadil kullanıcılarının kendi dillerindeki edebi metinler aracılığıyla dillerini geliştirdiği ve algılarının arttığı düşünülürse, yabancı dil öğretiminde de edebi metinlerin kullanılması öğrencinin dil gelişimi ve dil farkındalığı açısından çok önemlidir. Edebi metinlerden hareketle dilin işleyişini kavrayan öğrenci dili bu şekilde, duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullanmayı öğrenecektir. Böylece öğrenci dili iletişim kurmak, duygu ve düşüncelerini eyleme dökülebilmek amacıyla kullandığı için hedef dilde hayatta kalabilecektir.

Hedef dilin amaca uygun olarak hizmet verebilmesi ve kalıcı olabilmesi için edebi malzemelerin (hikâye, masal, tiyatro, fabl, şiir, kısa öykü, anı, deneme, mizah, karikatür, fıkra vb.) kullanılabileceğini dile getiren Medni, (2010, s. 5) edebiyatın bir dil için olmazsa olmaz bir alan olduğuna değinmektedir. Dil öğretiminde edebiyatın kullanımını sayesinde öğrenciler gerçek malzemelerle karşı karşıya kaldığı için dili öğrenmek için teşvik olacaklardır. Edebi metinler aracılığıyla kendi duygularını da yansıtmaya olanağı bulan dil öğrencileri için yeni bir dili öğrenme sıkıcı ve durağan bir süreçten ziyade gerçekçi ve iletişim odaklı bir şekilde gerçekleşeceğinden dil öğretimi/ öğrenimi amacına yönelik olacaktır. Bu tür edebi metinler öğrenciye sunulduktan sonra öğrenciler, dil becerilerini geliştirecek pek çok etkinlik ile dile maruz bırakılabilirler. Böylece öğrenciler yabancı dili iletişim aracı olarak kullanabilirler. Öğrenciler dili iletişim kurarak ve eyleme dökerek öğrendikleri için de unutmaları zorlaşacaktır. Aynı görüşe sahip Oran ise edebi metinlerin yabancı dil öğretimine/ öğrenimine sağladığı katkıları şu şekilde aktarmaktadır:

Sınıf içi etkinliklerde temel hedef, öğrencinin hedef dilde iletişim kurmasını sağlamak ve yine hedef dilde üretimde bulunmasına teşvik etmektir. Bu noktada edebi metinler dil öğrencisinin hayal gücünü kullanmasını sağlayacak ve bu sayede öğrenci edebi metin üzerinden kullandığı farklı bakış açılarıyla dil edinim sürecine dâhil olacaktır. (2014, s. 36)

Oran'ın da belirttiği gibi edebi metinler, yabancı dil öğretim/ öğrenim sürecinde öğrencinin dili iletişim aracı olarak kullanmasını sağlamaktadır. Dil öğrencisinin hedef dilde kendini rahatlıkla ifade edebilmesi için edebi metinler en önemli kaynaklardır. Bu yolla öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine katkı sağlayan edebi metinler, geleneksel öğretim yöntemlerinden de uzaklaşılarak yeni yöntemlerin kullanılmasında ve öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmasında etkin rol oynamaktadır. Yabancı dil öğretiminde yazılı edebi metinlerin kullanımının dil öğrenim becerilerini geliştirmesi konusunda Medni şunları söylemiştir:

Yabancı dil öğretimi günümüze kadar hatta günümüzde de kelime ve dilbilgisi ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Ancak bu tip bir eğitim sisteminin fayda sağlamadığı düşünülerek özellikle yazılı metinlerden yararlanılarak dört beceriyi (yazma, okuma, konuşma, dinleme) geliştirme çabaları içine girilmiştir. (Medni, 2010, s. 6)

Buradan da anlaşılacağı üzere yeni bir dil öğrenmede amaç tek bir becerinin değil tüm öğrenim becerilerinin geliştirilmesi olduğu için, edebi metinler bu amaca yönelik hizmet etmektedir. Bu doğrultuda Medni'nin görüşüne ek olarak Oran şunları dile getirmektedir: “Sadece okuma, yazma, dinleme, konuşma olmak üzere dört temel becerinin gelişiminde sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kelime öğretimi, telaffuz, dilbilgisi gibi alt becerilerin gelişiminde de edebiyat büyük rol oynamaktadır” (2014, s. 35). Edebi metinler gerçek hayattan alınmış otantik malzemeler olduğundan dil öğreniminin gerçekleşmesi için gerekli olan her türlü becerinin geliştirilmesinde yeri ayrıdır. Gerçeğe yakın olan edebi metinler öğrenciyi öğrenmeye teşvik ederken, öğrencinin hedef dili işlevsel biçimde kullanmasını sağlamaktadır. Öğrenciye dili, doğal yapısı içinde keşfetme olanağı sunduğu için edebi metinler dil öğretimi ve öğreniminin ileri seviyelerinde kullanılmaktadır. Öğrencilerin sözcük hazinesini geliştirip zenginleştirerek, anlama ve anlatma becerilerini arttırmaktadır (Demir ve Açık, 2011, s. 57). Dil öğrencileri, öğrenmeyi amaçladıkları yabancı dili edebi metinler aracılığıyla, kültürel ve gerçek bağlamı içinde kazandıkları için anlatılmak istenen anlama ve kendini ifade etme yetisi de kazanmış olacaktadırlar. Bu bağlamda öğrencinin seviyesine ve ilgisine göre seçilmiş olan edebi metinler, yabancı dil öğrencisinin hedef dilde iletişim kurmasını ve harekete geçmesini sağlayacaktır.

5.3. AMAÇ ODAKLI METİN TÜRLERİNİN SEÇİMİ

Öğrencilerin hedef dilde iletişim kurabilmesi için dil öğretiminde gerçeği yansıtan metinlerin kullanılması gerektiğinden bahsedilmiştir. “Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır” (2013, s. 2) diyen Güneş, metinlerin duygu ve düşüncelerin yansımaları olduğunu belirtmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak metinlerin dil öğretiminde kullanılmasının yararlı olacağını söyleyebiliriz. Dil öğretiminde metinlerle çalışmak öğrencinin dili işlevsel olarak kullanmasını sağlamaktadır. “Metin, dille farklı düzeylerde iletişim kurma ve dili somutlaştırma aracıdır” (Güneş, 2013, s. 2). Dil öğrencisinin dili araç olarak kullanması için metinler en etkili somut kaynaklardır.

“Metin seçimi dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerine göre değişmektedir” (Güneş, 2013, s. 3). Öğretimin amacına uygun olarak gerçekleşmesi için metin türünü hedeflenen yaklaşım ve yöntemle uyumlu olarak seçmek gerekmektedir. Böylelikle dil öğretimi yapılırken daha etkili ve faydalı bir yol izlenmiş olacaktır. Öğretmen amaçladığı ders anlatımına uygun metin seçerken öğrencinin dili öğrenme amacı ve hazır bulunuşluğunu da göz önünde bulundurmalıdır (Medni, 2010, s. 30). Aksi takdirde öğretmen, öğrencinin derse olan ilgisini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır.

“Metinler öğrencilerin kişisel ilgi ve merakları ile ilişkilendirilirse dilin işlenmesi daha hızlı olur ve öğrenilen becerilerin kalıcılığı artar” (2013, s. 7) diyerek metin türlerinin öğrencinin ilgi alanlarına göre seçilmesi gerektiğini belirten Güneş, öğrencilerin dili öğrenmeye güdülenmesi için onların merakına yönelik metinlerin kullanımına ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sayede yabancı dil öğretimine karşı önyargı ortadan kalkarken dil öğretimi daha kolay hale gelmektedir. Metinlerin dil öğretim becerilerine katkı sağlaması sebebiyle de kalıcı bir öğrenim gerçekleşmektedir. Dolayısıyla metin seçimi öğrencinin ilgi ve merak duyduğu alana uygun yapılmalıdır.

Günümüzde dil öğretiminde metinler 1-3 sayfa arasındaki bir uzunlukta seçilmektedir. Bunun amacı öğrencilerin okuma ve anlama becerilerini geliştirmek, ezberlemeyi önlemektir. Ayrıca seçilen metinlerin kısaltılmadan olduğu gibi verilmesine çalışılmaktadır. Yani metnin anlam bütünlüğü bozulmadan öğrenciyi sunulmasına dikkat edilmektedir. (Güneş, 2013, s. 10)

Dil öğretiminde kullanılması için metin seçimi yapılırken metin uzunluğuna da dikkat edilmelidir. Çok kısa metinler öğrenci için ideal gibi görünse de öğrenciyi ezberciliğe ve tembelliğe alıştırmaktadır. Öğrencinin okuduğu veya üzerinde çalıştığı metni

anlayıp özümsemesi için metnin orta uzunlukta olması gerekmektedir. Buradan hareketle dil öğrencilerinin temel dil becerilerini geliştirmeleri için metin uzunluğu seçimi ortalama 1-3 sayfa olmalıdır.

Daha önce de değinildiği gibi dil öğretiminde kullanılacak metinlerin dersin amacına uygun olması gerekmektedir. Bununla birlikte seçilen metinler hedef kitlelerin seviyesine ve hedef dilin kültürüne uygun olmalıdır (Demir ve Açık, 2011, s. 57). Dil öğretiminin daha kolay ve kalıcı olması, öğrencilerin motive olması için bunlara dikkat edilmesi büyük önem taşımaktadır. Hedef dilin kültürünün yansıtılmasına dikkat edilirken metinlerin öğrencilerin anlayacağı düzeyde olması büyük önem arz etmektedir. “Metin seçiminde kültür aktarımı önemlidir. Çünkü bir dili öğrenmek demek, bir milletin kültür yapısını da kavramak demektir” (Kalfa, 2013, s. 168). Dil öğretiminde seçilen metinlerin hedef kültürü içermesi, kültür ve dil birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılı olduğu için, dil öğrenimini/ öğretimini kolaylaştıracaktır.

Hedef dili öğrenmeye çalışan kişinin hangi dil becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı da metin seçiminde etkilidir. Geliştirilmesi hedeflenen beceriye uygun malzeme ve metin seçmek dil öğrenmeyi hem kolaylaştıracak hem de etkili hale getirecektir. Duman da bu görüşe katılarak, “Seçilen materyaller amaca uygunluk yanında, dersin içeriği ile örtüşmelidir. Hangi temel becerinin öğretimi amaçlanıyorsa bu doğrultuda materyal seçimine gidilmelidir” (2013, s. 5) malzeme seçimi konusunda titiz davranılması gerektiğini ve dil öğretimi için geliştirilecek becerilere uygun malzeme seçilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Okuma becerisini geliştirmede amaç; metni anlayarak okuma, verilen mesajı doğru algılama olmalıdır. Demirel’e göre okuma öğretiminin amacı; doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisini kazanmak, sözcük dağarcığını geliştirmek, okumanın bilgi kazanma yollarından biri olduğunu anlamak, doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü zenginleştirmek, okumayı alışkanlık haline getirip okumaktan zevk almaktır. Ayrıca okumada asıl amaç yazarın vermeye çalıştığı mesajın ne olduğunu anlamaktır (2014, s. 110). Yabancı dil öğrencilerinin okuma becerisini geliştirirken sözcük hazinesini zenginleştirmesi, yeni bilgi edinmesi, anlatımda daha iyi bir seviyeye gelmesi ve okumayı eğlenceli bir uğraş olarak görmesi için seçilebilecek en uygun malzemenin edebi metinler olduğu düşünülmektedir. Bunun sebebi edebi

metinlerin özgün ve anlamlı malzemeler olmasıdır. Malzemenin gerçek ve anlamlı olması, öğrencileri okumaya teşvik edip onların okuduğunu anlama becerilerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Yabancı dil öğrencisinin çok yönlülüğünü ve sözcük bilgisini artırmak için edebi metinlerin okunması faydalı olacaktır. Edebi metinleri okumak dil öğretiminin kavrama yoluyla olmasını sağlayacaktır. Ayrıca edebi metinlerin okuma becerisini geliştirme amacıyla kullanılması, öğrencilerin hedef dile maruz kalmasına, dili anlayarak ve zevk alarak öğrenmesine yardımcı olacaktır.

“Kuşuşmada amaç en genel haliyle düşünce nin aktarımıdır ve kelimelerin düşünceleri açan anahtarlar olduğunu varsayarsak; düşüncemizi en iyi açan kelimeyi bilmek, bulmak ve kullanmak, iletişimimizin nihai amacına ulaşmasını sağlar” (2014, s. 298) diyen Köksal ve Dağ Pestil, verilen mesajı alabilmek ve verilmek istenen mesajı doğru bir şekilde aktarabilmenin iletişimin anahtarları olduğunu belirtmektedir. Özellikle konuşmada amaç duygu ve düşünceleri doğru bir şekilde karşıya aktarabilmek olduğu için bu aktarım esnasında kullanılan sözcükler oldukça önemlidir. Hedef dildeki günlük kullanımlar ve bağlam içinde öğrenilen sözcükler aracılığıyla konuşma ve dinleme becerisinde kişinin ihtiyacı olan işitsel doygunluğa ulaşması mümkün olacaktır. Bunun için de daha önce bahsedildiği gibi doğrudan yöntemde de kullanılan diyaloglar ve okuma metinleri tercih edilebilir. Diyaloglar ve okuma metinleri aracılığıyla öğrencilerin işitme duyularına hitap edilir ve bu da konuşma ve dinleme becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Karşılıklı konuşmaların ve okuma metinlerinin yer aldığı edebi metinlerin dil öğretim malzemesi olarak seçilmesi de dersin amacına uygun olacaktır.

Dinleme becerisini geliştirmedeki amaç; dil öğrenen kişinin hedef dilde konuşulanları doğru bir şekilde anlamasını, yaşamlarını kolaylaştıracak iletişim becerilerine sahip olmasını ve amaç dilde hayatta kalabilmeyi öğrenmesini sağlamaktır. Bu çerçevede:

Eğitim çalışmalarında günlük hayattan örnekler üzerinde durmak da son derece önemlidir. Ancak bu şekilde yapılan bir dinleme eğitimi, okul hayatının ve günlük hayatın bütününe kapsayacak şekilde dönüşebilir. Böylelikle verilen eğitim öğrenciler açısından daha anlamlı hale gelecek ve bu eğitim amacına ulaşacaktır (Doğan, 2010, s. 266)

yorumuyla yabancı dil derslerinde gerçek malzemeler kullanarak gerçek hayatın sınıfa taşınması gerektiğini, böylece öğrencilerin günlük hayattan duyduklarını daha kolay ve etkili bir şekilde öğreneceklerini belirtmektedir. Bu sayede de dinleme eğitimi

öğrencilerin yaşamına yayılmış olacak ve dinleme becerisi öğrencilere daha doğal yollardan kazandırılacaktır. Bahsedilen şekilde yapılan bir dinleme eğitimi olması ve amaca ulaşılabilmesi için daha önce de değinildiği gibi günlük hayattan alınan diyaloglar ve okuma metinleri dinleme becerisini geliştirme etkinliklerinde kullanılabilir.

“Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek, onlara öğretici yazılar yazdırmanın yanında dış dünyayı algılamaları ve anlatımlarında kendi görüş, düşünce ve hayal güçlerini kullanmalarına da imkân tanımaktadır” (Göçer, 2010, s. 179). Böylece yabancı dil öğrencileri kendilerini ifade ederken daha zengin bir sözcük dağarcığı, daha gelişmiş ve yaratıcı bir anlatım yeteneğine sahip olacaklardır. Dolayısıyla yazma becerisini geliştirmedeki amaç öğrencilerin kendilerini ifade yeteneklerini geliştirmenin yanında, onların ufkunu açarak dış dünya ile kendileri arasında köprü yani iletişim kurmalarını sağlamaktır. Bunun için de iletişimsel yaklaşımda da bahsi geçen doğal okuma metinleri üzerinden öğrencilerin alıcı dil becerileri, buna bağlı olarak da kendilerini ifade edebildikleri yazma ve konuşma becerileri gelişmektedir. Yazma becerisini amacına uygun olarak geliştirmek için öğrencilere otantik okuma metinleri üzerinden kısa öykü yazma çalışmaları yaptırılması uygun olacaktır.

Görüldüğü gibi dil öğretiminde metin seçerken dikkat edilmesi gereken pek çok unsur bulunmaktadır. Dil öğretiminin faydalı olabilmesi ve amacına ulaşabilmesi için metin türlerini seçerken bahsedilen konulara önem verilmelidir. Yabancı dil eğitimi için metin seçiminde amaç, öğrenciye dili özgün malzemelerle ve kültürüyle birlikte işlevsel olarak öğretmek ve iletişim kurmasını sağlamak olmalıdır. Dil öğretiminde benimsenen en güncel yaklaşımlardan biri olan iletişimsel yaklaşıma göre dil öğrenenler hedef dili hem anlama hem kullanabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar. Öğrencilerin hedef dilde iletişim kurabilmeleri için o dildeki günlük olaylara hâkim olmaları gerekmektedir. Bunun için de seçilen metinlerin yabancı dilin kültürünü ve o dildeki günlük olayları, insanlar arasındaki iletişimi yansıtması dil öğretiminde bir zorunluluk haline gelmiştir. Öğrencilerin gerçek durumlarda dili kullanmayı öğrenebilmesi için sınıftaki öğrenme ortamının mümkün olduğunca gerçek hayattakine benzer olması gerekmektedir. Bu da sadece iletişim odaklı özgün malzemelerle mümkün olmaktadır (Mugimu ve Sekiziyivü, 2016, s. 62). Yabancı dili yerinde öğrenmenin mümkün olmadığı durumlarda, hedef dildeki günlük olaylara aşina olmak ve o dildeki gibi iletişim kurabilmek adına iletişim

odaklı otantik metinler kullanılmalıdır. Bu çalışmada ise amacın tım bunların yanında dört dil becerisini geliştirme olması nedeniyle; özgün ve iletişimsel bir edebi metin türü olan tiyatro metinlerinin, dört beceriye hitap etmesinden dolayı, yabancı dil olarak Türkçe ğretiminde dil becerilerini geliştirme etkinlikleri yoluyla derslerde otantik malzeme olarak kullanılması hedeflenmektedir.

6. BÖLÜM

EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN TİYATRONUN YDTÖ'DE KULLANIMINA İLİŞKİN ANALİZ: *RUMUZ GONCAGÜL* ÖRNEĞİ

6.1. EDEBİ METİN TÜRÜ OLARAK TİYATRO

Dil öğretimi yapılırken sadece dilin yapısı ve sözcük bilgisi öğretilmeyeceği, dört dil becerisi ile birlikte kültürün ve sosyal becerilerin de öğretilmesi gerektiği son yıllarda yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Yabancı dil öğretimi/ öğreniminde başarı sağlamak isteniyorsa farklı ve güncel yaklaşımlara önem verilmelidir. Söz konusu yaklaşımlar iletişim ve eylem odaklı olduğu için özgün malzemelere ihtiyaç duyulduğundan bahsedilmiştir. Temizyürek ve Birinci, “Otantik malzemeler yabancı dil öğretiminde çok önemli olan öğrencilerin iletişimsel yetkinliklerini geliştirmelerine de yardımcı olurlar” (2016, s. 57) şeklindeki ifadeleriyle de özgün malzemelerin iletişimsel yönüne değinmektedir. Durmuş’un özgün metinler başlığı altında tanımladığı üzere dil öğretiminde kullanılacak özgün malzemeler, hedef dilin gerçek kullanımlarını belirli bir iletişimsel bağlam içinde veren doğru malzemelerdir. Yabancı dil öğretilirken belirli bir mantıksal düzen içinde duygu ve düşünceleri yansıtan metinlerin iletişim odaklı olmasına özen gösterilmelidir. Bunun için de içerisinde gerçek yaşama dair karşılıklı konuşmaların doğal bir şekilde sunulduğu özgün ve edebi bir malzeme olan tiyatro metinlerinin, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmesi konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Edebi bir metin türü olan tiyatro metinlerinin yabancı dil öğretiminde kullanılması, kuram kısmında da değinildiği gibi hem özgün malzeme kullanımı hem de hedef dilde dört dil becerisinin ve öğrencinin sosyal becerilerinin geliştirilmesi açısından öğretime katkı sağlayacaktır. Altunbay’ın bu konuya ilişkin görüşleri oldukça değerlidir.

Her tiyatro metni konusu ne olursa olsun dil becerilerine katkıda bulunur ve eğitimde her seviyeye uygun metinlerin kullanılması gereklidir. Çünkü tiyatro metinleri aynı zamanda eğiticilik ve öğreticilik niteliği de taşır. Doğrudan insan yaşamını anlattığı ve bireyin kendini farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesini sağladığı için her bireyin bu eserlerden çıkaracağı ortak bir pay mutlaka vardır. (2012, s. 750)

Metin türleri bölümünde de Kalfa'nın belirttiği üzere; dil öğrencisinde farkındalık yaratmak ve yabancı dil öğretimini/ öğrenimini zevkli ve kalıcı hale getirerek öğrencinin iletişim kurmasını sağlamak adına tiyatro metinlerinden yararlanılması, güncel öğretim yöntemleri olan eylem odaklı ve iletişimsel yaklaşımın amaçlarıyla örtüşmektedir. Her iki yaklaşımda da dil öğretiminin görev odaklı olması ve dilin işlevselliği, iletişimsel olması ön plandadır. Özgün malzeme olan edebi metinler arasında günlük dil kullanımlarına, deyimlere ve sosyal hayattan alıntılara en çok yer veren metin türü ise tiyatro metinleridir. Bu doğrultuda *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro oyununda yer alan günlük kullanımlar, kişiler arasında geçen diyaloglar Türkçeyi öğrenenlere özgün örnekler sunduğu için öğretimde kullanılabilir ve günlük yaşamlar üzerinden hazırlanan etkinlikler ile öğrenciler sosyal beceriler kazanabilir. Bu özgün metinlerle çalışması istenen öğrenciler belli bir görev aldıkları için öğrenmeye olan ilgi ve isteklerinin artacağı düşünülmektedir. Ayrıca dilin gerçek kullanımını ve yorumunu bağlam içinde yansıttığı, öğrencilerin iletişim kurmasını sağladığı için tiyatro metinleri yabancı dil öğrencisinin dil becerilerini geliştirmesinde etkili olacaktır. “Sınıf içinde öğretilenlerin kalıcı olması için verilen bilgi ve örneklerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi de önemli bir noktadır” (Demir ve Açık, 2011, s. 54, 55). Tiyatro metinleri günlük diyalogları yoğun olarak içerdiği için iletişim odaklı malzemelerdir ve öğrencileri hayattan soyutlamaz, diğer edebi metin türlerinden bu nedenle ayrılır. Böylece yabancı dil öğrencisi Türkçeye karşı motive olup dili daha kalıcı bir şekilde öğrenmektedir.

Tiyatro eğitimde temel dil becerilerinin geliştirilmesi için kullanılırken diğer yandan öğrencilerin birey olarak farklı bakış açılarına sahip olmalarını sağlamak amacıyla da hizmet etmektedir (Altunbay, 2012, s. 750). Özgün ve edebi metin türü olan tiyatro metinleri üzerinden hedef dilde yeni karakterler ve yeni bir kültürü de tanıma fırsatı elde eden dil öğrencileri insanlara ve hayata farklı bir gözle bakmayı öğreneceklerdir. Demir ve Açık'ın edebi metinlerin kültürel yansımalarla rolü başlığı altında ifade ettiği gibi, edebi metin türleri toplumun kültürünü ve insanların zevklerini yansıtarak o toplum hakkında öğrencinin fikir sahibi olmasını sağlar. *Rumuz Goncagül* örneği gibi gerçek hayattan kesitler sunan ve edebi bir metin türü olan tiyatro, öğrencilerin Türkçeye karşı olumlu tutum sergilemesini sağlayacaktır. Böylelikle öğrenciler gelişen dünyada farklı kültürlerden insanlarla tanışma olanağına ve onlarla iletişim kurma şansına sahip

olacakları için kendilerini geliştirebileceklerdir. Dil bir iletişim aracı olduğu için öğrenciler tiyatro metinleri aracılığıyla da gerçek iletişime duygu ve düşünceleriyle katılarak dil öğrenimini gerçekleştireceklerdir (Demircan, 2013, s. 262). Bu sayede öğrendikleri yabancı dili gerçekçi ve iletişim odaklı bir şekilde öğrendikleri için kolay kolay unutmayacaklardır. Özkan'ın kuram kısmında tanımladığı gibi metinler dilin doğal kullanımlarını yansıttığı için, öğrenciler dili doğal ortamında öğrenme imkânı bulamasalar bile tiyatro metinleriyle dilin gerçek kullanımına maruz kalabileceklerdir. Altunbay'a göre, "Öğrenme ortamının zenginliği dil öğreniminin sonucunu olumlu etkileyecektir. Birden çok duyu organına hitap ederek başarıyı ve verimi artıracak nitelikte bir yöntem olan tiyatro ile öğrenme bu açıdan önemlidir" (2012, s. 753). Altunbay, dil becerilerinin geliştirilmesine paralel olarak öğrencinin sözcük bilgisinin, hedef dilin kültürüne olan ilgisinin ve bilgisinin, sosyal becerilerinin zenginleştirilmesi konusunda başarılı olunmasında tiyatro metinlerinden faydalanmanın önemine dikkat çekmektedir. Özgün malzemeler olan tiyatro metinlerinin verimli bir şekilde kullanılması ile birden fazla duyu organına hitap edilmesi, öğrenciyi de öğrenmeye istekli hale getireceği için dil öğretiminde başarıyı arttıracaktır. Hedef dili yani Türkçeyi öğrenirken Uçkun ve Onat'ın ifade etmiş olduğu gibi dil becerilerini geliştirecek stratejileri saptayamayan öğrenciler otantik olarak hazırlanmış edebi bir tür olan tiyatro metinleri yoluyla iletişim becerilerini bilinçli bir şekilde geliştirebileceklerdir.

"Tiyatro insanı insanla anlatma sanatıdır. Öğrenci metin üzerinde çalışırken ve sahnelerken; sözcükleri, tümceleri bağlamı içinde değerlendirerek, yaşamla örtüştürür; öğrenme, anlama ve anlatma becerilerini edinir" (2013, s. 423) diyen Kuyumcu da, dil öğreniminde edebi bir değer taşıyan tiyatro metinleri ile çalışmanın öğrencinin dili bağlam içinde öğrenmesinin sosyal ve dil becerilerini geliştireceğine vurgu yapmaktadır. Böylece öğrenci hedef dili ezberlemekten ziyade anlamlandırarak öğrenecektir. Bu sayede öğrencinin, Canale ve Swain'in daha önce vurguladığı üzere, işlevsel bir yaklaşımla öğretilen Türkçeyi anlaması ve kendini ifade etmesi kolaylaşacaktır.

"Eğitimin sadece bilişsel alan üzerinde değil de devinışsel ve duyuşsal alanları geliştirmeye yönelik hizmetini de göz önünde bulunduracak olursak, tiyatrunun eğitimde kullanılması gereken önemli bir araç olduğunu söyleyebiliriz" (2011, s. 313) şeklinde eğitimde tiyatro konusundaki görüşlerini bildiren Şimşek, öğrencilerin dil ve

sosyal becerilerini geliştirmeleri, dili öğrenirken kendilerini de çok yönlü hale getirmeleri için tiyatrodan yararlanılması gerektiğine değinmiştir. Tiyatro edebiyat ürünü olduğu için tüm bunlara fayda sağlayabilir. Soyer'in ifadesine göre dil öğretiminde edebi metinlerin kullanılması öğrencilerin düşünsel ve kişisel gelişimlerine faydalı olacağı için *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro oyunundan yararlanılarak öğrencilerde gelişim ve değişime katkıda bulunulabilir. Bunun için de tiyatro metinleri aracılığıyla hazırlanan dört beceriyi ve sosyal becerileri geliştirici etkinlikler hazırlamak öğrencinin dili çok yönlü bir şekilde öğrenmelerini sağlayacaktır. *Rumuz Goncagül* gibi özgün ve edebi metinlere dayalı olarak hazırlanan etkinlikler, Tomlinson'un da belirttiği üzere içerdikleri yazılı ve sözlü metinler yoluyla Türkçe öğrenenleri doğal dile maruz bırakacaktır.

Yabancı dil öğretiminin temelinde algılama, çağrışımda bulunma, bilgiyi işleme ve en son evre öğrenme bulunmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin A1 ve A2'de kendi düşünsel dünyaları ile algılamış oldukları hedef dili, B1 seviyesine geldiklerinde tiyatro metinlerinde kültürel öğelerle öğrendiklerinde onlara bir çağrışım yapması, son olarak da bağlamsal olarak bilgiyi işlemeleri ve öğrenmeleri sağlanmaktadır. Böylece yabancı dilin, edebi ve özgün bir tür olan tiyatro metinleri aracılığıyla etkili ve kalıcı bir şekilde öğrenilmesine katkıda bulunulabilir.

Türkçeyi öğrenmeye çalışan bireyler farklı ve zevkli uygulamalar içermesi, dil becerilerine etki etmesi, bireysel ve sosyal gelişimi hızlandırması, kelime dağarcığını zenginleştirilmesi ve iletişim becerilerini geliştirmesi gibi çok sayıda faydası olan tiyatrodan faydalanabilirler. (Altunbay, 2012, s. 749)

Türkçeyi öğrenirken/ öğretirken sadece tek bir beceriye odaklanmak, ezber yapmak, dil bilgisi çalışmak ve sadece öğretmenin ders anlattığı bir ortamda olmak eskide kalan öğretim yöntemleridir. Günümüzde bundan ziyade öğretmen- öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşiminin olduğu, sosyal ortamlarda hedef dilin araç olarak kullanıldığı, Oran'ın değinmiş olduğu gibi sözcük öğretimi, sesletim, dilbilgisi, iletişim ve dil becerilerinin gelişiminin desteklendiği dil öğretimi/öğrenimi benimsenmektedir. Bu bağlamda Türkçenin öğretiminde doğal, nesnel ve tüm duyulara hitap eden, Soyer'in ifadesine göre dil ve iletişimin iç içe olduğu edebi metinler olan tiyatro metinleri kullanılmasının öğretimin kalitesini artıracığına inanılmaktadır. Tiyatro metinleri Güneş'in yorumunda bahsettiği gibi; iyi yazılmış, kültür içerikli, dili ve kültürü doğal bir şekilde öğreten otantik ve edebi metinlerdir. Türk toplumunun kültürünü ve doğal yaşayış tarzını da

yansıttığı için edebi metin türü olan tiyatro metinleri öğrencilerin ilgisini derse çekme konusunda başarılı örneklerdir. Bu kapsamda dil öğretimi kuram bölümünde de yansıtıldığı gibi o dilin kültürünü ve edebiyatını algılama olarak görüldüğü için *Rumuz Goncagül*'ün edebi ve kültürel metin kapsamında dil öğretiminde kullanılması uygun olacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak malzemelerin dersin amacına uygun olması gerektiğinden daha önce bahsedilmişti. Bu kapsamda Türkçedeki iletişim becerilerini geliştirmek için edebi metin türü olan tiyatro metinlerinin kullanılması; hem kültür aktarımı, hem iletişimsel becerilerin kazanımı, hem de tiyatronun sahnelenebilmesi sayesinde ortaya çıkan görsellik ve sözcük öğretimi dersin amacına uygunluk açısından önemlidir.

Tiyatro metinlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmasının en önemli sebebi yukarıda bahsedildiği gibi dersin amacına uygunluğudur. Edebiyat ürünü olan tiyatro metinleri görsellik, iletişimsellik ve kültürel bağlam sağlamaları açısından, öğrencilere hedef dilde iletişim kurmayı kültürel bağlamda kazandırabilme amacına uygundur. Otantik malzeme olan edebi metinler arasından tiyatro metinlerinin dil öğretim malzemesi olarak seçilmesinin bir diğer sebebi tiyatrodaki yer alan diyalogların doğrudan yönetime uygun olarak kültürel aktarımı da sağlamasıdır. “Öğrenciler ayrıca hedef dili konuşan kişilerin tarihini, dilin konuşulduğu ülke veya ülkelerin coğrafyasını, dili konuşanların günlük hayatlarının bilgisini içeren kültürü çalışmaktadırlar” (2000, s. 31) diyen Larsen- Freeman ve Anderson’a göre dil öğretiminde günlük kullanımlar ve o dilin kültürü oldukça önemlidir. Bundan dolayı *Rumuz Goncagül* oyun metninde yer alan kültürel bağlam içindeki günlük kullanımlar ile bunu sağlamanın mümkün olacağı düşünülmektedir. Diyalogların ders malzemesi olarak kullanıldığı diğer bir yöntem olan kulak-dil alışkanlığı yönteminde diyalogların öğrenciye işitsel-dilsel dolgunluk kazandırdığından bahsedilmişti. Bu doğrultuda edebi değer taşıyan tiyatro metinlerindeki günlük karşılıklı konuşmalar sayesinde dersin amacına uygun olarak dil becerilerinin kazandırılması sağlanabilir. İletişim becerilerini kazandırma amaçlı yapılan Türkçe öğretiminde özgün malzemeler kullanılması iletişimsel yaklaşım kapsamında da önemli bir husustur. Edebi metin olarak tiyatro metinlerinin dil öğretiminde kullanılması özgünlük, gerçeklik ve iletişimsellik açısından dersin amacına uygundur. Dil becerilerinin kazandırılması amaçlanan bir derste iletişimsel yaklaşımın,

tiyatro metinlerindeki iletişimsel dil ile uygulanmasıyla öğrencilerin hedef dilde kendilerini ifade etmesi sağlanabilir. Bir toplumun edebiyatını dolayısıyla günlük yaşayışını iletişimsel bir yolla yansıtan tiyatro metinlerinin gerçek hayattan alınan özgün malzemeler olması dilin işlevselliğine de uygun olacaktır. Ellis'in bahsettiği gibi, hedef dilin işlevsel olabilmesi adına tiyatro metinleri aracılığıyla hazırlanan etkinliklerde yer alan iletişimsel ve gerçekçi görevlerin, görev odaklı dil öğretimi kapsamında, öğrencileri derse karşı heveslendireceği düşünülmektedir. Aynı zamanda eylem odaklı yaklaşım ile kuram bölümünde bahsedildiği gibi evrensel ve toplumsal kültürün iletişimsel bir bağlamda verildiği metinler kullanılmasının dil becerilerini geliştirebileceğine inanılmaktadır. Öğrencilerin zevkleri ve seviyelerine dikkat edilerek hazırlanan Türkçe öğretim derslerinde tüm bu yöntemlerin dersin amacına uygun yanlarının alınması; örneğin konuşma becerisini geliştirme amaçlanırken eylem odaklı yaklaşım ve iletişimsel yaklaşım uygulanarak öğrencinin iletişimsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi yerinde olacaktır. Bu şekilde farklı yöntemleri bir araya getirerek yapılan derslerde seçmeli yöntem kullanılmış olacaktır. Ayrıca öğrencinin tiyatro metinlerine önceden hazırlanarak bireysel olarak çalışması, tiyatro metinlerinin sahnelenerek teknoloji gibi görselliği sunması, sınıf içinde dil becerilerini geliştirmek adına öğrenciye grup çalışmaları yaptırılması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde harmanlanmış öğrenme kullanımını gerektirmektedir. Böylece edebiyatın iletişimsel yönü kuvvetli bir ürünü olan tiyatro metinlerinin dil öğretiminde kullanılmasının etkili ve zevkli bir yöntem olacağı düşünülmektedir.

6.2. TİYATRO VE KÜLTÜREL AKTARIM İLİŞKİSİ

Tiyatro eski çağlardan beri insanı anlatan edebi bir türdür. İnsanın yaşayış biçimi ise kültürüne yansımaktadır. Bu nedenle, “Genel anlamda tiyatro, insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu gerçekliktir. Bu durumda tiyatro, insanın da içinde bulunduğu çevrenin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine bağlıdır” (1992, s. 180) diyen Güler'e göre insan, tiyatro ve kültür iç içedir. *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro oyununda da insanın hayatı anlatılmaktadır. İnsanı bir toplumun ferdi yapan, o toplumla bütünleştiren insanın içinde yaşadığı kültür olduğu için bu tiyatro metninin kültür aktarımında kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Useem'in belirttiği gibi kültür,

etkileşim içinde olan insanların ortak davranışları olduğu için tiyatro metinlerinde yer alan iletişimsel ve kültürel bağlam sayesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi daha kolay ve kalıcı bir hale gelebilecektir. Aynı zamanda Türkçe öğretiminin Er'in de söylemiş olduğu gibi daha zevkli olması ve öğrencilerin ilgisini çekmesi için kültür aktarımının önemi yadsınamayacağından, *Rumuz Goncağül*'deki evlilik, kadın-erkek ilişkileri gibi evrensel ve karakterlerin Türk toplumunu yansıtan toplumsal kültür öğeleri aracılığıyla dil öğretimi yapılması dersleri eğlenceli ve ilgi çekici hale getirirken öğrenimde kalıcılık sağlayacaktır.

“Tiyatro sadece teknikten oluşmaz, herhangi bir oyun kendi kültürüne özgü temaları, fikirleri, duyguları ve deyimleri içerir” (Uçar-Özbirinci, 2010, s. 1). Tiyatro denince akla insanların kültürlerine ait düşünce ve yaşayış biçimi, hissettikleri ve dili gelmektedir. Kuram kısmında da bahsedildiği üzere kültür bir toplumun duygu ve düşüncelerine ayna tutan yaşam biçimidir. Tiyatronun içinde bir toplumun kültürü birebir yer aldığı için o kültürde yaşayan insanların duygu ve düşüncelerini dolayısıyla dilini daha iyi kavrayabilmek adına tiyatro metinlerinin öğretimde kullanılması işlevsel bir yaklaşım olacaktır. Tiyatroda yer alan karakterlerin duygu ve düşüncelerini iletişimsel ve kültürel bir bağlam içinde dışarı vurmasının, toplumun kültürü hakkında öğrenciye bilgi vererek dili daha iyi öğrenmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

Tiyatro bir ülkenin kültürel aynası niteliğindedir. Bir toplumun kültürü incelenirken, o toplumsal çevrenin insanları, davranış biçimleri, olaylar, kurumlar göz önüne alınmalıdır. Sahnelenen bir tiyatro olayı ise o yörenin insanını, bu insanların o toplumsal yapı içindeki davranış biçimlerini, insanlar arasında geçen olayları bize yansıtır, gösterir. (Güler, 1992, s. 181)

Bu yüzden tiyatro ve kültür birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumda yaşanan her türlü kültürel olay, faaliyet, insanla ilgili her şey tiyatro sayesinde başkalarına duyurulmaktadır ve yansıtılmaktadır. Bir toplumun kültürünün aktarılmasında tiyatro araç olarak kullanılabilir. Tıpkı dilin iletişim aracı olması gibi tiyatro da kültür aktarımını sağlayan bir araçtır. Kuram kısmında bahsedildiği gibi insanların iletişim halinde olması için dil ve kültüre ihtiyaçları vardır. *Rumuz Goncağül* gibi Türkçenin kültürel bir bağlamda doğal kullanımlarla yazıldığı tiyatro metinlerinin dil öğretiminde kullanılması Türkçede daha sağlıklı bir iletişim kurulmasına olanak sağlayacaktır.

Drama ve tiyatro öğrencilerin sadece iletişim becerilerini geliştirmez; aynı zamanda dilbilgisini, telaffuzunu, kelime bilgisini ve hedef dilin kültürünü de öğretmektedir.

(Uysal ve Yavuz, 2018, s. 378) Daha önce değinildiği gibi yabancı dil öğretmek/ öğrenmek için sadece dilbilgisi kuralları, dört beceri ve sözcük öğretimi yeterli olmamaktadır. Yabancı dil öğretiminin kolay ve kalıcı olması için hedef dili her yönüyle öğretmek/ öğrenmek gerekmektedir. Dilin her yönüyle öğrenilmesi ve işlevsel olarak kullanılması için bağlam içinde yani kültürle birlikte öğretilmesine önem verilmelidir. Eğer kültür aktarımı tiyatro aracılığıyla sağlanabiliyorsa, yabancı dil öğretiminde tiyatronun kullanımı dilin kültürüyle birlikte öğrenilmesi konusunda büyük katkı sağlayacaktır. “Diğer dillerin öğreniminde ve diğer toplumların kültürlerinin öğreniminde tiyatro en etkili yöntemlerden biri olarak kabul edilebilir” (2012, s. 749) diyerek hedef dili öğrenmeye çalışan öğrencilerin tiyatro sayesinde o dille birlikte söz konusu dilin kültürünü de tanıyacaklarını belirten Altunbay, dil öğretiminde kültür aktarımının ve tiyatronun ilişkisine değinmektedir.

Dil öğretiminde/ öğreniminde drama ve tiyatro kültürel bir bağlam oluşturmaktadır (Ronke, 2005, s. 135). Bu kültürel bağlam içinde öğrenilen dil işlevsel olarak kullanılabilen ve hedef dilin hatırlanması kolaylaşmaktadır. Bireylerin kendi yaşamında oluşturdukları kültürü dışarı yansıtma sonucunda ortaya çıkan toplumsal kültür sayesinde insanlar arasında ortak bir kültür meydana gelmiş olur. *Rumuz Goncağül* oyununda olduğu gibi hem kişilerin hem de toplumun kültürünü yansıtan tiyatro metinleri sayesinde dil öğrencileri öğrendiklerini içselleştirebilirler. Kültür ve dil başlığı altında bahsedildiği üzere bireysel kültürün dışarıya yansıtılması sonucu toplumsal kültür oluşmaktadır ve bu da insanların kültür aracılığıyla öğrendiklerini daha kolay özümsemesini sağlamaktadır. Böylelikle yabancı dil öğretiminde dili etkin olarak kullanma ve kalıcı öğrenme konusunda daha hızlı ilerleme kaydedilmektedir. Tiyatro aracılığıyla yapılan kültür aktarımı sayesinde dil öğrenimi de kolaylaşmaktadır.

Ayrıca kültürel bir çerçevede yazılan tiyatro metinlerinin evrensel, toplumsal ve bireysel konuları içermesinin hedef kültüre ve diğer kültürlerle hitap etmesi konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir. Kültürler arası bağ kuran tiyatro metinleri sayesinde öğrenciler kendilerini ifade etme imkânı bulabilirler. Bu yolla farklı kültürleri tanıyan dil öğrencileri iletişim kurarken hem kültür bariyerini aşmış hem de tiyatro metinlerindeki günlük kullanımlar aracılığıyla iletişim kurmaya alışmış olacaktırlar. *Rumuz Goncağül* oyununda olduğu gibi kültürle yoğrulmuş iletişimsel ve ilgi çekici bir öğretim malzemesinin Türkçe öğretiminde kullanımı öğrencilerin dile maruz kalarak dil

ve sosyal becerilerini geliştirmesine, verilen görevleri yaparak dili işlevsel olarak kullanmasına yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda *Rumuz Goncagül*'de yer alan bireysel, toplumsal ve evrensel kültür öğelerinin detaylı incelenmesi doğru olacaktır. ‘‘Drama ve tiyatro kültürel farklılıkları ve benzerlikleri keşfetmek için stratejiler ve araçlar sunmasının yanında kültürel anlayışı ve farkındalığı geliştirmektedir’’ (Ronke, 2005, s. 128). Tiyatro sayesinde keşfedilen kültürler ile kendini geliştiren öğrenciler başkalarını anlamayı ve yeni kültürlerle karşı saygılı olmayı öğreneceklerdir. Kültür aktarımını sağlayan drama ve tiyatro insanın ufkunun açılmasına ve yeni şeyler öğrenmesine yardımcı olmaktadır. İçinde insan yaşamını barındıran drama ve tiyatro, o insanların kültürünü izleyene veya okuyana aktararak kültürel anlayışı sağlamaktadır.

Tiyatro ve kültürel aktarım birbiriyle özdeşleşmiştir. Bunun sebebi tiyatronun insan hayatını işlemesi ve insan hayatını oluşturan davranışların, düşüncelerin bütününe de kültür denmesidir. Tiyatronun içinde insan dolayısıyla kültür yer almaktadır. O yüzden tiyatro aracılığıyla yeni kültürler tanımak kaçınılmazdır. Ayrıca Pierce'in değindiği gibi kültür diğer alanların işleyişini etkilediği için içinde toplumun kültürünü yansıtan tiyatroyu öğretimde kullanmak faydalı olacaktır. Dil öğretiminde hedef dili kültürel bir bağlamda öğretebilmek, kalıcılığını sağlamak ve öğretimi zevkli bir hale getirebilmek için tiyatrodan yararlanmak gerekmektedir. Tiyatro ile kültürlerarası etkileşim, kültürel imgelerin aktarılması, kültürel farkındalık, kültürel hazır bulunuşluk oluşturulabilir. Tiyatro ile yapılan kültürel aktarım sayesinde öğrencilerin dil ve sosyal becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Dil, kuram kısmında da belirtildiği üzere kültür aktarımında araç olarak kullanılırken öğrenimi esnasında da kültürden beslenmektedir. Böylece Türkçe öğrencileri anlatılmak isteneni anlamakta ve ifade etmek istediğini yansıtmakta iletişimsel ve kültürel bir bağlamda yazılmış olan *Rumuz Goncagül* oyunundan faydalanabilirler.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğrencileri dile ve kültüre maruz bırakmak için Türk toplumunun davranışlarının ve yaşantılarının yansıdığı tiyatro metinlerinin kullanılması öğrencilerin dile ve kültüre aşına olarak dili daha kolay öğrenmesini sağlayacaktır. Açık ve Demir'in vurguladığı gibi dilin gerçek kullanımlarına kültürel ve iletişimsel bir bağlamda tiyatro metinleri aracılığıyla maruz kalan öğrenciler dili ne zaman, nerede kullanacağını anlamış olacaktır. Bu çerçevede *Rumuz Goncagül* gibi tiyatro metinleri öğrencilerin Türkçeyi öğrenmesinde ve işlevsel olarak kullanmasında

yol gösterici bir rol oynayabilir. Aynı zamanda tiyatro metinlerindeki kültürel bağlam sayesinde hedef dili anlamlandırarak öğrenen öğrencinin ufkunun açılarak farklı bakış açılarına ve kuramda belirtildiği gibi zengin bir hayal dünyasına sahip olması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hedeflenen yaklaşımlardır. İstenilen hedefe ulaşabilmek adına öğrencilerin ilgisini çekebilecek, gerçek hayatı ve dolayısıyla kültürü yansıtan tiyatro metinlerini dil öğretiminde kullanmak faydalı olacaktır. *Rumuz Goncagül*'de işlenen evrensel ve toplumsal kültür öğeleri bu doğrultuda dil öğrencilerinin ilgisini çekerek onları dil öğrenmeye karşı güdüleyecektir.

İnsan yaşamı aracılığıyla insanın bağlı olduğu kültürü anlatan tiyatro metinleri o kültürün düşüncelerini ve hislerini içermektedir. Toplumun aynası olan tiyatro ile dil öğretiminde kültürel aktarım sağlanırken dilin her yönüyle öğrenilmesi hedeflenir. Tiyatro metinleri hedef dili kültürel bağlamda öğrettiği için dil öğretimi yanında kültürel farkındalık yaratmaktadır. Bu kapsamda *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro metninin edebi ve kültürel bağlamda dil öğretimine ne şekilde katkı sağlayabileceği bir sonraki bölümde tartışılacaktır.

6.3. EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN RUMUZ GONCAGÜL OYUNUNUN KÜLTÜREL AKTARIM İLE DİL ÖĞRETİMİNE KATKISI

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yaparken öğretimin zevkli, kalıcı, kültürel odaklı, özgün ve dört beceriye hitap edecek şekilde olması için edebi bir tür olan tiyatro metinlerinden yararlanılması kapsamında, Oktay Arayıcı tarafından 1977'de kaleme alınan *Rumuz Goncagül* oyunu incelenmektedir. *Rumuz Goncagül* oyununun seçilmesindeki amaç; içeriğin anlamsal olarak anlaşılır olması, sözcüklerin daha fazla kişiye hitap edecek olması, kültürel motifleri içermesi ve oyunda evrensel, toplumsal ve bireysel konuların komedi türüne yakın bir şekilde yer almasıdır. *Rumuz Goncagül*'de ortaoyunu özelliklerinden esinlenen Arayıcı, 'kadının toplumdaki yeri' ve 'evlilik' konularını işlemektedir (Yüksel, 2012, s. 11). Kadın çalışmaları ve evlilik her toplumda ilgiyle takip edilen konular olduğu için Arayıcı, oyunda hem toplumsal hem de evrensel bir konu işlemiştir. Ayrıca yazar ortaoyununun özelliklerine değinerek tiyatronun kökenine de gönderme yapmıştır. Tiyatronun komedi türünün kılık değiştirme, yanlış

kimlik tespiti gibi özelliklerini de oyunda işleyen Arayıcı, bu oyun ile izleyiciyi ve okuyucuyu güldürürken düşündürmeyi de amaçlamıştır. Oyun ilk kez 1981-1982 döneminde Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenmiştir. 1987’de Arayıcı’nın oyunu sinemaya uyarlanmıştır. İrfan Tözüm’ün yönettiği filmin başrollerini Türkan Şoray ve Hakan Balamir üstlenmiştir. *Rumuz Goncagül* en güncel olarak Ankara devlet tiyatrosunda 2016-2017, 2017-2018 ve 2018-2019 sezonlarında sahnelenmiştir.

Oktay Arayıcı oyununu, kızı Gülsün ile iki odalı kiralık bir evde ekonomik zorluklar içinde yaşayan İnsaf Hanım’ın etrafında kurmuştur. İnsaf Hanım bu sıkıntılı durumdan kurtulabilmek için çareyi kızını zengin biriyle evlendirmekte bulur. Bunun için de gazeteye ‘Goncagül’ rumuzuyla evlilik ilanı veren anne kız, evlilik ilanına mektup yazan damat adaylarından akıllarına yatanlar ile görüşmek isterler. Bu arada zengin biriyle evlenip annesini ve kendisini zor durumdan kurtarmak isteyen Gülsün, evin diğer odasını kiraya verdikleri Sıtkı’ya âşıktır. Oyun boyunca talipleri ile hem annesi hem kendisi görüşen Gülsün, hiçbirini beğenmeyip, beğendiği de sahtekâr çıkınca oyun sonunda yine Sıtkı ile evlenecektir. İnsaf Hanım, Gülsün ve Sıtkı karakteri ve oyundaki diğer karakterlerin ayrıntılı incelemesi ise aşağıdaki gibidir.

Rumuz Goncagül oyununda yer alan ‘**bireysel kültür**’ öğeleri oyundaki karakterler aracılığıyla aynı zamanda Türk toplumunun özelliklerini yansıtmaktadır. Arayıcı, oyundaki karakterlerin isimleri ile Türk toplumunun belirli kesimlerine gönderme yapmıştır. Yazar oyundaki karakterlerin kültürel kimliklerini güzel bir şekilde işlediği için karakter isimleri ve kimlikleri üzerinden bile sözcük öğretimi yapılabilir. Oyunun başkarakteri olup anne rolünü üstlenen *İnsaf* Hanım’ın isminin kökeni Arapçadır ve TDK’daki açıklamaya göre ‘acımaya, vicdana veya mantığa dayalı adalet’ anlamından başka ‘acı, düşün’ anlamlarında seslenme sözüdür. Türk kültüründe pek sık kullanılmayan bir isim olan *İnsaf*, bu oyunda ‘dertli, acınacak halde’ olarak yansıtılan karaktere ‘acınması, *insaf* edilmesi’ gerektiği için kullanılmıştır. Hatta oyunda ‘İnsafınıza sığınıyorum İnsaf Hanım’ (Arayıcı, 2012, s. 228) denilerek karakterin isminin anlamı vurgulanmaktadır. *İnsaf Hanım*, eşinden kalan emekli aylığıyla evi geçindiremedikleri için kızına zengin eş arayışına girmiştir; fakat bu durumdan hoşnut değildir. Eşinin onlara bir ev bile bırakmadığından yakınıp durur. Oyundaki diğer bir ana karakter olan *Gülsün* isminin kökenine bakacak olursak ‘gül-’ fiilinden 3. tekil şahıs istek kipi ile türemiş bir fiildir. Türk toplumunda çok yaygın olmamakla beraber

bebeklere bir temenni manasında isim olarak verilebilmektedir. Bu oyunda da *Gülsün* karakteri, annesi *İnsaf Hanım* gibi yoksulluk, sıkıntı içinde olduğu için, annesi de onun mutlu olması adına uğraş verdiği ve gülmesini istediği için *Gülsün* adını almıştır. *Gülsün*, ahlakı bozulmasın diye ilkokuldan sonra okutulmayan, tam bir ev kızı olarak yetiştirilen saf bir genç kızdır. Sevgiye, aşka inancı tam, mutlu olmak için çabalayan karakter, oyun boyunca isminin hakkını vermeye çalışmaktadır. Ayrıca oyuna ismini de veren *Goncagül* takma adı ile kendine mektup aracılığıyla eş arayan *Gülsün* için Arayıcı'nın bu ismi seçmesi oldukça anlamlıdır. *Goncagül* isminin anlamı 'tam açmamış gül' olduğundan *Gülsün* karakterinin hiçbir erkekle tanışmamış ve henüz evlenmemiş olmasına gönderme yapılmaktadır. *İnsaf Hanım* ve *Gülsün*'ün kiracısı olan ve oyundaki önemli karakterlerden olan *Sıtkı*'nın ismi 'yalan söylemeyen, dürüst' anlamlarına gelmektedir. *Sıtkı* ismi Türk kültüründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Oğullarının dürüst bir kişiliğe sahip olmasını isteyen aileler bu ismi tercih etmektedirler. Bu oyunda da *Sıtkı* karakteri hem okuyan hem çalışan dürüst bir kişidir. Arayıcı, *Sıtkı* karakteri için 'aklı ve dili dışa açık, duyguları içine kapalı bir kâtip' (2012, s. 175) diyerek dürüstlüğüne vurgu yaparken, *Sıtkı*'nın da *Gülsün*'e âşık olup bunu ona söyleyememesini bu şekilde yansıtmaktadır. *Halet Rezaki* karakterinin ismi incelenecek olursa; *Halet* Arapça bir sözcük olup 'hal, durum' anlamına gelir. Kamus-ı Türki (2013) ye göre *Rezaki* de Osmanlıca bir sözcüktür ve 'kurusu meşhur üzüm' demektir. Bu iki isim Türk kültüründe kullanılmamakla birlikte bu oyundaki şahıs Osmanlı paşasının oğlu olduğu için ismi de Osmanlıca'nın etkisinde kalmıştır. Kendisi de karakter olarak paşa çocuğu gibi davranır, hazır yiyicidir ve Osmanlıca konuşur. Fransız kültürüyle yetişen ve iki evliliğinde de aldatılan *Halet Rezaki*, oyun boyunca kendisine bakıcılık yapacak bir eş arayan ve kendini genç gösterme çabasıyla cildine, saçına bakım yapan bir karakterdir. Oyundaki *Dursun Ali*'nin isminin kökeni ise şu şekildedir; *Dursun*, 'dur-' fiilinden 3. tekil şahıs istek kipi ile türemiş bir fiildir. *Ali* ise TDK'ya göre Arapça kökenli olup 'yüce, yüksek' anlamlarına gelmektedir. *Dursun* ismi Türk kültüründe özellikle Karadeniz bölgesinde kullanılan yöresel bir isimdir. *Ali* ise Türk toplumunda en sık kullanılan isimlerdendir. Türkiye'deki Karadenizli müteahhit tiplmesi meşhur olduğu için oyundaki *Dursun Ali* karakteri ile bu tiplmeye gönderme yapılmıştır. *Dursun Ali* de Karadenizli bir inşaat işçisidir. İmam nikahlı eşi memlekette olan *Dursun Ali*'nin zengin olma hayali, *Goncagül (Gülsün)*'ün evinin kira olduğunu öğrenmesiyle

yıkılır. *Dursun Ali* kat karşılığı yap-satçılığa soyunan, kendince uyanık bir Karadenizlidir. *Ayşe* isminin anlamı ‘rahat ve huzur içinde yaşayan’ olup Arapça kökenlidir. Oyundaki *Ayşe* karakteri ismini *Ayşen* olarak değiştirmiştir. *Ayşen* isminin kökeni Türkçedir ve ‘ay gibi neşeli, parlak ve aydınlık’ anlamına gelmektedir. Türk toplumunda *Ayşe* ve *Ayşen* isimleri çok yaygındır. *Ayşen* karakteri oyundaki en renkli kişiliktir. Bu yüzden kendine yeni vermiş olduğu *Ayşen* isminin anlamına uygun hareket ederek çektiği sıkıntılara rağmen kendisini ve etrafındakileri neşelendirmeye çalışmaktadır. Doğru sözleriyle, cesaretlendirmeleriyle insanların içlerinde saklı kalmış hisleri ve oyundaki düzenbazlığı *aydınlığa* çıkarmaktadır. Buna rağmen kendi hayatında aydınlığı yakalayamadığı ve hacı annesiyle anlaşamadığı için sürekli bir arayış içinde olup gazeteye ilan vererek koca aramaktadır. *Refik Mayısoglu* adlı karakter oyundaki kötü karakterdir. *Refik* ismi TDK’da Arapça kökenli ve ‘arkadaş dost, eş, koca’ anlamlarında bulunmuştur. Türkiye’de ortalama bir kullanımı vardır. Arayıcı bu oyunda *Refik* ismi ve karakteri ile hiciv (tersinleme) sanatı yapmaktadır. *Refik* karakteri isminin tersine, evlenme vaadiyle kadınları kandırmaktadır ve sahte nikâh ile sahte ‘eş’ olmaktadır. On üç tane evlilik yaptığını belirten *Refik*, sahte *kocalıkta* ustalaşmıştır ve mesleğini ‘profesyonel *kocalık*’ olarak tanımlamaktadır. Yazar *Refik* karakteri aracılığıyla, eş olmanın gereklerinin neler olduğunu anlatarak toplumun evlilik beklentilerine gönderme yapmaktadır. *Müfit Mürted* adlı karakter oyundaki en sakin kişiliktir. *Müfit* isminin kökeni Arapçadır ve ‘yararlı, faydalı’ veya ‘anlatan, ifade eden’ anlamları vardır. *Müfit* adının kullanım sıklığı Türk toplumunda çok değildir. Arayıcı, *Müfit* karakteri ile bu oyunda yasaları, hakkı koruyan kollayan bir kişilik anlatmaktadır. Adının anlamında da olduğu gibi, sürekli annesinden duyduğu veya nikâh memuru kişiliğiyle bildiği kuralları insanlara *anlatıp, ifade etmektedir*. Yaşı elliye geçmesine rağmen annesinin kimseyi beğenmemesi ve kendisinin de aşırı temkinli olması sebebiyle evlenememiştir. Burada da nikâh memuru olan *Müfit*’in hiç evlenmemiş olması bir tersinleme sanatıdır. *Müfit Mürted* karakteri, kendisiyle kızı için görüşmeye gelen *İnsaf Hanım*’a gönlünü kaptırmıştır. *Rumuz Goncagül*’deki *Nasuhi* karakteri, ismi oyun boyunca sık sık anılan, ama oyunun sonunda oyuna dâhil olan karakterdir. *Nasuhi* isminin kökeni Arapçadır ve ‘bozulmaz şekilde tövbe eden’ anlamındadır. *Nasuhi* Türk kültüründe yaygın olan bir isim değildir. Oyundaki ev sahibi rolünü canlandıran *Nasuhi Bey* oyunun sonunda kiracılarına evin satılması gerektiğini söylemek için

çıkagelmektedir. Ne kadar yalvarsalar da sözünden dönmeyerek ismine ucundan da olsa gönderme yapmaktadır. Ayrıca yine Türkiye’de evini satmak için kiracılarının evden çıkmasını isteyen ev sahibi tiplmesi de yaygındır. Oktay Arayıcı’nın, *Nasuhi Bey* karakteri bu tiplmeyi yansıtmaktadır. Türk toplumunda her kapı çalındığında gelmesinden korkulan tiplme olan ev sahibini temsil eden *Nasuhi Bey*’in gelmesinden korkan *İnsaf Hanım*, oyun boyunca bu kültürel duruma değinmektedir. Oyunun *garson* karakteri evrensel bir tanım olduğu için yazar burada evrensel kültürü de temsil etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Refik Bey’in verdiği bahşiş ile onu tanıyormuş gibi davranan *garson* karakteri de para ile kolaylıkla yalan söyleyebilen insanları temsil etmektedir. Oktay Arayıcı, *Rumuz Goncagül* oyunu ile bu şekilde bireysel ve toplumsal kültür öğelerini yansıtan bir metin ortaya çıkarmıştır.

Oyundaki karakterlerin kişisel özellikleri ile bir yandan bireysel bir yandan toplumsal kültürü işleyen Arayıcı, Türk kültürünü iletişimsel bir yolla yansıttığı için bu oyun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür odaklı edebi bir metin olarak kullanılabilir. Bu yolla öğrencilerin dili kültürel bağlam içinde öğrenmesi ve anlamlandırmasının kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Rumuz Goncagül ‘**toplumsal kültür**’ açısından incelendiğinde, Türk kültürüne ait örf ve adetler, gelenek görenekler ve insanların giyimi, kullandığı eşyalar, söyleyişler Sharma’nın kuram kısmında belirttiği gibi toplumsal kültür kodlarını içerir. Arayıcı’nın, *Rumuz Goncagül* oyununda sahneyi kurarken kültürel tanımlamalar kullanması buna örnektir. Oyunun başında dekoru açıklarken ‘çeyiz sandığı’ndan bahseden yazar, Türk kültüründe evliliği temsil eden bu olmazsa olmaz eşya ile toplumsal kültürü tanıtmaktadır. Sokağı tanıtırken de ‘elektrik direkleri’ne ve onlara verilen olumsuz tepkiye değinen yazarın burada amacı, elektrik direğinin Türk toplumunda yol ortasında yer aldığını, ama insanların bundan rahatsız olduğunu belirtmek ve kültürel bir gönderme yapmaktır. Evdeki en önemli eşyanın ‘televizyon’ olmasının sebebi ise oyunun yazıldığı dönemde televizyonun her evde olmamasıdır. Bu yüzden eve hırsız girmesi durumunda çalınmasından korkulan en değerli eşya televizyondur. Arayıcı, Türk kültüründe özellikle o dönemde televizyona ne kadar değer verildiğini bu şekilde anlatmaktadır. Türk kültürüne özgü bir diğer önemli ayrıntı elektrik ‘faturası’dır. Türkiye’de insanlar oyunda olduğu gibi sürekli faturalardan dert yanarlar. Oyunda değinilen Türk toplumuna ait durumlardan biri de insanların türbelerde dua etmeleri ve

dualarının kabul olması için adak adamalarıdır. Bu kültürel durumu bağlam içinde gören öğrenciler dil öğretimini ve kültürü tanımayı aynı anda yapmış olacaklardır. Türk kültüründe ‘pastırma’ denince akla ‘Kayseri’ gelmektedir. Oyunda Refik Mayısoglu’nun ‘Kayserili’ ve atadan ‘pastırmacı’ olması yine bu duruma göndermedir. ‘Yüksek topuklu’ ayakkabıları kadınların özel günlerde giymesi de toplumsal bir kültür örneğidir. Nevşehir’de yeraltı otellerinden bahsedilmesi ve Göreme’nin Nevşehir’i temsil etmesi de toplumsal kültüre yapılan bir göndermedir. İnsanların buluşma yeri olarak İstanbul’da Sultanahmet’i seçmesi ve genel olarak Türk kültüründe âşık buluşmalarının çeşme başında gerçekleşmesine örnek de Alman Çeşmesi önünde Müfit ve İnsaf’ın buluşmasıdır. Türkiye’de sokak adları olarak Osmanlı tarihinden önemli kişilerin seçilmesi de bu oyunda rastladığımız kültürel örneklerdendir. Ayrıca İstanbul’un yedi tepe üzerine kurulmuş olmasından bahseden Müfit Bey, artık ‘yetmiş tepe’ olduğunu söyleyerek İstanbul’un kalabalıklaşmasına gönderme yapmaktadır. Bununla birlikte oyun karakterleri tarafından ‘evlilik’; yemeği, çamaşırı kadına bırakma olarak tanımlanmaktadır. Yine Türkiye’deki evliliğe bakış açısının tanıtıldığı ve eleştirildiği oyunda, toplumsal kültürdeki evlilik düşüncesi bağlam içinde verilmektedir. ‘Yüzük’ olmadan evliliğin olmayacağını söyleyen Müfit Bey, nikâh memuru olarak Türkiye’de nikâh kıymak için hangi işlemlerin yapılması gerektiğini açıklamaktadır. Evlilik/ nikâh töreni esnasında yapılacakları ve gelenekleri ‘duvak, papyon, konfeti patlatma, yeni çiftin üzerinden bozuk para atma’ şeklinde sıralayan yazar, Türk geleneğinde düğün veya nikâhın nasıl olduğunu kültürel bir bağlam içerisinde vermektedir. ‘İmza atma’ ve ‘ayağına basma’ gibi nikâhı tamamlayıcı unsurlar da olmazsa olmaz Türk gelenekleridir. Esnafın bozuk para yerine ‘kibrit, çiklet ve aspirin’ vermesi de Türk kültüründe yaygın bir durumdur. Temkinli insanların yanlarında yağmur yağması durumunda sürekli ‘şemsiye’ taşıması da yine Müfit karakteri ile temsil edilmektedir. Öğrenciler Türkçeyi tüm bu kültürel isimler, yapılar, söylemler, kullanımlar toplumsal kültür kodları ile öğrendikleri için çok yönlü bir öğrenme için ilk adımı atmış olacaklardır. Ayrıca oyun metni üzerinden hazırlanan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme aktiviteleri ile Türkçenin öğrenimini her yönüyle tamamlayabileceklerdir. Tüm duylara hitap ederek yapılan öğretim aynı zamanda kültürel bir bağlama oturtulduğu ve dil de işlevsel olarak kullanıldığı için yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedeflenen başarıya ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Bu toplumsal kültürel kodları sayesinde Türkçeyi öğrenen öğrenciler Türk kültürü hakkında fikir sahibi olup yeni bakış açıları kazanacaklardır. Oyundaki kültür aktarımı aracılığıyla öğrencilerin dili kavramaları ve Türkçede iletişim kurmaları mümkün hale gelecektir.

‘Evrensel kültür’ açısından bakıldığında Rumuz Goncagül’de yer alan kadın-erkek, anne-kız, komşuluk ilişkileri, evlilik gibi her toplumda olan ve her kesimden her yaşta insanın dikkatini çeken evrensel konular, Brown’un da dediği gibi tarihsel olarak tüm insanlarda bulunur. İnsaf ve Gülsün’ün aralarında geçen diyaloglarda yer alan ‘geçim sıkıntısı, kadınların çalışması veya çalışmaması’ konuları evrensel konulara örnektir. Ayrıca Ayşen ve Gülsün arasında geçen arkadaşlık ve komşuluk diyalogları, örneğin Ayşen’in Gülsün’ü eş adayları konusunda uyarması evrensel konulardır. Kız arkadaşların kadın-erkek ilişkileri konusunda birbirine danışmaları evrensel bir durumdur. Oyunun tamamına yayılan kadın ve erkek ilişkilerinin sorgulanması da evlilik gibi tüm dünyada herkesin ilgisini çeken bir konudur. *Rumuz Goncagül* oyunu sayesinde öğrenciler Türkçeyi öğrenirken tiyatro metnindeki iletişimsel bağlam içinde olan bu ilgi çekici evrensel konular üzerinden birey olarak oluşturdukları kültür yanında kendi kültürleri ile Türk kültürünü karşılaştırma ve öğrenme imkânı bulacaklardır.

Drama ve tiyatro; konuşma dili, bedensel hareketler ve beden dili arasındaki bağlantıya vurgu yaparak kültürel farkındalığı da artırmaktadır. Öğrenciler o kültüre ait jestleri veya diğer sözsüz kültürel davranışları anlamayı, analiz etmeyi ve taklit etmeyi öğrenirler (2005, s. 130)

görüşüyle tiyatro ve kültürün ayrılmaz bütünlüğüne vurgu yapan Ronke’ye göre hedef dili öğrenmek için o dildeki sözlü sözsüz kültürel her şeyin bilinmesi gerekmektedir. Yabancı dilin kültürünü tam olarak kavrayan öğrenciler dili kullanmakta sıkıntı çekmeyeceklerdir. Hedef dili kültürüyle birlikte belli bir bağlam içinde öğrenen öğrenciler, o dili beden diliyle bütünleştirip kullanacakları için hem unutmaları zorlaşacak hem de hedef dilde kendilerini daha rahat ifade edip ihtiyaçlarını daha kolay karşılayacaklardır. Yabancı dil öğrenirken o dili tüm yanlarıyla öğrenmek gerekmektedir. “Yeni bir dil öğrenen kişiler metinlerde kültürel, evrensel vb. konularla karşı karşıya getirilmeli ve yazılı kültürün imkânlarından yararlanılmalıdır” (Yılmaz ve Babacan, 2015, s. 908). Türkçede yazılmış olan metinlerdeki ortak kültür konuları dil öğrenen kişilerin ilgisini çekeceği için dil öğretiminde en çok tercih edilen malzemelerdir. Özlem’in belirttiği gibi kültürlerin birbiriyle etkileşim içinde

olmasından ötürü evrensel konularda her milletten insanın bir fikri veya bilgisi olacaktır. Bu sayede insanlar yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenirken bildiklerini, fikirlerini aktarma veya yeni şeyler öğrenme olanağı bulacaklardır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, içerisinde evrensel ve toplumsal kültür konularını barındıran özgün tiyatro metinlerinden yararlanmak öğrenciler için öğretimi hem zevkli hem de kalıcı hale getirecektir. *Rumuz Goncagül*'de kültürel bir bağlam içinde yer alan günlük kullanımlar ve diyaloglar sayesinde eleştirel düşünmeyi ve iletişim kurmayı öğrenen öğrenciler Türkçede üretim yaparak kendini geliştirme imkânı bulabilir. Böylece insanların üretmesi ve gelişmesi anlamlarına gelen kültürün, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde becerilerin geliştirilmesine katkısının büyük olması beklenmektedir. Bunun nedeni insanların edindiği ve öğrendiği dilin, etkisinde kaldığı kültüre göre şekillenmesidir.

Yazılı kültürün en önemli örneklerinden olan tiyatronun Türkçenin öğretiminde kullanımı, öğrencilerin kendilerini birçok yönden geliştirmesine katkı sağlayacaktır. ‘Tiyatronun amaçlarından biri de, kişilerde değişik davranış biçimleri geliştirmek, dikkatini çekerek, zevk, kavramlar ve tutumlar üzerinde etkiler yaparak bir hareket değişikliği oluşturmaktır’ (1992, s. 183, 185) diyen Güler, tiyatronun geliştirici ve iyileştirici etkisinden bahsetmektedir. Bu bağlamda, tiyatronun insanlardaki dil, davranış, kültür, anlayış ve kavrayış gelişimine katkısı büyüktür. Türkçeyi araç olarak kullanarak, kültürel ve iletişimsel bağlam içinde ve tüm yönleriyle kavrayarak öğrenmek/ öğretmek adına kültürel bağlamda günlük dil kullanımları içeren *Rumuz Goncagül*'den yararlanmak uygun olacaktır. Eryaman ve Kana da bu konuda kadın-erkek ilişkileri, toplumsal gelirler, gelenek ve görenekler, evlilikler gibi dilin ve kültürün her unsurunun dil öğretiminde yer alması gerektiğini, ‘dil öğretiminde kültür aktarımı’ başlığı altında belirtmişti. Bu kapsamda öğrencilerin Türkçede etkileşimde bulunabilmeleri için topluma ait tüm özellikleri içeren kültürü ve dili bir araç olarak kullanmaları sağlanacağı düşünülmektedir. Tiyatro metinlerinde kullanılan kültürel öğeler, o toplumdaki bireylerin kendi yaşayışlarıyla ve etrafındaki insanlarla arasındaki etkileşimleriyle oluşturdukları ortak kültürü yansıtmaktadır. Bu ortak kültür de o toplumun özellikleri ve dili hakkında öğrencilere fikir verdiği için, Türkçede anlatılanları anlamak ve anlatmak istenileni anlatabilmek için *Rumuz Goncagül* gibi tiyatro metinlerinden faydalanılması yerinde olacaktır. Ayrıca bireylerin yaşantılarından

beslenerek oluşan toplumsal kültür gibi toplumlardaki ortak kültürü yansıtan evrensel kültür öğelerini de barındıran *Rumuz Goncagül*, öğrencilerin derse karşı ilgisini artırmak ve yabancı dil öğrenmeye karşı olan önyargısını yıkmak için kullanılabilir.

Arayıcı'nın oyundaki karakterler ve oyunda yer alan deyimler, atasözleri, kalıp sözler ve bölgelere ait ağız özellikleri ile dili kültürel bağlamda işlemesi, iletişimsel bir dil kullanmış olduğunu göstermektedir. Yabancı dil öğretiminde iletişimsel ve kültürel odaklı olma esas olduğu için bu oyun metni ile bu amaca ulaşılabilecektir. Oyun metninde yer alan en önemli evrensel kültür kodu evliliklerdir. Dünyada ve Türk toplumunda en önemli kültür konularından biri olan evlilik, yabancı dil öğrencisinin ilgisini çekecektir. Öğrencinin ilgisine ve ihtiyaçlarına göre yapılan yabancı dil eğitimi kalıcı olacaktır. Bununla birlikte oyun metninde yer alan deyimler ve atasözlerini okuyan veya dinleyen dil öğrencisi bunlara iletişimsel bağlam içerisinde maruz kalıp aşına olacağından öğrenme zevkli ve kalıcı olarak gerçekleşecektir.

Oyunda Kullanılan Deyimler

Evrensel bir konu olan evliliğin Türk toplumuna özgü durumlarını bu oyunda deyimler ve kalıp sözler ile görmekteyiz. 'Kısmet çıkması', 'kocaya gitmek', 'kısmetin açılması', 'baş göz etmek', 'görücüye çıkmak', 'yuvayı dişi kuşun yapması', 'yuva kurmak', 'yuva yıkmak', 'Allah mesut bahtiyar etsin', 'kısmet aramak' şeklindeki deyim ve söz grupları oyunda evlilikle ilgili toplumsal kültürü temsil etmektedir. "Arayıcı, oyununu kadın-erkek ilişkilerinin törel, ekonomik ve toplumsal etkenlere sıkı sıkıya bağlı olduğu toplumlarda evlilikten beklenenler üzerine kurmuştur" (Yüksel, 2012, s. 11). Oyunda evlilik dışında da Türk kültürünü yansıtan birçok deyim ve söyleyişin olduğunu görüyoruz: 'Birine dayanarak yaşamak', 'dolap beygiri gibi dönmek', 'yüz bulup astar istemek', 'tuttuğunu koparmak', 'gidişini beğenmemek', 'hem kel hem fodul', 'iki dirhem bir çekirdek olmak', 'aklına esmek', 'hazır yemek' gibi. Kültürel bağlam içinde ve iletişimsel olarak verilen bu söz grupları, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde faydalanılabilecek önemli kaynaklardır. Bu kültürel söylemler sayesinde, öğrenci metni okurken işitsel dolgunluk kazanmaktadır. Dil öğrencisi kültürel bir bağlam içinde okuduğu veya dinlediği için bu deyimlere, söylemlere aşına olmaktadır. Böylece öğrencilerin bağlam içinde kullanılan söyleyişleri daha sonra gördüklerinde hatırlamaları kolaylaşacaktır. Hatta öğrenciler söz gruplarının bağlam içindeki

kullanımını yeterince anladıysa, kendileri de üretim yaparken yani konuşma veya yazma esnasında bu deyişleri kullanabilirler. Bunlara ek olarak; ‘Allah razı olsun’, ‘su kabağı gibi şişmek’, ‘beybaba’, ‘yeşillenmek’ gibi söylemlerin genellikle yabancı dilde karşılığı yoktur. Bu yüzden günlük dilde kullanılan böyle yapıları derste öğretmek hem zaman alır hem de belirli bir bağlam içinde öğretilmeyeceğinden akılda kalması zorlaşır. Dolayısıyla bu söylemleri tiyatro metni aracılığıyla kültürel ve iletişimsel bağlam içerisinde vermek dil öğretimi açısından yararlı olacaktır. Tiyatro metnini okuyan, dinleyen veya izleyen; konuşma ve yazma aktiviteleriyle yeni öğrendiği yapıları cümle içinde kullanan öğrenciler çok daha etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştireceklerdir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en çok zorlanılan konulardan biri bu tarz kültürel söylemlerin öğrenciye aktarılmasıdır. Bizim amacımız tiyatro metinleri aracılığıyla bu kültürel yapıları ve söylemleri de kullanarak, öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmek ve dil öğrenimini/ öğretimini zevkli, etkili ve kalıcı bir hale getirmektir.

Deyimler ve söz grupları dışında ‘uyyy’, ‘ha’, ‘uşak’, ‘ula’ gibi Karadeniz’e ait ağız özelliklerini de, Karadenizli inşaat işçisi tiplmesi Dursun Ali aracılığıyla işleyen Arayıcı, bölgesel seslenme ifadelerini kültürel bir bağlam içinde vermiştir. Tiyatro metninde yer alan bu ifadeler ile Karadeniz, dolayısıyla Türk kültürüne maruz kalan dil öğrencisi, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken yöresel dil özelliklerini de tanımış olacaktır. Daha önce bahsedilmiş olduğu gibi öğrencinin, evrensel ve toplumsal kültür aktarımıyla, tiyatro metnindeki günlük kullanımlar aracılığıyla Türkçeyi daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğrenmesi planlanmaktadır.

Rumuz Goncağül’deki karakterlerin sahneye çıkmadan önce şarkı söylemeleri de oyunu daha eğlenceli hale getirmiştir. Bununla birlikte şarkıların dili ağır olduğu için dil öğretimi kapsamında kullanılması uygun görülmemektedir. Sadece tiyatro metni sahnelendiğinde şarkı ayrıntısı oyuna ritim ve ahenk katacaktır.

Oyunda eski dilde cümle yapıları ve söylemler bulunmasına rağmen, oyundaki karakterlerin bile bu eski Türkçeyi eleştirdiği görülmektedir:

-Ne dediğini anladın mı?

-Anlamadım ama çok güzel.

-Hem anlamadım hem de çok güzel; nasıl oluyor?

-Arapça Kur'an gibi. (Arayıcı, 2012, s. 182)

Özellikle Osmanlı paşasının çocuğu olan Halet Rezaki'nin söylemleri oldukça ağır bir dille yazılmıştır. Bununla birlikte yabancılara Türkçe öğretimi yapılırken, oyun metninin öğrencilerin seviyesine uygun kısımlarından dil becerilerini geliştirecek aktiviteler hazırlanabilir. Bu yüzden oyun metninin her ayrıntısına, her sahnesine değinmeye veya metnin tümünü kullanmaya gerek yoktur. Oyun metni içerisindeki B1 düzeyine uygun sahneler veya cümleler kullanılarak, kültürel ve iletişimsel bir yapı içinde, iletişim becerilerinin gelişmesini sağlayacak etkinlikler sunulabilir.

Dil becerilerinin geliştirilmesi esnasında, kültürel ve iletişimsel bağlam içinde verilen hedef dildeki sözcükler de kolay ve eğlenceli bir şekilde öğretilir. Örneğin, *Rumuz Goncagül* oyununda önemi ve işlevi büyük olan *mektup* sözcüğü, bu metin aracılığıyla işlevsel olarak öğretilmiş olur. Ayrıca Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler, 'kâtip, memur, müdür, vekil, rumuz, içgüveyi, talip, namus kalesi, mahrem, rahmetli, adak, çırak, kalfa, hükümlü, hafız, medyum, güvey, züğürt' gibi kavramları günlük hayatta sık görmese bile söz konusu oyun metni ile bağlam içinde öğrenerek dildeki farklı kullanımlara veya kültüre ait sözcüklere aşina olurlar. Bahsedilen kavramlar öğrenciye ders esnasında kolay şekilde öğretilen kullanımlar olmamasına rağmen, öğrencinin dil becerilerini geliştirme amaçlı seçilen ve farklı duyu organları ile algılanan oyun metnindeki sahneler ile bu kavramlar da kalıcı ve etkili bir biçimde öğretilir.

Özgün bir edebi metin olan *Rumuz Goncagül* tiyatro oyununun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmasının bir diğer sebebi çok fazla diyalog içermesidir. Tiyatro metinlerinin tıpkı bu oyunda olduğu gibi diyalog ve günlük kullanımlara fazlaca yer vermesi görsel ve işitsel olarak öğrenciye hitap etmektedir. Günlük kullanımlar ve diyaloglar aracılığıyla zihninde yeni bir sahne canlandıran öğrencilerin hayal dünyaları zenginleşirken, bu diyaloglarda yer alan etkileşim örnekleri sayesinde iletişim becerileri de gelişmektedir. Aynı zamanda metin içerisinde soruların ve diyalogların çok olması dil becerilerinin geliştirilmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Bunun sebebi; kişilerin arasındaki sosyal, kültürel, dilsel davranışların tiyatro metni ile daha etkili bir şekilde verilebiliyor olmasıdır.

Rumuz Goncagül tiyatro oyununun dil becerilerine katkısı konusundaki incelemeye geçmeden önce, ilgili tiyatro metni seçilirken genel olarak sözcüklerin B1 seviyesinde olması, diyalogların ve cümlelerin kısa yazılması ve öğrencinin dikkatini derse çekecek bireysel üzerinden toplumsal ve oyunun geneline yayılan evrensel konular içermesine dikkat edilmiştir. Bununla birlikte metnin içerisinde yer alan yan anlamlar ve B1 seviyesine göre zor olabilecek yapılar bağlam içinde tahmin edilerek anlaşılabilirliğinden, dil becerilerini kazandırma etkinlikleri *Rumuz Goncagül* metni kullanılarak hazırlanabilir.

6.4. EDEBİ BİR METİN TÜRÜ OLAN RUMUZ GONCAGÜL OYUNUNUN DÖRT BECERİYE KATKISI

Günümüze kadar uygulanan öğretim modellerinde tek bir beceriye veya sadece dilbilgisine yönelme olduğundan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminden istenilen verim alınamamıştır. Bu yüzden artık dil öğretimi yapılırken çok yönlü düşünüp öğrencileri her yönüyle dile maruz bırakmak gerekmektedir.

Yabancı dil öğretiminin genel amacı dört temel dil becerisinin birlikte geliştirilmesidir. Buna birleşik (integrated) beceriler de denilmektedir. İyi bir yabancı dil öğretmeni sınıfta her becerinin gelişmesine dönük çalışmalara zamanın ve olanakların el verdiği oranda yer vermesi çok önemlidir. Böylece öğrencilerin her yönüyle amaç dili öğrenmeleri sağlanmalıdır (2014, s. 121)

görüşüyle Demirel, dil öğretiminde dört becerinin de geliştirilmesi konusunda yabancı dil öğretmenlerinin uygun ortamda ve sürede elinden geleni yapmalarını tavsiye etmektedir. Hedef dilin tam olarak öğrenilebilmesi için o dilin kültürüyle, dilbilgisiyle ve tüm anlama ve anlatma becerileriyle öğrenilerek o dilde iletişim kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken de öğrencilerin dört temel dil becerilerini kültürel ve iletişimsel bağlamda geliştirmek hedeflenmelidir.

Temel dil becerilerinden konuşma ve yazma aktarma/anlatma becerileri (expressive language skills) olarak adlandırılırken dinleme/ izleme ve okuma ise anlama becerileri (receptive language skills) olarak ifade edilmektedir. Kanal olarak kullanılan dilin etkili bir iletişim aracı haline gelmesi için dilin iki temel ögesi kabul edilen anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi gerekir. (İşcan ve Aydın, 2014, s. 321)

Öğrencilerin Türkçeyi tam anlamıyla kavramaları ve kendini Türkçede rahatça ifade edebilmeleri için dört temel beceriyi de edinmeleri gerekmektedir. Göçer de bu görüşe şu şekilde katılmaktadır:

Öğretmenlerden, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklerini gerçekleştirirken bütünsel bir yaklaşımla hareket etmeleri istenmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerden okuma, dinleme, konuşma, yazma becerilerini geliştirme, dil bilgisi öğrenme alanına ait konuları kavratma etkinliklerini iç içe ve birbirini tamamlayacak biçimde düzenlemeleri ve uygulamaları beklenmektedir. (2010, s. 180)

Dil öğretimi yapılırken öğrencilerin kavraması gereken her konu dil becerilerini kazandırarak öğretilmelidir. Öğrencilerin Türkçeyi işlevsel olarak ve rahat bir şekilde kullanabilmesi ve anlamlandırabilmesi için dört dil becerisini de geliştirmeleri gerekmektedir. Ancak bu şekilde bir dil öğretiminden bahsedilebilir. Yılmaz ve Babacan da bu görüşe katılmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde amaç Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni ve Avrupa Dil Gelişim Dosyası bağlamında; çevresini algılayan, iletişim kurabilen, dünyayı tanıyan, farklı kültürlerle saygılı, kendini ifade edebilen bireyler yetiştirmektir. Bu sebeple yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisi üzerinde durulmakta ve çalışmalar bu yönde yürütülmektedir. (2015, s. 909)

Okuduğunu ve dinlediğini anlayan, vermek istediği mesajı yazılı ve sözlü olarak rahatça iletebilen, yeni kültürler öğrenmeye ve yeni insanlar tanımaya hevesli olan kişiler temel dil becerilerini geliştirerek yabancı dil öğrenmektedirler. Köksal ve Dağ Pestil'e göre, "Yabancı dil öğrenme, bir dili öğrenmek için gerekli becerileri edinme sürecidir. Bu beceriler, genel olarak dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerileridir" (2014, s. 305). Anlama ve anlatma becerileri olmadan yabancı dilde iletişim kurulamamaktadır. Oysa iletişim ve dil bir bütündür. Dil becerilerini geliştirmek için iletişim kurmak gerekmektedir. "Sözlü veya sözel olmayan iletişim durumlarına düzenli olarak katılmak öğrencinin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmektedir" (Güneş, 2014, s. 6). İletişim kurabilmek için dil bilmek gerektiği gibi yabancı dili öğrenmede de iletişim kurmanın önemi büyüktür. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde günlük kullanımlar ve diyaloglar ile öğrenci mümkün olduğunca çok iletişime maruz bırakılmalıdır.

"Dil öğretiminde öncelikli olarak dört temel beceri; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütünsel olarak öğretilmesi amaçlanmaktadır" (2011, s. 54) diyen Demir ve Açık, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil becerilerinin birbirinden ayrılmadan kazandırılması gerektiği görüşünü destekleyici bir yorumda bulunmuştur.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda *Rumuz Goncagül* gibi estetik bir şekilde söylenmiş, yazılmış edebiyat ürünleri olan tiyatro metinleri bir yandan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenleri duygu ve düşünce yönünden etkilerken bir yandan da onlarda heyecan uyandırmaktadır. Tiyatro metinleri üzerinden yapılan yabancı dil öğretimi ile öğrencilerin anlama ve anlatma becerileri geliştirilebilir. Aynı zamanda dil becerileri gelişen öğrenciler ‘sosyal aktörler’ olarak Türkçeyi kullanarak sosyal becerilerini de geliştirebilirler. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, tiyatro metinlerinin kültürel ve iletişimsel bağlamı içerisinde dil becerilerini geliştirecek aktiviteler aracılığıyla zevkli, etkili ve kalıcı bir şekilde yapılabilir.

“Temel dil becerileri olarak tanımlanan dinleme, konuşma, okuma ve yazma çalışmalarında tiyatro etkin bir araç olarak kabul edilebilir” (2012, s. 749) diyen Altunbay, dört dil becerisini geliştirmek adına tiyatro metinlerinden yararlanılması gerektiğini belirtmektedir. Tiyatro metinlerinden yararlanılarak hazırlanan etkinlikler öğrencilere dili araç olarak kullanma fırsatı sunarak öğrencilerin dil becerilerini zenginleştirecektir. Özünü’nün yazınsal metinlerin dil öğretimindeki önemini anlatırken sıraladığı gibi; anlamaya yönelik beceriler olan okuma ve dinleme için hazırlanan etkinliklerde rol alan öğrenciler, dili eyleme dönüştürerek kullandıkları için dil kazanımları güçlü olacaktır. Üretime, anlatmaya dayalı beceriler olan konuşma ve yazmayla ise kendini ifade etme fırsatı bulan öğrencilerin dil becerilerinin yanında sosyal becerileri de gelişecektir. Otantik ve edebi bir metin olan *Rumuz Goncagül* oyunundaki günlük konuşma örneklerinden yola çıkarak tümevarım modeli ve iletişimsel bir yaklaşımla hazırlanan etkinlikler sayesinde Türkçe öğrencileri dildeki yapıları sezerek dört beceriyi geliştirirken dilin etkin kullanıcıları haline geleceklerdir.

Dilidüzgün ve Kuyumcu, dil becerilerinin geliştirilmesi konusunda, “Öğrencilerin anlama (okuma ve dinleme) ve anlatma (konuşma ve yazma) becerilerini geliştirmeye yönelik olarak tiyatro metinlerinin sundukları dilsel ve türsel olanakları işlevsel olarak çözümleyecekleri ve bu doğrultuda yaratıcı anlatma çalışmaları geliştirebilecekleri etkinliklere ihtiyaç vardır” (2013, s. 348) diyerek tiyatro metinleri üzerinden hazırlanan yaratıcı etkinliklerin yabancı dildeki dört beceriyi geliştireceğini savunmaktadır. Hazırlanan etkinlikler amaca hizmet ettiği sürece dil öğretiminde kalite ve başarı artacaktır. Tiyatro metinleri hem dilin yapısını hem de işlevini öğretmede etkili olacaktır.

Edebi metin olarak tiyatro metnlerinin yabancı dil derslerinde, dört dil becerisinin geliştirilmesi için kullanılmasında belirli amaçlar güdülmektedir. Tiyatro metnlerinin dinlemedeki amacı işitsel dolgunluk kazanmak, konuşmadaki amacı telaffuz bilgisini ve işitsel algıyı artırmak, okumadaki amacı metin sahnelenmeden önce yazınsal olarak okunduğunda hayal gücünü zenginleştirmek ve daha sonra imgesel karşılaştırma yapabilmek, yazmadaki amacı ise şekilsel ve metaforik öğretiye katkıda bulunmaktır. Edebi metin olarak *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro oyununun Türkçenin öğretiminde kullanılması, yabancı dil öğrencilerinin dört dil becerisini kazanmasında bu şekilde etkili rol oynayacaktır. Bu tür metinler Güneş'in ifade etmiş olduğu gibi Türkçenin kültürel ve estetik bir yapı içinde kullanımına örnek oluşturacak, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini harekete geçirecek ve dili işlevsel olarak kullanarak iletişim kurmalarını sağlayacaktır.

Tiyatro metinleri tüm algılara dolayısıyla dört beceriye hitap ettiği için, yabancı dil öğretiminde iletişim odaklı metin olarak seçilebilir. Ayrıca tiyatro metinlerinde yazarın oyunu kendinin şekillendirmesi bu metinlerin özgün bir malzeme olduğunu göstermektedir. Bu tez çalışmasında da *Rumuz Goncagül* adlı oyun metninin öğrencinin seviyesine uygun kısımlarıyla dört beceriyi geliştirme stratejilerinden hareketle hazırlanan aktiviteler özgün ve iletişimsel odaklı olacaktır. Öğrencilerin tiyatro metinlerini belirli bir amaç için okuması, okuma becerisini, metin üzerinden hazırlanan etkinlikler aracılığıyla yeni bir metin yazması yazma becerisini, diyalogların öğrenciler tarafından canlandırılması veya onlara ses kaydı olarak dinletilmesi dinleme becerisini, diyaloglar üzerinden konuşulması ve konuşma etkinliklerinin hazırlanması da konuşma becerisini geliştirebilir. Ayrıca dil öğrencilerinin özellikle anlama becerilerini kazanabilmesi için Güneş'in bahsettiği gibi metinlerin 1-3 sayfa arasında olması gerekmektedir. Öğrencilerin tüm algılarına hitap eden tiyatro metinleri ve bu metinler üzerinden hazırlanan etkinliklerin öğrenciye hedef dilde iletişim kurma olanağı tanınması beklenmektedir.

Öğrencilerin söz konusu gerçekçi malzemelerden zevk alması ve bu metinleri anlamlandırabilmesi için seçilen malzemelerin kendi seviyelerine uygun olması ve ilgi alanlarına hitap etmesi önemlidir. AOÖÇ'ye göre B1 seviyesinde öğrenciler karşılıklı iletişimi sürdürebilmeli, farklı durumlarda istediğini elde edebilmeli ve gündelik yaşama ilişkin sorunlarla ustaca baş edebilmelidir (AOÖÇ, 2013, s. 34). Buradan

hareketle B1 seviyesindeki öğrencilerin *Rumuz Goncagül* isimli tiyatro metnindeki günlük kullanımlar aracılığıyla karşılıklı iletişim kurma becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Ayrıca oyunun içerdiği konuların evrensel ve gündelik konular olmasının da öğrencilerin ilgisini canlı tutmada etkili olacağı düşünülmektedir. Tiyatro metninin günlük kullanımlara ve diyaloglara yer vermesi, derslerde kullanılacak bu malzemeler aracılığıyla dil becerilerini geliştiren etkinlikler hazırlanması da öğrencilerin söz konusu malzemelere kolaylıkla ulaşmasını, verilen mesajı anlamasını, anlatmak istediğini ifade edebilmesini ve dili işlevsel olarak kullanmasını sağlayacaktır. Bu doğrultuda *Rumuz Goncagül* tiyatro metninden alınan kısa sahneler ile dört dil becerisinin nasıl geliştirilebileceği konusunda öneride bulunulacaktır.

6.4.1. Oyunun Dinleme Becerisine Katkısı

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişim kurabilmek için başlıca beceriler konuşma ve dinlemedir. Dinleme becerisinin kazanımı konuşma becerisinden önce olmalıdır, çünkü insanlar anadili bu şekilde edinirler. Ayrıca Yılmaz ve Babacan'ın da değindiği gibi konuşma ve dinleme ile iletişim kurulabilmesinden dolayı önem verilmesi gereken ve yabancı dilin algılandığı ilk beceri dinlemedir. Tiyatro metinlerinde de karşılıklı konuşmaların iletişimsel bağlamda verilmesi, bu metinlerin dinlendiğinde hedef dilde iletişim örneği oluşturması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tiyatro metinlerinin kullanılması için bir dayanaktır. Öğrencinin etrafında anlatılanları anlaması ve kurulan iletişimi kavraması için tiyatro metinleri dinleme becerisini geliştirme amaçlı kullanılabilir. *Rumuz Goncagül* oyununda yer alan diyalogların karakterler arasında iletişimsel bir bağlam oluşturması ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin bu karşılıklı konuşmaları duyduğunda dili daha kolay kavrayacağı öngörülmektedir.

AOÖÇ'de belirtilmiş olduğu gibi B1 aşamasındaki öğrenciler; radyo, televizyon, kitap ve dergilerde merak ettikleri konuların vermek istediği mesajı anlayabilir. Öğrencilerin ilgisini çekecek konulardan biri olan evliliği evrensel ve toplumsal kültür kapsamında işleyen Oktay Arayıcı; *Rumuz Goncagül* oyununda diyaloglara ve günlük kullanımlara bolca yer verdiği için bu tiyatro metni, dinleme becerisini geliştirmek için önemli bir kaynaktır. Dinleme becerisini geliştirmek adına bu tür bilinçli kaynaklara ihtiyaç

duyulmaktadır. Tiyatro metinleri bu kapsamda doğru kaynaklar olarak görülmektedir. Oyundaki karakterler arasında geçen ve Yüksel'in de bahsettiği evlilik, kadın-erkek, komşu ilişkileri, ekonomik ve sosyal durumlar gibi evrensel konular öğrencilerin dikkatini çekeceği için dinleme becerisini geliştirmede faydalı olabilir. Öğrenciyi derse karşı güdüleyen evrensel unsurların yer aldığı metinlerin derste kullanılmasının, Türkçede dinleme becerisini geliştiren bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Öğrenciler ilgilerini çeken bu diyalogları dinlediğinde metinlerin özünü anlaması kolaylaşabilir. B1 seviyesindeki öğrencinin dinleme metinlerinin özünü ilgi çekici unsurlar aracılığıyla, bağlam içinde anlaması gerektiğinden *Rumuz Goncagül*'de yer alan evrensel konular bu amacı karşılayabilir.

Kuram kısmında belirtildiği gibi dinleme aktivitesi yapılmadan önce hedef belirlenmeli, öğrencinin dersin sonunda neleri öğrenmiş olması gerektiği kararlaştırılmalıdır. Demirel'in de kuramda değindiği gibi öğrencinin dinleme aktivitesinin sonunda öğrendiklerinin yanında dinleme becerisini kazanarak duyulanı anlaması önemlidir. *Rumuz Goncagül*'deki iletişimsel bağlam sayesinde öğrenci dinleme metnindeki yapıları anlamlandırabilir ve dinleme becerisini kazanmada kendini geliştirebilir. Oyundaki evrensel ve toplumsal kültür öğeleri iletişimsel bağlamda verildiği için dinleme metni anlam kazanmış olur ve öğrencinin bu konudaki değişimi ve gelişimi daha büyük olur. Yine kuram aşamasında değinildiği gibi dinleme etkinliği öncesinde, sahenin oluşturulması ve dinleme metnindeki yeni sözcüklerin öğretilmesi, metinle ilgili genel sorular sorulması gerekmektedir. Bu sayede dinlemeye geçmeden önce öğrenci derse, metne ısındırılmış olur. Öğrencinin metinle ilgili az çok bir fikri olmuş olur. Bu kapsamda 1.bölüm, Sahne 1, Sayfa 178 ve 180'deki metinler kullanılabilir. Öğretmen sınıfa birkaç tane gerçek nesne (mektup, çanta, elektrik direğini temsili bir sopa veya sokağı temsil edecek başka nesnelere) getirerek oyunun ilk sahnesini öğrenciler için oluşturabilir. Böylece hem öğrencinin derse olan ilgisi artar hem de öğrenci kültürel bağlamda bir şeyler öğrenmiş olur. Öğretmen konuyla ilgili genel sorular sorar ve elindeki nesnelere gösterip Türkçelerini söyler. Oyunun ilk sahnesindeki bazı deyimler ve söz grupları daha önce öğrencilere öğretilmiştir, bunların kültürel ve iletişimsel bağlamda pekiştirilmesi, buna bağlı olarak da öğrenciye dinleme becerisinin kazandırılması amaçlanmaktadır. *Rumuz Goncagül*'den alınan B1 seviyesindeki evrensel ve toplumsal kültür öğelerini de içeren ilk sahnedeki metin, bilgisayar

yardımıyla öğrencilere dinletilebilir. Bu metin dinlenmeden önce, öğrenciler derse ısındırıldıktan hemen sonra, öğretmen tarafından seçilen bir öğrenci dışarı çıkartılır. Öğretmen metni öğrencilere dinletmeden önce, öğrencilere dinleyecekleri metni, dışarıdaki arkadaşlarına sonradan anlatacaklarını, basit ve anlayacakları bir şekilde açıklamaktadır. Dinleme çalışması yapılırken orta ve ileri seviyedeki öğrencilerden, duyduklarını not almaları istenebilir. Bu şekilde öğrencilerin hem dinleme hem de yazma becerileri geliştirilebilir. Demirel'in dinleme stratejilerinde bahsettiği not alma dışında, metni dinlerken oyundaki kişilerin ses tonundan, vurgudan, telaffuzdan sesleri tanıyıp iletişimdeki duyguyu daha iyi kavrayabilen öğrencilerin sosyal durumlardan hareketle dili daha iyi öğrenmesi beklenmektedir. Metin dinlendikten sonra dışarıdaki öğrenci sınıfa geri çağrılır. Diğer öğrencilerden, diyaloglar halinde dinlenen tiyatro metninin, o esnada sınıf dışında olan arkadaşlarına hikâye şeklinde anlatmaları istenir. Böylece dinleme becerisini geliştirme stratejilerinden olan dinleme sonrası metinle ilgili iletişimsel çalışmalara yer verilmiş olur.

Dinledikleri tiyatro metnini hikâye şeklinde anlatan öğrencilerin anlatımlarında bir eksik olup olmadığı yine arkadaşlarına sorulur ve eşli kontrol yapılarak hatalar düzeltilir. Son olarak arkadaşlarını dinleyen öğrenci, arkadaşlarının anlattıklarından yola çıkarak metni bir de kendisi anlatır. Bu etkinliklerde her aşama öğrencinin iletişim becerilerini geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Dinleme sonrasında yapılan bu tarz aktiviteler konuşma ve dinleme gibi iletişim becerilerinin yanında; öğrencinin soru sorma, eleştirel düşünme, değerlendirme, özetleme ve yorum yapabilme becerilerini de geliştirmektedir. Yukarıdaki aktiviteler öğrencilere dinleme, dinlerken aldığı notlar sayesinde yazma, aldığı notları daha sonra kullanırken okuma ve arkadaşlarına duyduklarını anlatırken konuşma becerilerini geliştirme imkânı sunmaktadır. Ayrıca İşcan ve Aydın'ın görüşlerinden yola çıkılacak olursa, oyunda yer alan karşılıklı konuşmaların evlilik, kadın-erkek ilişkileri gibi kültürel bir bağlamda aktarılması, bunları dinleyen dil öğrencisinin doğru telaffuz ve tonlamayı öğrenmesini, sesletim ve konuşma becerilerini geliştirmesini sağlayabilecektir. Böylece öğrencilere tiyatro metnindeki günlük konuşmalar ve diyaloglar aracılığıyla, iletişimsel bir yolla, dinleme becerisini ve bununla beraber diğer becerileri kazandırma hedeflenmektedir. Oyundan alınan bölümler şu şekildedir:

1. Bölüm, Sahne 1 (Sayfa 178)

Sokak, Ev.

(İnsaf önde, Gülsün arkada, halka çizerek yürürler. Gülsün kolundaki çantadan çıkardığı mektupları okumaktadır.)

İNSAF Bırak şimdi sokakta okumayı. Çantayı sıkı tutuyorsun değil mi?

GÜLSÜN Tutuyorum.

İNSAF Boş olduğunu bilmez de çarparlarsa. Çanta gitmiş bir şey değil; mektuplar da gider. Ver onları ben saklayayım.

GÜLSÜN Merak etme, beni götürmeden çantamı kimse götüremez.

İNSAF Adımlarını hızlandır.

GÜLSÜN *(Gülümseyerek mektup okurken elektrik direğine çarpar)* Ah. Bu elektrik direklerini ne diye yolun ortasına dikmişler.

İNSAF Hadi oyalanma.

GÜLSÜN Bir otobüse binseydik çoktan evde olurduk.

İNSAF Paramız kaldı mı diye sorsana. Benim aklım yollarda bir kazaya uğramadan sağ salim eve varabilmekte. Seninkisi ise mektuplarda. Neyse geldik sayılır, ev şuracıkta.

GÜLSÜN Ev şuracıkta ama biz çevresinde dolanıp duruyoruz.

İNSAF Ben çok hoşnuttum böyle dolap beygiri gibi dönmekten sanki.

1. Bölüm, Sahne 1 (Sayfa 180)

GÜLSÜN *(Mektup okumayı sürdürürken)* Bunların yeri ayrı. Sıtkı'nın yeri apayrı. *(Bir direğe çarpar, ürker)* Önüne baksana be adam.

İNSAF Direkleri de adam gibi görmeye başladın.

GÜLSÜN Aman anne. *(Direği kucaklayıp kenara taşır)*

İNSAF Hadi öyle gördün, ya sarılması ne oluyor kız?

GÜLSÜN Görmüyor musun kenara alıyorum.

İNSAF Kapının anahtarı sendeydi değil mi?

GÜLSÜN Bende yok.

İNSAF Sen kapadın ya.

GÜLSÜN Sonra sana vermemiş miydin?

İNSAF Yok işte.

GÜLSÜN (*Gözü okuduğu mektupta*) Öyleyse kapıda bıraktım.

İNSAF Ne kadar rahat söylüyorsun. Ya soyulduksa?..

GÜLSÜN Önünden geçenler üstlerine devrilir diye korkudan yol değiştiriyor. Kim içeri girmeye cesaret edebilir ki? Hem neyimizi soyacaklar? Ziyetlerimiz, halılarımız, kıymetli takımlarımız mı var? (*Birden heyecanlanır*) Eyvah, televizyon. Televizyonu çalmışlarsa...

İNSAF Koş bak bakalım.

GÜLSÜN (*Koşar, kapıyı açar*) Şakırt şıkırt. (*Eve girer*) Hah burdaymış. (*Mektup okumaya koyulur, İnsaf'ı kapıda görünce*) Her şey yerli yerinde.

İNSAF (*Kapı altından atılmış kâğıdı alır, gösterir*) Bu nedir?

GÜLSÜN (*Bir bakıp okumasına döner*) Elektrik faturası.

İNSAF Kaç para, kaç para?

GÜLSÜN (*Faturaya bir bakıp döner*) Sekiz yüz altmış beş lira.

6.4.2. Oyunun Konuşma Becerisine Katkısı

Sıradan bir edebi metinde söylemden çok yazın ön plandadır; fakat tiyatro metni sahnelendiğinde, okunduğunda, dinlendiğinde, metne dayalı konuşma aktiviteleri hazırlandığında konuşma becerisinin ve telaffuzun gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Köksal ve Dağ Pestil'den yapılan alıntıda, konuşmanın insanlarla birlikte değişen ve gelişen, insanların duygu ve düşüncelerini aktardığı bir araç olarak görüldüğünden bahsedilmişti. *Rumuz Goncagül* gibi içerisinde bireysel, toplumsal ve evrensel kültür öğeleri barındıran iletişim odaklı tiyatro metinleri aracılığıyla dil öğrencilerinin dil açısından gelişimini tamamlaması, duygu ve düşüncelerini ifade

etmesi kolaylaşacaktır. Oyunda yer alan karakterlerin bağlam içinde yansıttığı duygu ve düşünceler sayesinde Türkçedeki yapılar ve kavramlar daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğrenilebilecektir. Dilin gerçek kullanımlarına oyundaki diyaloglar aracılığıyla maruz kalan öğrenciler, bağlam içinde öğrendikleri kavramları işlevsel olarak konuşma becerisine yansıtarak sözel bir düşünce alışverişinde bulunabilirler. Karşısındakiyle Türkçe iletişim kurmayı hedefleyen dil öğrencileri bu oyunda iletişimsel bağlam içinde örneklendirilen dil ile nerede ve nasıl konuşacağını kavrayabilir ve kendini doğru bir şekilde ifade edebilir. Öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmesi için hazırlanan etkinliklerin onların seviyesine uygun olması dilin doğru bir şekilde kavranmasında önemli bir etkidir. AOÖÇ'deki kriterlerde, B1 seviyesindeki yabancı dil öğrencilerinin günlük ve güncel konuları takip edebildikleri, ilgilerini çeken veya sevdikleri konular hakkında konuşabildikleri durumlar yer aldığı için; bunlara uygun olarak içerisinde herkesin fikrinin olabileceği evlilik ve kadın-erkek ilişkilerini işleyen *Rumuz Goncağül* oyun metninden faydalanarak konuşma becerisini geliştirme etkinlikleri hazırlanabilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisini geliştirmek için öğrencilerin ana dilleri ile hedef dil arasında bağ kurmalarının önemli olduğunu söyleyen Köksal ve Dağ Pestil'in görüşünden hareketle, *Rumuz Goncağül* oyunundaki evrensel kodlar ile bu bağın kurulabileceği düşünülmektedir. Evlilik, kadın-erkek ilişkileri, kadının toplumdaki yeri gibi ilgi çekici evrensel konular, öğrencinin dikkatini oyuna vermesini sağlarken, bu tiyatro metnindeki çeyiz sandığı, elektrik direği, duvak gibi görsel ve karakterlerin kullandığı 'haa', 'uyy', 'yaa' gibi seslenme ifadelerinin de öğrenciye işitsel dolgunluk kazandırarak öğrenci üretime geçtiğinde iletişimin doğru olmasını sağlayabilir. Konuşma becerilerini geliştirmek için öğrencinin motivasyonu evrensel kodlar ile sağlandıktan sonra, kuram bölümünde belirtilmiş olduğu üzere, ikinci adım olarak öğrencilere diyaloglar, rol yapma, hazırlıksız konuşma gibi 'iletişimsel alıştırmalar' sunulabilir. İletişimsel alıştırmalardan önce öğrencilere dilin yapısı verildiğinde, mekanik ve anlamlı alıştırmalarla öğrenci konuşma için hazırlanmış olacaktır. Bunun sıralaması veya uygulanması dersin amacına göre değişebilir.

Rumuz Goncağül oyunundaki diyaloglar aracılığıyla öğrencilere iletişimsel alıştırmalar yaptırılabilir. Öğrencilerin kaybolmuş yaratıcılığını ortaya çıkarmak, dersleri sıkıcı olmaktan kurtarmak, onlara dili işlevsel ve kalıcı olarak

kullanma imkânı sunmak için, iletişimsel yaklaşıma uygun olarak öğrencilerden *Rumuz Goncagül* oyunundan seçtikleri bir karakter ile röportaj yapmaları istenebilir. Bu aktivite öğrencilerin metni değerlendirmesine olanak sağlamış olur. Ayrıca karakterlerle ilgili soru sormanın ve yorum yapmanın onların dikkatini, merakını canlı tutacağı ve metni daha iyi anlayabilmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece öğrenciler dili işlevsel olarak kullanarak yaptıkları yorumlarla hem fikir bildirmiş hem sosyalleşmiş hem de gerçek dili araç olarak kullanmış olurlar. Bununla birlikte, tiyatro oyunlarında karakter analizi yapmak; oyunu, metni anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda öncelikle söz konusu röportaj için dil öğrencilerinin öğretmen rehberliğinde arkadaşları ile eşli veya çoklu çalışarak soru hazırlaması uygun olacaktır. Röportaj yapma etkinliğinden önce, Köksal ve Dağ Pestil'in değindiği takip edilmesi gereken konuşma becerisini geliştirme stratejileri; konuşma etkinliği için neden belirleme, yönergelerin yalın ve anlaşılır olması, öğrenciler arasında etkileşim oluşturma, hedef dili kullanma, öğrencileri kendilerini ifade etmeye cesaretlendirme, yapabilecekleri görevler vermedir. Öğrencilerin bu konuşma etkinliği sonunda belirli kültürel söylemleri öğrenmeleri ve arkadaşlarıyla soru-cevap etkinliği yaparak konuşma becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaç öğrencilerin derse karşı heveslenmesi ve önünü görebilmesi adına onlara açıklanmalıdır. Stratejileri takip etmek için öğretmenin öğrencileri teşvik etmesi, öğrencinin de motivasyonunu yüksek tutması gerekmektedir. Direktifler öğrencilerin anlayacağı şekilde verilmelidir. Öğrenciler kendi aralarında oyundaki karakterlerle ilgili soru hazırlarken, Türkçeyi kullanarak soru-cevap etkinliği, kendilerini karakterin yerine koyarak veya ona sorular yönelterek eleştirel düşünme ve aralarında etkileşim oluşturma yapmış olmaktadır. Sıra soru hazırlamaya geldiğinde öğrenciler; *Rumuz Goncagül* oyunundaki karakterlerin kişilik özelliklerini analiz edecek, karakterlere olaylar karşısındaki tutumlarını sorgulatacak ve kendileriyle yüzleştirecek düzeyde sorular hazırlayabilir. Hazırlanan sorular ve verilecek cevaplar öğrencilerin kendilerini ifade etmesini sağlayacaktır. Ayrıca öğrencilerin grup çalışması yaparak soru hazırlaması ve daha sonra bu sorularla arkadaşlarıyla röportaj yapması onların yapabileceği seviyede görevler olduğu için onları derse ve dil öğrenmeye teşvik edecektir. *Rumuz Goncagül* oyunundaki evlilik ve kadın çalışmaları evrensel konular olduğu için öğrencilerin ilgisini çekecektir.

Tüm bunları uygulayabilmek adına *Rumuz Goncagül* oyununda, 2. bölüm 6. Sahnede (sayfa 223) Müfit Mürted karakteri ile İnsaf Hanım'ın karşılaşmasının ardından Müfit karakterini çözümlmek, davranışlarının sebeplerini öğrenmek ve bu karakteri kendiyile yüzleştirmek için öğrencilerden Müfit'e sormak için 'Ne iş yapıyorsunuz?', 'Burada kimi bekliyorsunuz?', 'Mektup yazdığınıza neden pişmansınız?', 'Goncagül'e neden mektup yazdınız?', 'Neden bu kadar tereddütlü birisiniz?', 'Anneniz hayatta olsaydı ne olurdu?' gibi 5-6 tane röportaj sorusu yazmaları istenebilir. Bu sahneye alternatif olarak, 1. bölüm 3. sahneden (sayfa 199-200) de Dursun Ali karakteri ile röportaj yapılabilir. 'Ne iş yapıyorsunuz?', 'Hamdül Bey'in yerinde olmak ister miydiniz? Neden?', 'Hamdül Bey'in yaptığı doğru mu?', 'Nerelisiniz?', 'İstanbul'a neden geldiniz?', 'Neden bu kadar alaycı birisiniz?' gibi sorular Dursun Ali'ye yöneltilebilir. Soru hazırlama etkinliğinden önce ise söz konusu sahneler öğrencilere izletilebilir. Böylece öğrencilerin görsel ve işitsel duyularına da hitap edilebilir. Ayrıca soru yazma etkinliği öğrencilerin yazma becerilerini de geliştirecektir. Soruların hazırlanması esnasında öğretmen öğrenciler arasında dolaşarak onların sorularına cevap verir, onlara yardımcı olur ve hata yaptıklarında anında geri dönüt vermiş olur. Öğrenciler yazdıkları soruları kontrol etmek için okurken okuma becerilerini de geliştirme imkânı bulurlar. Bir sonraki aşama ise hazırlanan soruları Müfit veya Dursun Ali karakterini canlandıracak öğrenciye sormadır. Bu aktivite ile de öğrencilerin hem konuşma hem de dinleme becerileri geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Mülakat sorularının sorulup cevaplanması aşamasında da öğrenciler ikili çalıştırılarak bir kişi soruyu soran, bir kişi de Müfit/Dursun Ali karakteri olacak şekilde görevlendirilebilir. Görevlendirme yapıldıktan sonra yönergelerin basit ve anlaşılır olması adına, öğrencilere durum kartları verilerek mülakatı yapacak kişi ve Müfit/Dursun Ali karakteri 1. öğrenci ve 2. öğrenci olarak belirlenerek görevleri tanımlanabilir. Öğrencilerin burada başka karakterlere bürünerek rol yapması; işitsel, görsel ve kinestetik zekâ türlerine hitap edecektir. Öğrencilere izletilecek ve üzerine etkinlik hazırlanacak olan sahnedeki erkeklerin anneye düşkün olması, nikâh defterine imza atmak, çeşmenin önünde buluşmak, tedbir amaçlı şemsiye taşımak gibi kültürel öğeler, öğrencilerde Türk kültürüne karşı farkındalık oluştururken, kadın erkek ilişkileri konusunun evrensel olması sebebiyle öğrencilerde yakınlık hissi uyandıracaktır. Ayrıca öğrencilere verilen görevler sayesinde

AOÖÇ'deki eylem odaklı yaklaşıma uygun bir uygulama yapılmış ve dilin işlevsel olarak kullanılması sağlanmış olacaktır.

Öğrenciler *Rumuz Goncagül* adlı oyun metninden alınan sahneyi izlerken sözcüklerin doğru telaffuzunu da duymuş olurlar. Öğretmen öğrencilerin telaffuzlarına dikkat ederek onların hevesini kırmamak adına dersin sonunda hata yaptıkları veya dikkat etmeleri gereken sözcüklerin telaffuzlarını tekrar edebilir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde diğer dil kazanımlarında olduğu gibi işitme ve konuşmanın ardından ise akademik beceriler olan okuma ve yazma becerileri gelmektedir. Aşağıda ise konuşma becerisini geliştirme adına kullanılacak sahnelerden örnekler yer almaktadır.

2. Bölüm, Sahne 6 (Sayfa 223)

(Sultanahmet.)

MÜFİT Müfit Mürted'in taklidini getiriyorum huzurunuzda. *(Müfit kimliğinde sürdürür)* Doğru mu ettim yanlış mı, daha karar verebilmiş değilim. Annem hayatta olsaydı, ah. O yol gösterirdi bana. Nerden geçti elime o gazete?.. Şimdi hep pişmanım yazdığımı, hem de seviniyorum. *(Güvenli)* Aslında iyi ki yazmışım. Ömrümü tek başıma mı geçirecektim? *(Güvensiz)* Yaşı başına göre biraz küçük... Kendini topla Müfit. Nelerini gördün sen. Önüne binlerce insan geldi. Onları düşün de halinden utan. *(Saatine bakar)* Erken mi geldim, yoksa saatim mi yanlış? Nikâh defterine imza atarken eller neden titrer şimdi anlıyorum. *(Müfit şemsiyesine dayanarak bekler, İnsaf gelir, çevresine bakınır)*

İNSAF Müfit Bey daha ortalıkta yok. Şurda biri mi var? Yok, o heykel. Eskiden yoktu. Yeni dikilmiş herhalde. Dolanayım bakayım, belki çeşmenin arkasındadır. *(Müfit'in önünden geçerken)* Büyüklerimizden biri ama kim? *(Uzaklaşır, Müfit yürür, karşı köşeye geçer, İnsaf döner gelir, bakınır)* Heykel yer değiştirmiş. *(Müfit şemsiyesini öteki koluna aktarır)* Ay, heykel hortladı. *(Korku içinde dikkatle bakar)* Hayır hayır, bu basbayağı insan... Yoksa o mu? O galiba...

(Buldukları yerde birbirlerini kollayarak, kendi kendilerine konuşurlar.)

1. Bölüm, Sahne 3 (Sayfa 199-200)

Rıhtım.

D.ALİ Ben Dursun Ali rolünü oynuyorum. *(Dursun Ali kimliğinde sürdürür)* Size bir şey söyleyeyim mi; bu dünyada açığöz olacaksın. Kazığı yemeyecek, atacaksın. Hamdül Bey'in yanında çalışıyorum. Hemşehrimdir. Yaman adam vesselam. Üçe mal ettiği daireyi on üçe satıyor. Kazığı yiyen düşünsün, bana ne. İstanbul toprağına ayak bastığında cebinde kâğıt iki buçukluk varmış, öyle diyor. Helal olsun. Biz de mezara kadar işçi kalacak değiliz ya. Kat karşılığı kolluyorum. Bir tane düşürdüm mü, tamam. Sonrası yürü ya kulum. Böyle bir şeyin ucu göründü. Tutturdumsa bir taşla iki kuş vurdum demektir. Kısmetimi bekliyorum şimdi.

(Dursun Ali volta atar. Elindeki katlanmış gazeteyi gül gibi tutmaktadır. Sıtkı gelir, çevresine bakınır. Dursun Ali ile bakışır. Karşılıklı volta atarlar. Dursun Ali sık sık saatine bakar.)

D. ALİ *(Voltalanırken)* Faaşşş...Fiişşş...Çaaşşş...Foouuşşş...Çüüüşş.

SITKI *(Şaşkın, Dursun Ali 'yi izler)* Bu acayip ses nedir?

D. ALİ Dalga kardeşim, dalga.

SITKI Benimle dalga mı geçiyorsunuz?

D. ALİ Ben geçmiyorum, dalga geçiyor.

SITKI *(Karşısındakinin aklından kuşkulu)* Yaa!..

D. ALİ Burası rıhtım değil mi?

SITKI Rıhtım.

D. ALİ Rıhtımda deniz olmaz mı?

SITKI Olur.

D. ALİ Denizde dalga?

SITKI Olur.

6.4.3. Oyunun Okuma Becerisine Katkısı

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde okuma becerilerinin geliştirilmesinin amacı, öğrencilerin Türkçede verilmek istenen mesajı doğru bir şekilde almasıdır. Yılmaz'ın söylemiş olduğu gibi Türkçeyi öğrenmeye çalışanlar yeni bir yapı veya sözcük gördüklerinde onu pekiştirmek veya kullanımını görmek istemektedir. Bunun yolu da iletişimsel bağlamda yazılmış metinleri okumaktan geçmektedir. Öğrendikleri ile metinlerde verilen mesajı doğru algılayan öğrenci için okuma becerisini geliştirdiği söylenebilir. Bu çalışmada ise Türkçedeki günlük kullanımların sıklıkla yer aldığı gerçekçi bir malzeme olan *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro metni aracılığıyla öğrencilerin okuduğunu anlayarak okuma becerilerini akademik anlamda geliştirmesi hedeflenmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin verilen metinlerdeki mesajı anlayabilmeleri için düzeylerine uygun malzemeler seçilmelidir. B1 seviyesindeki öğrencilerin günlük ve ilgi alanları ile alakalı metinleri, betimlemeleri okumada sıkıntı yaşamadıkları AOÖÇ'den yapılan alıntıda belirtilmişti. Bu yüzden *Rumuz Goncagül* oyunundan alınan bir sahne ile öğrencilerin okuma becerisi geliştirilebilir. *Rumuz Goncagül*, hem günlük olayları anlatır hem de evlilik gibi ilgi çekici bir konuya değinmektedir. Okuma becerilerini geliştirme stratejileri başlığının altında bahsedildiği gibi öğrenciler, okuma becerilerini geliştirirken anlatılmak isteneni anlayacak ve diğer iletişim becerilerini de geliştirebileceklerdir. Ayrıca oyundaki kişi ve yer betimlemeleri öğrencilerin sözcük kazanımına ve okuma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilecektir. Demirel'in bahsettiği yoğun ve yaygın okuma, ders içi ve ders dışı yapılan okuma çeşitleridir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler tiyatro metinleri aracılığıyla hem sınıf içi hem sınıf dışı çalışmalar yaparak okuma becerilerini geliştirebilirler. Yaygın ve yoğun okumada genel olarak ders kitapları ya da öğretmenin hazırladığı okuma metinleri kullanılırken, tiyatro metinlerinin her iki okuma çeşidine de uyum sağlayarak öğrencilerin dilsel ve zihinsel becerilerinin gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir.

Yılmaz'ın sıralamış olduğu okuma öncesinde yapılacak olan; öğrencide beklenti ve şema oluşturma, okunacak metne karşı motivasyonu artırma ve güven ortamı hazırlama etkinlikleri, oyundan alıntılanacak olan 2.bölüm, sahne 7'deki (sayfa 250-251) veya

alternatif olarak aynı sahnenin 253. ve 254. sayfalarındaki metinleri okumadan önce uygulanabilir. Bu kapsamda konuya öğrencilerin ilgisini çekmek ve onları konu hakkında bilgilendirmek için öğrencilere Türkiye’deki düğünlerden alınmış bir resim gösterilebilir veya kısa bir video izletilebilir. Öğrencilerle resim veya video hakkında konuşup onlara ‘Bu sahnede ne görüyorsunuz?’, ‘Sizce sahne nerede geçiyor?’, ‘Karakterler arasındaki ilişki ne olabilir?’, ‘Orada olmak ister miydiniz?’, ‘Hiç düğüne gittiniz mi?’, ‘Düğünler ve/veya evlilik hakkında ne düşünüyorsunuz?’, ‘Siz olsanız eşinizi nasıl seçersiniz?’ gibi metinle arasında ilişki kurma soruları sorulabilir. Eğer video izletilecekse, öğrencilerin dikkatini canlı tutmak adına videonun öncesinde, ortasında ve sonunda sorular sormak yerinde olacaktır. Sorulan soruların öğrencinin tam olarak anlaması ve görmesi için tahtaya yazılması gerekmektedir. Tüm bunlar öğrenciyi okuyacağı metin konusunda bilgilendirme, heveslendirme ve farkındalık yaratma aşamalarıdır. Öğrencilerin dikkatini derse bu şekilde çektikten sonra, metin hakkında bilgi sahibi olması ve metni anlamlandırabilmesi için metinde geçen mektup, nikâh, memur, deste, duvak, papyon ve sandık gibi bilinmeyen sözcükleri resimlerle eşleştirme aktivitesi yapılabilir. Demirel’in söylemiş olduğu gibi öğrencinin metinde bu sözcükleri anlam bütünlüğü içinde görmesi ve sonrasında belirli bir iletişim bağlamı içerisinde kullanması sözcük öğretiminin zevkli ve kalıcı olması adına etkili bir yöntem olacaktır. Bahsedilen etkinlikte yer almayan sözcüklerin anlamını ise öğrenciler belirli bir kültür bağlamında yazılmış oyun metnini okuyarak tahmin etmeye çalışacaklardır. Türkçe öğretiminde yabancı öğrencilerin iletişim kurabilmesi için sözcük dağarcığının geniş olması gerektiğinden sözcükler en etkili şekilde bağlam içinde öğrenilebilir/ öğretilir. Yeni öğrenilen sözcüklerin hatırlanması ve cümle içinde doğru bir şekilde kullanılması ancak bu şekilde sağlanabilir. Dil öğretiminde bir sözcüğün ne işe yaradığının, amacının ve cümle içinde kullanımının bilinmesi gerektiği için; kültürel bir tiyatro oyunu olan *Rumuz Goncagül* bu noktada günlük kullanımlar içermesi, sözcükleri kültürel ve iletişimsel bağlamda aktarması sebebiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilir. Yine Demirel’in değindiği üzere yabancı dilde sözcük öğretimi doğal ve görsel araçlarla, örneklerle, ses benzerliğiyle, okunulan metin içindeki anlamları tahmin etmeyle yapılırsa yararlı olabilir. Bu durumda söz konusu sahnelerde geçen sözcükleri öğretmen görsellerle veya örnekler sunarak verirse ve öğrenci de bu sözcüklerin kullanımını metin içinde görürse öğrenciler sözcüklerin anlamını daha iyi

kavrayabilecektir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin hedef dilin gerçek kullanımını görmesi ve iletişimsel dile maruz kalması bu şekilde tiyatro metinleri ile sağlanabilir. Öğrenciler okuma metnini görmeden önce hem derse karşı güdülenmiş hem de okunacak metne hazırlık yapmış olurlar.

Oyun metnindeki sahneyi okuma sırasında ise ana fikir ve yardımcı fikirleri araştırmak asıl hedeftir. Bununla birlikte, öğrencilerden metni doğrudan okumalarını istemek yerine onlara görev vererek Türkçeyi araç olarak kullanmalarını sağlanabilir. Bu noktada görev olarak *Rumuz Goncagül*'den alınan 2.bölüm 7. sahnedeki (sayfa 250-251 veya 253-254) diyaloglar karışık bir şekilde öğrenciye verilip onlardan bu konuşmayı sıraya koymaları istenebilir. Böylece Yılmaz'ın da belirttiği gibi öğrenciler sözcüklerin değil düşüncelerin takibini yapmış olurlar. Öğrenciler bu görevi gruplar halinde yapmalı ki hem sınıf içi etkileşim olsun, hem de verilen görevi yerine getirirken Türkçeyi kullansınlar. Okuma becerisini geliştirme stratejilerinde değinildiği gibi öğrenciler belirlenen sahnedeki diyalogları doğru sıraya koyarken önemli yerleri not almalı veya altını çizmeli, öğretmen de aralarında dolaşarak onlara rehberlik etmeli, öğrencilerin sorularını cevaplamalı, yaptıkları hataları olumlu bir şekilde düzeltmelidir. Anında verilen geri-dönütler sayesinde öğrenciler okuma esnasında karşılaştığı problemleri çözme ve dil becerilerini geliştirme imkânı bulurlar. Bahsedilen etkinlikler aracılığıyla okuma becerisini geliştirmede büyük bir adım atan dil öğrencileri verilmek istenen mesajı anlamada kendini geliştirmiş olur. Türkçedeki sözcükleri ve yapıları bağlam içinde öğrenen veya tekrar ederek pekiştiren öğrenciler daha önce bildikleriyle bunları birleştirip üretim aşamasına geçebilir ve metni doğru sıraya koyabilirler.

Öğrenciler okuma metnini sıraya koyduktan sonra tahtaya doğru sıralama yansıtılıp öğrencilerin kontrol etmesi sağlanabilir. Sonrasında öğrenilen dilin yapısını daha da pekiştirmek adına öğrencilerin *Rumuz Goncagül*'den alınan sahne ilgili kavrama sorularını metni anlamlandırarak doğru cevaplaması beklenebilir. Bu sayede öğrencinin tiyatro metninde anlatılmak isteneni anlayıp anlamadığı, metindeki ana fikri kavrayıp kavramadığı anlaşılmış olur. Üretim aşamasında öğrencilere konuyla ilgili birkaç tane 'Mektup yazarak eş bulmak doğru mudur?', 'Kadınların çalışması hakkında ne düşünüyorsunuz?', 'Evlilikten beklentileriniz nelerdir?' gibi tartışma soruları sorulabilir. Öğrenciler bu aşamada Türkçe iletişim kurabiliyorlarsa, aldıkları mesajları doğru bir şekilde işleyip üretime geçebiliyorlarsa okuma becerilerindeki gelişimden söz

etmek mümkündür. Üretim aşamasında iletişim kuramayan ve metni anlamlandıramayan öğrencinin eksiklerinin tamamlanması gerekmektedir. Öğrencilere sorulan soruların cevaplanmasıyla konuşma, dersin başında izletilen video ile dinleme, metni sıraya koyarken okuma ve konuşma, sözcük eşleştirirken yazma becerilerinin gelişimi sağlanabilir. Evlilik ve kadın-erkek ilişkileri gibi evrensel ve toplumsal konuları işleyen oyun metninin aşağıdaki sahnelerinden biri kullanılarak bu aktiviteler hazırlanabilir. Daha sonra yazma becerisini geliştirme aşamasında farklı uygulamalar yapılabilir.

2. Bölüm, Sahne 7 (Sayfa 250-251)

AYŞEN (*Eliyle susturur, Müfit ve Sitki'ya*) Senin ve senin bu yaşadıklarımızda hiç mi suçunuz yok?

SITKI Ha, suçlu bulundu. (*Ellerini havaya kaldırır*)

MÜFİT Saldırma sırası bize mi geldi?

AYŞEN Ne oluyor, ellerin niye havada?

SITKI Bıçağa sıra gelmeden teslim oluyorum.

AYŞEN Ne biçim adamsın sen?

SITKI Biçimsiz bir adam.

AYŞEN Ne zaman karşılaştık Gülsün hep senden konuşur. Seninle başlar, seninle bitirir. Bunun anlamı nedir biliyor musun?

SITKI Demek benden şikayetçiymiş.

AYŞEN Şikayetçi ya!..Neden yemeğini, çamaşırını ona bırakmıyorsun? Tertemiz kız; becerikli, namuslu. Ne arıyorsun daha, zengin mi?

SITKI Zengin arayan ben değilim. Benim düşüncem başka...Niye içtim bugün sorsanıza bana.

AYŞEN Adam olmaya niyetlenmişsin herhalde. Çıksana orta açık açık.

SITKI Çoktan çıktım.

AYŞEN İnsan bazan yakınına kördür.

SITKI Ben de aynısını söyledim zaten.

AYŞEN Lafa karınlar tok. Al bu desteden istediğini seç diye mektupları sana vermişler. Bunun ne demek olduğunu anlamadın mı?

SITKI Kuru laf değildi benimki. Mektubumda da yazdım.

AYŞEN Hangi mektuptan bahsediyorsun?

SITKI (*Geciktirmeli*) O destenin içinde benimki de vardı.

İNSAF (*Şaşkın*) Sen Gülsün'e mektup mu yazmıştın?

SITKI Gülsün'e değil, Goncagül'e.

İNSAF İkisi de aynı şey.

SITKI Değil. Goncagül'ün Gülsün olduğunu sonradan öğrendim.

AYŞEN Bırak. Öğrenince ne yaptın?

GÜLSÜN Mektubu beni düşünerek yazmamış.

AYŞEN (*Sıtkı'ya*) Öğrenince ne yaptığını söyle.

SITKI Tek işe yarar bu dedim içlerinde. Ciddiye almadılar. Zengin aradıklarını söylediler; şey dediler...

İNSAF O akıl hocası dediğimiz miydi seninki?

SITKI Evet. Bir de şey dediler.

GÜLSÜN Enayi. (*Elini ağzına götürerek ayıbını örtmek ister*)

SITKI Evet... Enayiliğim neydi biliyor musunuz? Çalışırsanız evlenebiliriz demiştim. Düşüncem buydu.

AYŞEN Enayi sizsiniz diyemedin mi?

SITKI Cesaret edemedim. O zaman içki de içmiyordum.

İNSAF (*Gülsün'e*) Bazıları abdal derviş gibi olur dememiş miydin sana?..

AYŞEN Erkek dediğin yeri gelince masaya vuracak, höst diyecek.

İNSAF Demeli. Biz öyle gördük.

SITKI Hst.

AYŖEN yle anlıyorum ki iŖ nikha kaldı. Onu da kıyıverelim bitsin ha. Hazır aramızda memuru da var. Değil mi cicibeyciğim. Affedersiniz, Müfit Bey'ciğim.

2. Bölüm, Sahne 7 (Sayfa 253-254)

AYŖEN Hadi baŖlıyoruz.

NSAF Bir dakika. *(Sandıktan duvak çıkarır. Gülsün'n baŖına takar)* Yirmi yedi yıldır bu günü hayal ederek saklamıŖtım. *(AyŖen sandıktan, konfeti, serpantin çıkarır)*

MFT *(Boynuna uzanan Sitki'ya)* Ne yapıyorsunuz?

SITKI Müsaadenizle... *(Müfit'in papyonunu çıkarır, kendi boynuna takar)* dn alıyorum.

AYŖEN Hazırız.

MFT *(Gülsün'e)* Adınız?

GÜLSÜN Biliyorsunuz ya.

MFT Burda tekrarlanması Ŗart. Adınız.

SITKI Bunları atlayın Müfit Bey'ciğim.

MFT *(nsaf'tan atla imini aldıktan sonra)* Ona da peki. Kestirmeden sorayım. Birbirinizi karı kocalığa kabul ediyor musunuz?

GÜLSÜN Evet.

SITKI Evet.

(Gülsün'le Sitki el ele tutuŖup koŖarak uzaklaŖırlarken)

MFT Nereye gidiyorsunuz.

GÜLSÜN *(Sitki'yla birlikte)* Balayına

MFT Olur mu yle Ŗey. Gelin iŖi bitirin önce. İmzalarınızı atın.

GÜLSÜN Defter yok ki.

MÜFİT Ben sırasıyla gidiyorum. Artık olduğunu farz edeceksiniz.

AYŞEN (*Sıtkı imza atarmış gibi yaparken, Gülsün'e*) Ayağına bas kız.

MÜFİT Şimdi ayağa kalkın.

İNSAF Ayaktayız Müfit Bey.

MÜFİT (*Robotlaşmış*) Efendim, her iki tarafın evlenme isteklerinde, kanuni bir sakınca bulunmadığı anlaşıldığından, evlilik akti, bugünkü tarihle, her iki tarafın şahitlerince de imzalanarak tamamlanmıştır. Sizleri burda salonumuza teşrif eden bu seçkin davetliler...

İNSAF Evdeyiz Müfit Bey.

MÜFİT (*Seyircileri imleyerek*) Onlar ne?

İNSAF Seyirciler.

MÜFİT (*Robot*) Burda, bu evde, seçkin davetlilerin huzurunda...

İNSAF Davetli mavevli yok Müfit Bey.

MÜFİT (*Kızgın*) Şaşırtmayın beni. Bu sözleri yirmi senedir ezbere söylüyorum.

AYŞEN Devam et.

MÜFİT Nerde kalmıştım?

SITKI Seçkin davetlilerde.

MÜFİT Seçkin seyircilerin huzurunda (*Yanlışını ayırmsar bir an durur, başıyla onaylayarak sürdürür*) Karı koca ilan ediyorum.

6.4.4. Oyunun Yazma Becerisine Katkısı

Yazma becerisinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında geliştirilmesi öğrencilerin zihinsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi demek olduğu Güneş tarafından söylenmişti. Bunun nedeni yazma öğretiminin kendini ifade etmeyi ve iletişim kurmayı gerektirmesidir. Kendini belirli bir düzen içinde yazılı olarak ifade edebilen kişi için yazma becerisini geliştirmiş denilebilir. Öğrencilerin Türkçede kendini rahatlıkla ifade edebilmesi ve iletişim kurabilmesi içinse öğretmen tarafından

derse karşı güdülendirilmesi gerekmektedir. Bunun için de yazma eğitimi için uygun kaynak seçilmelidir. Türkçeyi hedef dil olarak öğrenen öğrenciler, tiyatro metinleri sayesinde, hem dil hem sosyal becerilerini geliştirerek Kapar Kuvanç'ın yazma tanımındaki gibi planlı ve yaratıcı düşünme, öğrendiklerini bir araya getirip düzen oluşturma, yaptığını kontrol etme yetileri de kazanabilirler.

Tiyatro metinlerinin evrenselliğinin, öğrencilerin hedef dile karşı ilgi duymasını sağlayabileceği ve içerdiği günlük kullanımların metin oluşturmada yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. B1 seviyesindeki öğrencilerin ilgilendikleri konularla ilgili yalın ve tutarlı metinler yazabileceği AOÖÇ'de belirtildiği için *Rumuz Goncagül*'den alınan ilgi çekici ve devamında ne olacağı merak edilecek olan ev sahibi Nasuhi Bey'in oyuna girme sahnesi (2. bölüm, sahne 7, sayfa 257-258) üzerinden yazma becerisini geliştirme etkinliği hazırlanabilir. Bu kapsamda öncelikle öğrencinin ilgisini çekmek için sahneyle ilgili bir resim veya poster gösterilerek öğrencilere resimde ne gördükleri, resimdeki insanların nerede olduğu ve nasıl hissettikleri ile ilgili sorular sorulabilir. Resimdekilerin kim olduğu, aralarındaki ilişkinin ne olduğunu öğrencilerden tahmin etmeleri istenir. Öğrencilerden 'ev sahibi' cevabı alındıktan sonra oyundaki ev sahibi Nasuhi Bey'in geldiği sahnenin diyalogları tahtaya yansıtılarak öğrencilerden okuması istenebilir. Burada sahne renkli ve resimli bir sunumla tahtaya yansıtılırsa öğrencilerin ilgisi canlı tutulabilir. Öğrenciler sessiz ve daha sonra sesli olarak diyalogları okuduktan ve bilmedikleri sözcükleri sorup metni anladıktan sonra öğretmen tahtaya üretim aşamasında kullanacakları 4 tane deyim (hatır sormak, ikna etmek, satın almak, açıklığa kavuşmak) ve 4 tane sözcük (endişeli, gerçekçi, emlakçı, tapu) yazabilir. Bunların öğrencilerin daha önce öğrenmiş oldukları deyimler ve sözcükler olması daha doğru olacaktır. Yazma etkinliği ile bu söz gruplarının pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğretmen öğrencilerin bu söylemleri hatırladığından emin olduktan sonra, onlardan söz gruplarını kullanarak ve hangi dilbilgisi yapılarını kullanacakları konusunda onları bilgilendirerek oyunun devamı ile ilgili cümleler yazmalarını isteyebilir. Tüm bunlar ile öğretmen yazma becerilerini geliştirme stratejileri başlığı altında bahsedildiği gibi yazma öncesinde ön bilgileri harekete geçirmiş, konuyu belirlemiş, amacı ve yazı türünü belirtmiş olur. Ayrıca Güneş'in söylemiş olduğu gibi yazma öncesinde zihinsel tasarım aşamasında öğrenciler, onlara verilen tiyatro metni üzerinden bilgileri düzene koymayı ve metindeki basitten karmaşığa, genelden özele verilen bilgileri kullanarak

yazma etkinliğine hazırlanmış olurlar. Bahsedilen stratejiler ile öğrencinin derse karşı güdülenmesi ve yazma etkinliğini eğlenceli ve öğretici bulması hedeflenmektedir.

Yazma aşamasında öğrenciler kendi kurdukları cümlelerle oyunun devamını hikâyeleştirerek yazmalıdır. Bu noktada öğrencilere verilen renkli bir fon kâğıda ilk sıradaki öğrenci bir kaç cümle yazabilir. Yazdığı cümlelerin üzerini katlayıp, bir sonraki öğrenciye kâğıdı uzatır. Her öğrenci bu şekilde birkaç cümle yazarak ve öğretmenin tahtaya yazmış olduğu sözcükleri ve deyimleri de en az 1 cümlesinde kullanarak yazma aktivitesini gerçekleştirmiş olur. Böylece öğrenciler, kuram kısmında üzerinde durulan öğrendiklerini sıraya koyma, bir araya getirme, düzenleme, gözden geçirme ve öğrendiği sözcükleri kullanma gibi yazma becerisini geliştiren aşamalardan geçmiş olurlar. Söz konusu etkinliğin Güneş'in görüşü doğrultusunda öğrencilerin dilsel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Diğer bir yandan öğrencilerin öğrenmiş oldukları yapıları ve sözcükleri yazma etkinliğinde bağlam içinde kullanarak üretimde bulunması, dilin işlevselliğine katkı sağlayarak öğrencilerin duygu ve düşüncelerini aktarmasına böylece Türkçede iletişim kurmasına yardımcı olabilecektir. Yazma aşamasında öğrenciler ve öğretmen soru- cevap ile etkileşim içinde olmalıdır. Demirel bu konuda öğretmenin, öğrenciler yazarken, aralarında dolaşarak öğrencilerin sorun yaşadığı yerlerde onlara olumlu dönütlerle, onları heveslendirerek rehberlik etmesi gerektiğini belirtmişti. Böylece hem öğrenciler öğrendiklerini pekiştirmiş olur, hem de öğretmen öğrencilerin sorularına ve hatalarına anında geri-dönüt vermiş olur. Aynı zamanda öğrenciler Türkçeyi araç olarak kullanarak sınıf içi etkileşim, belirli bir görevi tamamlama, eğlenerek öğrenme ile yazma becerisinin yanında dinleme ve konuşma becerilerini de geliştirmiş olur. Renkli fon karton ve renkli kalem kullanımı da öğrencilerin göz zevkine hitap ederek derse olan ilgiyi yine canlı tutacaktır ve görsellik açısından öğrenime katkı sağlayacaktır.

Yazma aktivitesi bittiğinde ortaya çıkan yazı metni tahtaya asılarak öğrencilerden okuması ve değerlendirmesi istenebilir. Bu yolla Demirel'in belirttiği gibi değerlendirme esnasında öğrenciler kendilerini sorgulamayı, öğrendiklerinin ne kadarını doğru bir şekilde uyguladıklarını kontrol etmeyi öğrenebilirler. Ayrıca öğrenciler sınıf hâlinde oluşturdukları yazı metnini okurken okuma becerilerini de geliştirebilirler. Öğretmenleri ve sınıf arkadaşlarından geri-dönüt alarak yeni bakış açıları kazanabilirler. Yazdıklarını analiz etmeyi öğrenen öğrenciler daha önce bahsedildiği gibi dil

becerilerine ek olarak zihinsel beceriler de kazanmış olurlar. Arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle etkileşim halinde çalışan öğrenciler bu şekilde sosyal becerilerini de geliştirme imkânı bulurlar.

Tüm bunlar yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yazma becerilerini geliştirme yanında; tiyatro metnindeki diyaloglar ile günlük ve doğal dil kullanımlarını görme, Türk toplumuna ait sözcükleri ve öğeleri kültürel ve iletişimsel bir bağlam içinde öğrenme, sınıf içi etkileşim ile zihinsel ve sosyal beceriler kazanma, oyunun devamını hikâyeleştirirken yaratıcı düşünme ve hayal gücünü geliştirme olanağı sağlayacaktır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kalıcı ve ilgi çekici olmasına katkı sağlayacağı düşünülen bu tür etkinliklerin dilin işlevselliğini de artırması beklenmektedir. Aşağıda yer alan, ev sahibi Nasuhi Bey'in oyuna girme sahnesi yazma etkinliği için kullanılabilir.

2. Bölüm, Sahne 7 (Sayfa 257-258)

NASUHİ (*İzleyiciye*) Mutlu son kuralını bozacağım oyunun...Geleceğimi biliyordunuz; bekliyordunuz değil mi?.. (*Bir an*) Nasuhi rolündeyim. (*Zil çalar*) Zırr.

GÜLSÜN Kapı çalındı galiba.

SITKI Çalındıysa açarız.

İNSAF Dur, şunları kaldıralım. Gelen mahalleliyse bizi işret aleminde sanmasın.

SITKI Ne demek. Bugüne bugün evliyiz ya.

İNSAF El nerden bilecek; ortada resmi ne var? (*Gülsün'le birlikte içki bardaklarını kaldırırlar*) Sen aç Sıtkı evladım.

SITKI (*Kapı açar*) Gıcır gıcır.

NASUHİ İnsaf Hanım yok mu, ben ev sahibiyim.

SITKI (*Müfit'e bakar*) Burda.

İNSAF (*Nasuhi'yi görür, çığlık atar*) Aaaa! Tam seni unuttuğum anda çıkageldin.

MÜFİT (*Dokundurur*) Ev sahibinizmiş. Laz kalfanın konuşmasından sezinlemiştim.

İNSAF Sana gerçeği söyleyecek fırsatı bulamadan...

NASUHİ (*Gülsün 'ü imleyerek*) Hayırlı bir olayın üstüne geldim galiba.

İNSAF Evet, evleniyoruz; yani evleniyorlar. Kızım Sıtkı Bey.

NASUHİ Mutluluklar dilerim.

(*Sıtkı ve Gülsün başlarıyla selamlarlar*)

İNSAF (*Müfit'e*) Sakın yanlış anlama, kötü niyetten değildi.

MÜFİT Aldırmayın zaten bir kira vermiyor muydum?

İNSAF Buranın kirası bir şey değil üstelik. (*Nasuhi'nin duyduğunu ayırmsar*) Şey, affedersiniz. Size karşı yüzümüz yok. Üç aylık birikti. (*Müfit'e*) Çok iyi bir insandır. Bulunmaz bir ev sahibidir Nasuhi Bey.

NASUHİ Beni utandırılıyorsunuz.

İNSAF (*Müfit'e*) Otuz senedir kiracısıyız. (*Nasuhi'ye*) Tok gözlükte babanızı aratmadınız. Gecekonduklar üç beş bin liraya giderken biz buraya iki yüz elli lira veriyoruz...On senedir kiramız aynı. Bir gün arttırın diye kapımızı çalmadı.

SITKI O halde, önce kendisine şükran borcu olarak birikmiş borcumuzu ödememiz gerekiyor. Bende üç yüz yetmiş lira var Müfit Bey?

MÜFİT Bende de iki yüz elli lira. (*Sıtkı parayı alır*)

NASUHİ Rica ederim ben para için uğramadım.

SONUÇ

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ve öğreniminde ilerleme kaydedebilmek adına yeni yaklaşımlar uygulanması gerektiği bir gerçektir. Bunun için eski yöntemlerden sıyrılıp hedef dilde iletişim kurabilmek adına dili iletişimsel ve kültürel bağlamda, öğrencilerin dil ve sosyal becerilerini geliştirerek öğretmek uygun olacaktır. Aynı zamanda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dili zevkli ve ilgi çekici uygulamalarla işlevsel olarak öğrenmeleri için otantik malzemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bu amaçlar doğrultusunda otantik ve edebi bir metin türü olan tiyatronun kullanılması Türkçenin araç ve işlevsel olarak öğretilmesini sağlayarak öğrencilerin bu dilde iletişim kurabilmesini sağlayacaktır. Yabancı dil öğretiminde ulaşılmak istenen ana hedef de budur.

Tiyatro metinleri ile öğrenciyi dile maruz bırakmak mümkündür. Yabancı dili doğal ortamında öğrenmenin önemi yadsınamaz. Eğer hedef dil doğal ortamında öğrenilemiyorsa doğal ortama en yakın kaynakları sağlamak gerekmektedir. Bunun da tiyatro metinleri gibi otantik metinlerle mümkün olacağı düşünülmektedir. Öğrenciler hedef dili ülkesinde, yerinde öğrenmese bile tiyatro metinlerinde yer alan günlük kullanımlar, söylemler öğrencide sanki o ortamda yaşıyormuş hissi uyandırır. Böylece öğrencinin derse karşı güdülenmesi ve kendini Türkçeyi kullanarak ifade etmesi kolay olacaktır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin verilen mesajı doğru alması ve anlatmak istediğini doğru bir şekilde yansıtması için tiyatro metinleri aracılığıyla öğrencinin iletişim becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

İletişim odaklı bir dil öğretimi için öğrencilerin dil ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi gerektiğinden, iletişimsel yaklaşım ve eylem odaklı yaklaşım aracılığıyla hazırlanan dil becerilerini geliştirme aktiviteleri öğrencilerin gelişimine ve olumlu yönde değişimine fayda sağlayacaktır. Dil becerilerini ve sosyal becerileri geliştirmek için hazırlanan aktivitelerin dört beceriyi birden desteklemesi gerekmektedir. Bunun sebebi günümüzde becerilerin eşit şekilde dağılımı ile öğretimin, öğrencileri tıpkı anadili edindikleri gibi iletişim kurmaya daha iyi hazırladığının düşünülmesidir. Tiyatro metinleri ile de bu dengeli dağılım verilebileceği için sonrasında amaç ne olursa olsun öğretimin daha sağlam gerçekleşeceği düşünülmektedir. Dilbilgisi, sözcük, dört beceri ve kültür tiyatro metinlerinde bağlam içinde harmanlanmış olarak sunulduğu için dil öğretiminde tiyatro

metinleriyle dört beceriyi geliştirirken bir yandan da öğrencinin tüm bunları bilinçaltına yerleştirmesi ve bilgiyi harmanlayarak özümsemesi beklenmektedir. Bu tür öğretim şekli öğrenilenin kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Tiyatro metninin dil öğretiminde kullanılması esnasında hem metinlerin hem de bunlara bağlı olarak hazırlanacak etkinliklerin öğrencinin seviyesine göre olması önemli bir unsurdur. Bu noktada çalışmamızda incelenen *Rumuz Goncagül* adlı tiyatro metninin evrensel ve toplumsal konular içerdiği için AOÖÇ'deki B1 düzeyini karşılamaktadır. AOÖÇ'ye göre B1 seviyesindeki tüm becerilerin ortak noktası öğrencinin ilgisini çeken ve kendileriyle alakalı konulardır. Evrensel ve toplumsal kültür de öğrencilerin ilgisini çeken, herkesi ilgilendiren konuları barındırmaktadır. *Rumuz Goncagül*'deki evlilik, kadın-erkek ve komşuluk ilişkileri, kadın çalışmaları gibi evrensel konular sayesinde öğrencilerin dikkatini derse çekerek Türkçenin öğretimini kolaylaştırması ve kalıcı olması sağlanabilir. Bununla birlikte yabancı dil öğretiminde genelden özele bir yaklaşım benimsendiği için başlangıç seviyesindeki öğrencilere evrensel kodlar üzerinden Türkçe öğretimi yapılırken, orta seviyedekiler için daha çok evrenselden toplumsal kültüre geçiş ve bireysel kültürü tanımaya çalışma yer almaktadır. *Rumuz Goncagül* aracılığıyla aktarılan kültürde evlilik, kadın çalışmaları gibi evrensel konular, Türk toplumuna ait yanlarıyla ortaya koyulduğu ve birey üzerinden toplumsal kültür verildiği için oyun tüm bunların harmanlanmasını yansıtmaktadır. B2 ve C1 gibi daha ileri seviyelerde ise tiyatro metinleri aracılığıyla daha özele inerek sadece bireysel kültür aktarımı ve dil öğretimi incelenebilir. Ayrıca B1 seviyesinde farklı bir tiyatro metni üzerinden dil becerilerini geliştirecek etkinlikler hazırlanabilir. Diğer bir öneri ise *Rumuz Goncagül* oyunu günümüzdeki teknolojik yaşama uyarlanarak kısa bir tiyatro metni haline getirilebilir ve öğrenciler tarafından sahnelenebilir.

Rumuz Goncagül adlı tiyatro oyununun B1 seviyesine uygun kısımlarından alınan metinlerle hazırlanan etkinliklerin, öğrencilerin sosyal becerilerini ve dört temel dil becerisini geliştirmesi beklendiğinden bahsedilmişti. Bu kapsamda dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme, konuşma becerilerinin geliştirilmesi için doğru stratejiler izlenmesi gerekmektedir. Dil becerilerinin doğru bir şekilde geliştirilmesi için stratejilerin belirli bir düzene göre takip edilmesi önemlidir. Kuram kısmında belirtildiği gibi dil becerilerini geliştirirken bu çalışmaların öncesinde, esnasında ve sonrasında belirli etkinlikler yapılması uygun olacaktır. Öğretmenin öğrenciye rehberlik etmesi de

etkinliklerin amacına ulaşması konusunda büyük rol oynamaktadır. Öğrencilerin dersi zevkli hale getiren edebi metin türü tiyatroyla dil becerilerini etkili ve kalıcı bir şekilde kazanması beklenmektedir. *Rumuz Goncagül* gibi tiyatro metinlerinin günlük kullanımlar ve karşılıklı konuşmalar içermesinin dil becerilerini en iyi şekilde geliştireceği ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere iletişim kurmayı öğreteceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde; otantik ve edebi bir metin türü olan, dili iletişimsel ve kültürel bir bağlam içinde sunan tiyatro metinlerini güncel yaklaşımlar ve dil becerilerini geliştiren stratejiler izleyerek kullanmak adına *Rumuz Goncagül* tiyatro oyunu incelenmiştir. Bu kapsamda *Rumuz Goncagül* gibi iletişimsel ve kültürel yönden zengin, günlük kullanımlar içeren, öğrencilerin seviyesine uygun ve onları derse karşı motive eden tiyatro metinlerini Türkçe öğretiminde kullanmak, dört becerinin ve sosyal becerilerin kazanımını gerçekleştirerek öğrencinin hedef dilde iletişim kurabilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbal, B. (2008). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Görev Odaklılık Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (262931)
- Altunbay, M. (2012). Dil Öğreniminde ve Öğretiminde Tiyatronun Kullanımı ve Tiyatronun Temel Dil Becerilerine Katkısı. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(4), 747-760.
- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2013). *Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* (4.bs.). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- AOÖÇ. (2013) *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*. Frankfurt/Main, Almanya: Telc GmbH.
- Arayıcı, O. (2012). *Bütün Oyunları*. İstanbul: Mitos Boyut.
- Arslan, M. ve Adem E. (2010). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi*. 147, 63-86.
- Aslan, F. vd. (2013). *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1* (2.bs.). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Brown, D.E. (2004). Human Universals, Human Nature&Human Culture. *Daedalus*. 133(4), 47-54.
- Byers, P. (2014). The Personal, the Collective, and the Cultural: Introduction to the Special Issue. *Psychology&Society*. 6(1), 1-10.
- Canale, M. ve Swain, M. (1980). Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1(1), 1-47.
- Coşkun, O. (2017). Yabancı Dil Öğretimi'nde Eylem Odaklı Yaklaşım. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 16, 83-101.
- Çakır, G. (2014). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Özgünlük ve Kurgu'nun Yeri ve Önemi. *Route Educational&Social Science Journal*. 1(1), 93-103.
- Dağ, F. (2011). Harmanlanmış (Karma) Öğretim Ortamları ve Tasarımına İlişkin Öneriler. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(2), 73-97.
- Dawson, C. (2013). *Religion and Culture*. Washington: The Catholic University of America Press.
- Delibaş, M. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Ortak Eylem Odaklı Yaklaşımın Göre Sınıf İçeriği ve Etkinliklerin Hazırlanması (Yenilenmiş Bloom Taksonomisi). *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(10), 241-249.
- Demir, A. ve Açıık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *TÜBAR*. 30, 51-72.
- Demircan, Ö. (2013). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Demirel, Ö. (2014). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Dilidüzgün, Ş. ve Kuyumcu, N. (2013). Türkçe Derslerinde Tiyatro Metinlerinin İşlevselliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2(2), 347-358.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma. *TÜBAR*. 27, 263-274.
- Duman, G.B. (2013). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(2), 1-8.
- Durmuş, M. (2013). İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Özgün ve Değiştirilmiş Dilsel Girdi Üzerine. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(1), 1291-1306.
- Ellis, R. (2012). *Language Teaching Research & Language Pedagogy*. West Sussex: Wiley- Blackwell.
- Er, E.O. (2006). Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 39(1), 1-14.
- Erenoğlu, D. (2008). Mehmet Kaplan'ın Dil Üzerine Görüşleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 36, 65-80.
- Eryaman, M.Y. ve Kana, F. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Program Sorunu. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, Z. (1992). Kültürel Bir Kurum Olarak Tiyatro. *Kurgu Dergisi*. 10, 179-187.
- Güneş, F. (2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(15), 123-148.
- Güneş, F. (2014). Konuşma Öğretimi Yaklaşım ve Modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(1), 1-27.
- Güneş, F. (2014A). Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretimi: Yaklaşım ve Modeller. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3(12), 178-195.
- Göçer, A. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Kültür İlişkisi Üzerine Görüşleri: Fenomenolojik Bir Araştırma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(2), 25-38.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İşcan, A. ve Aydın, G. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Dinleme Öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- İşcan, A. (2015). İletişim, Konuşma ve Konuşmayla İlgili Temel Kavramlar. A. Şahin (Ed.), *Konuşma Eğitimi: Yöntemler-Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı. *Milli Folklor*. 25(97), 167-177.

- Kapar Kuvanç, E.B. (2008). *Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Tutumlarına ve Türkçe Dersindeki Başarılarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (220360)
- Karakuş, N. (2012). *Türkçe Öğretiminde Kaynak Metin Kullanımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Köksal, D. ve Dağ Pestil, A. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Konuşma Öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Köksal, D. ve Varışoğlu, B. (2014). Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlke ve Kavramlar. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *TÜBAR*. 8, 287-309.
- Kuyumcu, F.N. (2013). ‘Üç Derste Gergedanlaşma’ ve Yabancı Dil Eğitiminde Tiyatro. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(10), 423-430.
- Larsen-Freeman, D. (1986). *Techniques and Principles in Language Teaching*. England: Oxford University Press.
- Larsen-Freeman, D. ve Anderson, M. (2000) *Techniques and Principles in Language Teaching*. England: Oxford University Press.
- Lederach, J.P. (1995). *Preparing For Peace: Conflict Transformation Across Cultures*. NY: Syracuse University Press.
- Medni, B. (2010). *Arapça Öğretiminde Edebi Materyallerin Kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (278044)
- Memiş, M. R. ve Erdem, M. FD. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(9), 297-318.
- Mugimu, C.B. ve Sekiziyivu, S. (2016). Authentic Instructional Materials and the Communicative Language Teaching Approach of German as Foreign Language in Uganda. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 15(5), 61-74.
- Oran, G. (2014). *İlköğretim İngilizce Öğretmenlerinin Edebi Metin Kullanımına İlişkin Görüş ve Tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (355790)
- Özkan, M. (2015). Edebiyatta Dil Kullanımı. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 52, 65-77.
- Özlem, D. (2008). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Özünü, Ü. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması. *Türk Dili- Dil Öğretimi Özel Sayısı*. 379-380, 178-190.
- Pierce, J.E. (2003). *Bir Türk Köyünde Yaşam*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Polat, Ö.S. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiire Kültürel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (377578)
- Razı, S. (2007). *Okuma Becerisi Öğretimi ve Değerlendirilmesi*. İstanbul: Kriter Yayınlar.
- Razı, S. ve Razi, N. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Okuma Öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ronke, A. (2005). *Drama and Theatre as a Method for Foreign Language Teaching and Learning in Higher Education in the United States*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Sami, Ş. (2013). *Kamus-ı Türki*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sharma, R.K. (2007). *Social Change and Social Control*. New Delhi: Atlantic.
- Soyer, S. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Edebiyatın Yeri ve Dil Becerilerinin Gelişimine Katkısı. *Ekev Akademi Dergisi*. 20(67), 303-314.
- Sülüşoğlu, B. (2008). *İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. (215789)
- Şimşek, T. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Temizyürek, F. ve Birinci, F.G. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Otantik Materyal Kullanımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(1), 54-62.
- Tomlinson, B. (2011). *Materials Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uçar-Özbirinci, P. (2010). *Kültürlerarası Tiyatro Üzerine Söyleşiler*. Ankara: TOBAV Yayınları.
- Uçkun, B. ve Onat, Z. (2008). Yabancı Dil Kitaplarında Özgün Metin ve Özgün Görev Kullanımının Önemi: Bir Kitap İncelemesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(1), 149-164.
- Useem, J. , Useem, R.H. ve Donoghue, J.D. (1963). Men in the Middle of the Third Culture: The Roles of American and Non-Western People in Cross-Cultural Administration. *Human Organization*. 22(3),169-179.
- Usta, E. (2015). Öğretmen Adaylarının Öğretim Materyalleri Geliştirme Süreçlerinin Görsel ve Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından İncelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1(1), 1-14.
- Uysal, N.D. ve Yavuz, F. (2018) Language Learning Through Drama. *International Journal of Learning and Teaching*. 10(4), 376-380.
- Valsiner, J. (2005). *Culture and Human Development*. London: Sage.
- Yazoğlu, R. (2002). Dil Kültür İlişkisi. *Ekev Akademi Dergisi*. 6(11), 21-43.

- Yılmaz, F. ve Babacan, G. (2015). Dinleme Eğitimi ve Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *International Journal of Languages' Education and Teaching ISSN: 2198-4999* Manheim, Germany UDES 905-923.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(9), 131-139.
- Yiğit, M. ve Arslan, M. (2014). Kültürel Etkileşimin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Etkisi: Arnavutluk Örneği. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. 10, 1-13.
- Yolcu, H.H. (2015). Harmanlanmış (Karma) Öğrenme ve Uygulama Esasları. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 33(1), 255-256.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2015) *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı B1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi.
- Yüce, K. ve Koçer, Ö. (2014) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Hedef Kültür. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yüksel, A. (2012). Oktay Arayıcı: Tiyatroda Yeni Arayışların Yazarı. *Bütün Oyunları*. İstanbul: Mitos Boyut.

<https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/vicky-saumell/vicky-saumell-approaching-literature-open-mind> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019

<https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/edtorrachael/video-reading-activities> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019

<https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/edtorrachael/role-literature-elt-part-three> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019

<https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/edtorrachael/role-literature-elt-part-two> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019

<https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019

<https://www.ismininanlaminedirx.com/> Erişim tarihi: 16 Ekim 2019